

**KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN RUHSAL VE DUYGUSAL
ZEKÂLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Gülay YILMAZ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fatih TÜRKMEN**

**Karabük
Haziran, 2016**

**KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN RUHSAL VE DUYGUSAL
ZEKÂLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Gülay YILMAZ**

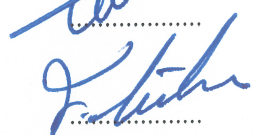

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Fatih TÜRKMEN**

**Karabük
Haziran, 2016**

YÜKSEK LİSANSTEZİ ONAY FORMU

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Gülay YILMAZ'a ait "Üniversite Öğrencilerinin Ruhsal ve Duygusal Zekâları Arasındaki İlişki" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından İŞLETME YÜKSEK LİSANS programı tezi olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	:Yrd. Doç. Dr. Orhan KANDEMİR	
Danışman Üye	: Yrd. Doç. Dr. Fatih TÜRKMEN	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Ozan BÜYÜKYILMAZ	

Tez Sınavı Tarihi : .20.06.2016

TEZ DOĞRULUK BEYANI
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

20/06/2016

Gülay YILMAZ
İmzası

TEŞEKKÜR

Tezimin hazırlanma sürecinde öncelikle desteğini esirgemeyen, çalıőmamda bana doğru yolu göstererek yapıcı bir Şekilde beni yönlendiren tez danıőmanım Yrd. Doç. Dr. Fatih TÜRKMEN'e teşekkür ederim. Her zaman yanımda olan aileme, araştırma sürecinde desteklerini esirgemeyen Müdürüm Sayın Mevlüt KARA'ya ve iş arkadaőım Esra TUZCU'ya, tez savunma jürisinde görev alan değerli hocalarıma, ayrıca araştırma boyunca verdikleri destekten dolayı değerli hocam Uzm. Mehmet UÇAR ve Yrd. Doç. Dr. Orhan KANDEMİR'e teőekkürü bir borç bilirim. Bu çalışmayı, hayat arkadaőım olan canım eőime ithaf ediyorum.

Gülay YILMAZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

RUHSAL ZEKÂ KAVRAMI

1.1. ZEKÂ KAVRAMI.....	2
1.2. RUHSAL ZEKÂ (SPIRITUAL INTELLIGENCE, SQ).....	5
1.3. RUHSAL ZEKÂ'YI KANITLAYAN BİLİMSEL DELİLLER.....	8
1.4. RUHSAL ZEKÂNIN BOYUTLARI.....	10
1.4.1. Kabullenme	10
1.4.2. Öz-Benlik Boyutu	10
1.4.3. Amaç ve Değerler	10
1.5. RUHSAL ZEKÂNIN BÖLÜMLERİ	11
1.6. RUHSAL ZEKÂDA KİŞİLİK FAKTÖRÜ.....	16
1.6.1. Kişilik Tipleri.....	16
1.6.2. Ruhsal Zekâ ve Kişilik İlişkisi.....	17

İKİNCİ BÖLÜM

DUYGUSAL ZEKÂ

2.1. DUYGUSAL ZEKÂ KAVRAMI.....	18
2.1.1. Duygunun Tanımı	18

2.1.2. Duygusal Zekânın Tanımı	22
2.1.3. Duygusal Zekânın Tarihçesi	23
2.2. DUYGUSAL ZEKÂ MODELLERİ.....	25
2.2.1. John D. Mayer ve Peter Salovey Modeli	26
2.2.2. Daniel Goleman Modeli.....	30
2.2.3. Reuven Bar-On Modeli.....	32
2.2.4. Weisinger'in Modeli	35
2.2.5. Robert K. Cooper ve Ayman Sawaf Modeli.....	35
2.3. DUYGUSAL ZEKÂ UNSURLARI.....	38
2.3.1. Özbilinç (Kişinin Kendi Duygularının Farkında Olması)	38
2.3.2. Duyguları İdare Edebilme.....	39
2.3.3. Kendini Harekete Geçirebilme (Motive)	39
2.3.4. Empati.....	40
2.3.5. Sosyal Beceriler	41
2.4. DUYGUSAL ZEKÂNIN ÖLÇÜLMESİ.....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖĞRENCİLERİN RUHSAL VE DUYGUSAL ZEKÂLARINA YÖNELİK ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	45
3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	45
3.1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	46
3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	46
3.2.1. Araştırmanın Modeli.....	46
3.2.2. Evren ve Örneklem	49
3.2.3. Veri Toplam Yöntemi.....	50
3.2.4. Araştırma Verilerinin Analizi	52
3.3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	53
3.3.1. Tanımlayıcı Bilgilere Yönelik Bulgular	53
3.3.2. Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarına Yönelik Bulgular	55

3.3.3. Duygusal Zekâ Alt Boyutlarına Yönelik Bulgular	61
3.3.4. Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerin Öğrencilerin Tanımlayıcı Bilgilerine Göre Karşılaştırması.....	69
3.3.5. Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarına İlişkin Düşüncelerin Tanımlayıcı Bilgilere Göre Karşılaştırması	77
3.3.6. Duygusal Zekâ Alt Boyutlarına İlişkin Düşüncelerin Tanımlayıcı Bilgilere Göre Karşılaştırması	86
3.3.7. Korelasyon Analizine Yönelik Bulgular.....	96
SONUÇ.....	99
KAYNAKLAR	107
EKLER LİSTESİ	115
ÖZET	121
ABSTRACT.....	122
ÖZGEÇMİŞ	123

KISALTMALAR

IQ	: Intelligence Quotient-Bilişsel Zekâ
SQ	: Spiritual Quotient-Ruhsal Zekâ
EQ	: Emotional Quotient-Duygusal Zekâ
Vb	: Ve Benzeri
a.g.e	: Adı Geçen Eser
ABD	: Amerika Bileşik Devletleri
EI	: Emotional İntelligence
MSCEIT	: Çok Faktörlü Duygusal Zekâ Ölçeği
TDK	: Türk Dil Kurumu

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1. Temel Duygular	21
Tablo 2. Dört Boyutlu Duygusal Zekâ Modelin Zekâyla ve Kişilikle İlişkileri	27
Tablo 3. Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayısı Aralıkları	51
Tablo 4. Güvenilirlik Analizine Yönelik Bulgular	51
Tablo 5. Katılımcıların Tanımlayıcı Bilgileri	54
Tablo 6. Kabullenme Boyutuna İlişkin İfadelere Yönelik Bulgular	56
Tablo 7. Öz Benlik Boyutuna İlişkin İfadelere Yönelik Bulgular	58
Tablo 8. Amaç ve Değerler Boyutuna İlişkin İfadelere Yönelik Bulgular	60
Tablo 9. İyimserlik Boyutuna İlişkin İfadelere Yönelik Bulgular	62
Tablo 10. İyimserlik Boyutuna İlişkin İfadelere Yönelik Bulgular (Devamı)	64
Tablo 11. Duyguları Değerlendirmek Boyutuna İlişkin İfadeler Yönelik Bulgular ..	66
Tablo 12. Duyguları Değerlendirmek Boyutuna İlişkin İfadeler Yönelik Bulgular (Devamı)	67
Tablo 13. Duyguları Kullanmak Boyutuna İlişkin İfadeler Yönelik Bulgular	68
Tablo 14. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâyâ Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi)	70
Tablo 15. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)	70
Tablo 16. Öğrencilerin Fakültelerine Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)	71

Tablo 17. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	72
Tablo 18. Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	72
Tablo 19. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Ruhsal Zekâ ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	73
Tablo 20. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)..	74
Tablo 21. Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	75
Tablo 22. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	76
Tablo 23. Öğrencilerin Aylık Harcamalarına Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	76
Tablo 24. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi).....	77
Tablo 25. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Ruhsal Zekâ Atl Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	78
Tablo 26. Öğrencilerin Fakültelerine Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	79
Tablo 27. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	80
Tablo 28. Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	81
Tablo 29. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	82
Tablo 30. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	83

Tablo 31. Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	84
Tablo 32. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	85
Tablo 33. Öğrencilerin Aylık Harcamalarına Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	86
Tablo 34. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi).....	87
Tablo 35. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	87
Tablo 36. Öğrencilerin Fakültelerine Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	89
Tablo 37. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	90
Tablo 38. Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	91
Tablo 39. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	92
Tablo 40. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	93
Tablo 41. Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	94
Tablo 42. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	95
Tablo 43. Öğrencilerin Aylık Harcamalarına Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi).....	96
Tablo 44. Ruhsal Zekânın Duygusal Zekâ İle Olan İlişki Durumu	97
Tablo 45. Araştırma Hipotezlerinin Kabul ve Kabul Edilmeme Durumları.....	98

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1. Duygusal Zekâ Yetenek Modeli	30
Şekil 2. Cooper ve Sawaf'ın Duygusal Zekâ Modeli	36
Şekil 3. Araştırmanın Modeli.....	47

GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadar gizemini koruyan insan zekâsı hala üzerinde çalışmalar yapılmasına rağmen tam anlamıyla açıklanabilmiş değildir. Hatta gelecekte bile bu anlamda tatmin edici açıklamaların yapılabileceği de şüphelidir. Bu denli karmaşık bir yapıya sahip olan insan zekâsı sadece belirli ve çözümlenebilecek bir düzen dâhilinde değil, çok karmaşık sistemler içerisinde işlevsellik kazanmaktadır. Bu karmaşık yapının içerisinde ruhsal ve duygusal zekânın katkısının olduğu da söylenebilir.

Yapılan araştırmalar, kişilerin gerek özel gerekse iş yaşamlarında hem mutlu hem de başarılı olabilmelerinde duygusal ve ruhsal zekânın daha fazla etkisi olduğunu belirtmektedir (Gül, İnce ve Korkmaz, 2014: 31). Bu önemlilik ve etkisinden dolayı bu araştırma ruhsal ve duygusal zekânın ilişkilendirilmesi temeline dayanmaktadır. Belirlenen hedefler doğrultusunda çalışmanın ilk bölümünde ruhsal zekâ kavramı ve bu kavrama ilişkin özellikler ile ruhsal zekâda kişilik faktörü üzerine bilgiler sunulmuştur. İkinci bölümde ise duygusal zekâ kavramı, duygusal zekânın ortaya çıkış süreci, konuya yönelik modeller ve duygusal zekâ unsurları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın son bölümünde de ruhsal ve duygusal zekâ arasındaki ilişkinin tespitinde üniversite öğrencilerinin görüşlerine anket tekniği kapsamında başvurulmuş olup, onların belirtilen konulara yönelik düşünceleri belirlenerek bu konuya yönelik öneriler de geliştirilmiştir. Dolayısıyla araştırma kavramsal çerçeve ve uygulama çalışması olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Kavramsal çerçeve bölümünde ruhsal zekâ ve duygusal zekâ konularına yönelik çalışma ve ilişkiler irdelenmiş olup, uygulama bölümünde ise anket tekniği kullanılarak elde edilen Karabük Üniversitesi'nde lisans eğitimi alan öğrencilerin görüşleri yapılan analiz sonuçlarından saptanan bulgular doğrultusunda yorumlanmış ve sonuçlar tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

RUHSAL ZEKÂ KAVRAMI

1.1. ZEKÂ KAVRAMI

İlk olarak M.Ö. 4.yüzyılda Hippokrates zekânın ve düşüncelerin beyinde yer aldığına dair teorilerini ortaya atmıştır. Sonraları John Luke 18.yüzyılda insan zihnini boş bir levha olarak belirtmiş ve kişinin sonradan edindiği fikirlerin yaşadığı tecrübelerle oluştuğunu ileri sürmüştür. Ancak konuyla ilgili araştırmacılar, insan zihninin doğuştan gelen bir sinir sistemiyle doğduğunu temel almıştır (Üstten, 2008: 44).

Türk Dil Kurumu (TDK) Büyük Türkçe Sözlüğünde zekâ; ruh bilimi terimi olarak kişinin düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tümü, ahlak, dirayet, zeyreklik, feraset olarak açıklanmaktadır. Yine kurumun biyoloji terimleri sözlüğünde de; olayları bağımsız olarak düşünebilme, farklı durumlara başarıyla uyum sağlayabilme, davranış ve tutumları belli bir düşünce ya da erek etrafında toplayabilme becerisi, algılama, belleme, çağrışım yapma, imgeleme, yargıda bulunma, usavurma, soyutlama, genelleme gibi ruhsal işlevlerin tamamına verilen isim olarak tarif edilmiştir (TDK, 2016a; TDK, 2016b).

Tüm bu tanımlardan hareketle zekânın, soyut düşünme, sorun çözme, kavrama, bildiklerini karşılaştığı yeni durumlara uyarlama, bellek, akıl yürütme, geçmiş tecrübelerden kazanılmış bilgileri kullanma vb. dâhil olarak zihinsel yetilerin toplamı olduğu söylenebilir (Yerli, 2009: 2).

Bu kapsamda Alfred Binet ve Theodore Simon'un ilk modern zekâ ölçeğini 1905 yılında geliştirmesinden günümüze kadar zekânın ne olduğu, nereden kaynaklandığı ve nasıl geliştirileceği üzerinde tartışılmıştır. O dönemlerde zekâ

çoğunlukla lineer ve analitik zekâ olarak ayrıca da başarının en önemli faktörü olarak kabul edilmekteydi. Ancak günümüzde tek başına zekânın başarı için yetmediği, kişinin başarılı olabilmesi için başka yeteneklere de sahip olması gerekliliği ve bu yetenekler içinde başka zekâ türlerinin olduğu fikri hâkim olmaya başlamıştır (Bekiş, 2006: 31).

Psikometrik açıdan bakıldığında zekâ; bireyin bir test bataryasında sergilediği başarının onunla beraber aynı yaştaki ve özelliklerdeki norm grubunun başarısı ile karşılaştırılması sonucu oluşan tekil bir puan, yani IQ (Intelligence Quotient-Bilişsel Zekâ) olarak tanımlanabilmektedir (Yıldırım, 2015: 10).

Zekâ, çözüm bulmada ve cevaplandırmada hızı oluşturan, bir sorunun çeşitli kademeleri arasındaki yeni ilişkileri anlayabilmeyi sağlayan kapasitedir. Kişinin öğrenmedeki hızı, öğrendiği bilginin miktarı, öğrenilen bilginin türü ve o bilgiyi akılda tutma süresinde gözlemlenen değişiklik, kişilerin kısmi olarak zekâ biçimlerindeki ve zekâ seviyelerindeki farklılıklara bağlı olarak değişiklik göstermektedir (Özdenk, 2015: 18).

Çocukların zihinsel gelişim psikoloji alanında tanınmış Gelişim Psikoloğu, Jean Piaget'e göre zekâ; yeni durumlara ve çevreye uygun olarak hareket ederek uyum sağlayabilme kabiliyeti olarak tanımlamıştır (Pehlivan, 2015: 7).

Ancak bazı bilim adamları ise her bir hal için zekânın var olduğunu öne sürmüşlerdir (Bekiş, 2006: 31). Özellikle Harvard Üniversitesinden psikolog olarak mezun olan Howard Gardner, 1983 yılında sosyal zekâyı yeniden inceleyerek çoklu zekâ kavramını ortaya çıkarmıştır. Çoklu zekâ modelinin ortaya çıkmasıyla beraber her kişide var olan potansiyel zekâ türüne yönelik çalışmalarda da artış olmuştur. Önceden kişilerin IQ seviyelerinin düşüklüğü sebebiyle o kişilerin zekâ seviyelerinin düşük olduğu kabul edilirken, günümüzde çoklu zekâ kavramıyla birlikte her bireyin farklı zekâ türüne yönelik gelişiminin sağlanması gerektiği ortaya çıkmıştır (Adiloğulları, 2011: 8-9).

Bununla birlikte Gardner, 1999 senesinde yayınladığı "Intelligence Reframed (Zekâ Yeniden Yapılandırıldı)" isimli eserinde yedi temel zekâ alanına yeni bir zekâ alanı daha ekleyerek çoklu zekâ teorisini yeniden oluşturmuştur. Yapılan bu çalışma

ile çoklu zekâ teorisinin ortaya koyduğu sekiz zekâ alanı şu şekilde ifade edilebilir (Buğa, 2010: 14-15):

- *Dil Zekâsı*: Bu zekâ türü sözcüklerin etkili kullanımı, sözlü ve yazılı anlatımlarda iyi bir şekilde dili kullanabilme kapasitesidir. Dil zekâsının kullanımı, var olan bilgiyle yeni bilgi arasında bağ kurabilmesini sağlamaktır. Bu zekâ türü bireylerin ikna yeteneği, bilgi sunma ve dilin özellikleri hakkında bir dilbilimci gibi ilgili tüm kısımları kapsayabilmektedir.
- *Mantıksal-Matematiksel Zekâ*: Bu zekâ, sayısal ve mantıksal sembolleri anlama ve kullanma yeteneğidir. Öyle ki, tümevarım, tümdengelim, akıl yürütme, düşünceler arasında ilişki kurabilme gibi kabiliyetleri kapsamaktadır. Bu zekâsı yüksek kişiler soyut işlemlere karşı duyarlı olmakla beraber sayılarla çalışmayı severler, satranç ve dama gibi oyunları oynamayı severler, sebep-sonuç ilişkisi kurabilme kabiliyetleri de oldukça gelişmiştir.
- *Görsel-Uzamsal Zekâ*: Bu zekâ, renk, göz, derinlik, biçim, boyut ve ilişkilerini birbirinden ayırma gibi yetenekleri içermektedir. Bu zekâyâ sahip bireyler çevrelerini objektif olarak gözlemlene, değerlendirme, algılama sonucu elde edilen bilgileri grafiksel olarak sergileme kapasitesi yüksek olan kişilerdir.
- *Müzikal Zekâ*: Bu zekâyâ sahip bireylerin ritim, düzen, akustik, melodi ve çevrelerindeki seslere karşı duyarlılık oranı yüksektir. Bu bireylerin, olayları yorumlama biçimleri, düşünme tarzları, yaşamdaki iletişim tarzları müzikal bir özellik taşımaktadır.
- *Bedensel-Kinestetik Zekâ*: Bu zekâyâ sahipler kişiler tüm vücudunu, duygu ve düşüncelerini ifade ederken kullanabilme becerisine sahiptirler. Çünkü bu zekâ, koordinasyon, hız, denge, güç, beceriklilik ve esneklik gibi özellikleri içermektedir. Dolayısıyla vücut hareketlerini yorumlamak, kontrol edebilmek, vücut ve zihin arasında bir uyum oluşturabilme kabiliyeti olarak belirtilmektedir.
- *Sosyal Zekâ*: Bu zekâ, kişilerin düşünce ve duygularını ayırt etme ve algılama kapasitesini ifade etmektedir. Bu kapasite ses tonu, yüz ifadeleri, jest ve mimikleri yorumlayabilme gibi kabiliyetleri kapsamaktadır. Sosyal zekâsı yüksek güçlü kişiler, kendi ayakları üzerinde durabilir, empati yapmayı

başarabilir ve başka kişilerin sorunlarını çözmeye yardım edebilirler, ekip içerisinde lider bir durum gösterdikleri de söylenebilir.

- *İçsel Zekâ*: Bu zekâ, kişinin kendini tanıması, düşünce ve duygularının gayelerinin, mizacının farkında olabilmesidir. Bireyin kendi sınırlarını ve gücünü bilmesi, kendini disipline etme, anlama ve öz saygı gibi kabiliyetlerini kapsamaktadır.
- *Doğacı Zekâ*: Bu zekâ, kişinin hayvanlar ve bitkiler gibi canlıları tanıma ve bu canlıları kendi aralarında sınıflayabilme, ayırt etme kapasitesi olup, aynı zamanda doğa ve doğa olaylara olan ilgi ve duyarlılık gibi kabiliyetleri de kapsamaktadır.

1.2. RUHSAL ZEKÂ (SPIRITUAL INTELLIGENCE, SQ)

Zekâ ile ilgili yapılan çalışmalar zekânın rasyonel zekâ ve duygusal zekâ hakkında her iki zekâ türünü kapsayan üst bir zekâ olgusunun olduğunu dolayısıyla üç temel zekâ türünün varlığını göstermektedir. Anlam ve değerlerle ilgili problemlerin çözümlenmesinde kullanılan, davranışlara ve yaşamlara daha büyük ve daha zengin anlamlar kazandıran bu zekâ türü ruhsal zekâ (SQ) olarak isimlendirilmektedir (Zohar ve Marshall, 2004: 16).

Robert Ornstein'in "Yeni Bir Psikoloji" isimli kitabında belirttiği yaklaşıma göre; 20. Yüzyıl maddecilikle doğmuş ve maddeyi keşfederek, maddenin sınırında ruhla karşılaşmıştır. Bu sayede 21. yüzyılda tüm eski bilgiler aşılacak büyük ölçüde ruhu keşfedecek ve ruhu araştıracaktır (Bozdağ, 2003: 117).

Bu anlamda ruhsal zekâ kıyıdaki pusula olarak kabul edilmektedir. Yaşamın en çok mücadele gerektiren varlıksal sorunları, beklenen ve bilindik durumların dışında, geçmiş deneyimlerin ötesinde ve sorunlarla ne şekilde başa çıkılacağı ile ilgili olarak bildiklerimizin ötesinde mevcuttur. Kaos teorisinde de "kıyı" ile tam anlamıyla kaos ile düzen arasında, ne olduğumuzun bilinmesi ile tam anlamıyla şaşkınlık hali içinde olunması arasındaki sınırdır. Ruhsal zekâ değer ve anlama dair kişinin en derindeki sezgisel hissidir, kıyıdaki rehberdir. Kısaca ruhsal zekâ, vicdandır (Zohar ve Marshall, 2004: 28).

Ruhsal zekâ, varlıksal sorunlarla baş edebilmek amacıyla yani kişisel olarak geçmiş alışkanlıklar tarafından tuzağa düşürülme durumu hissedildiğinde ya keder veya hastalıklarla ilgili sorunlar olduğunda kullanılır. Ruhsal zekâ varlıksal problemler olduğunda farkındalık oluşturarak, onları çözmek ya da en azından problemlerle ilgili huzur bulmayı sağlar. Yaşamın uğraşlarının ne ile ilgili olduğuyula ilgili derin bir his verir (Zohar ve Marshall, 2004: 28). Bu noktada ruhsal zekâ, bireyi herşeyin kalbine herhangi bir aktüel ifadenin ilerisindeki potansiyele, farklılığın ardındaki birliğe götürür (Zohar ve Marshall, 2004: 29).

İlaveten bu zekâda, Gardner'in çoklu zekâ kuramında bulunmayan, ancak kendisinin bahsettiği "biz kimiz?", "ideallerimiz nedir?", "nereden geliyoruz?" türünden en temel konular üzerinde eğilimde bulunan varoluşçu bir zekâdan bahsedilir. Gardner bu zekânın zekâ ölçütüne uymadığını, buna ait bilimsel kanıt bulunmadığı için varoluşçu zekâyı yeni bir zekâ türü olarak kabul etmediğini, hatta yarım bir zekâ türü olduğunu özellikle belirtmiştir (Çat, 2014: 17).

Ruhsal Zekâ kavramını ilk ortaya çıkaran araştırmacılar Danah Zohar ve Ian Marshall olmuştur. Onlara göre insanlık tarihi kadar eski bir yetenek türü olan ruhsal zekâ kavramı ilk dönemlerde akademisyenlere garip gelmiştir; çünkü o zamanlarda bilim, objektif olarak ölçülemeyen durumlar için hazırlıksız olduğundan, insanlık bu yetenek türü hakkında çok fazla yorum yapabilecek bilgiye sahip değildi. Lakin insan zekâsı üzerinde yapılan en son antropolojik, nörolojik ve psikolojik incelemelerde insanın dilsel işlemleri ve düşünce ilgili çalışmalarda çok miktarda ruhsal zekâ için bilimsel kanıt olduğu saptanmıştır (Zohar ve Marshall, 2004: 25).

Ruhsal Zekânın nörolojik temelleri incelendiğinde; ruhsal zekâ beyin merkezinden, yani beynin nörolojik birleştirici işlevlerinden kaynaklanarak çalışmaktadır. Bu sebeple ruhsal zekâ bütün zekâlarımızı kapsayan ve bütünleştiren bir zekâdır (Zohar ve Marshall, 2004: 18).

Zaten tüm bahsi geçen zekâ türlerinin kendilerine ait güç bölgeleri vardır. Bu da beyin işlevleri konusunda her birinin ayrı ayrı işlevlerinin olduğunu gösterir. Bireylerde aynı anda bu zekâ türlerinin düşük veya yüksek olması şart değildir. Bir kişinin herhangi bir zekâ türü yüksek iken diğerinin düşük de olabilir. İdeal olan bu zekâ türlerinin birlikte ve birbirlerini destekleyerek çalışmalarıdır. Zaten insan

beyini, sistemli bir şekilde zekâ türlerinin bunları yapabileceği şekilde yaratılmıştır (Zohar ve Marshall, 2004: 18).

Kaldı ki, bu bakış açısıyla üç temel zekâ türünün farklılıkları şöyle ifade edilebilir; insana sunulan en kapsayıcı zekâ, ruhsal zekâdır (SQ), sonra duygusal zekâ (EQ) ve ardından zihinsel zekâ (IQ) gelir. Kıyamet kopuyorsa IQ sizi tepkisiz bırakır; EQ korkutur; SQ elinizdeki fidanı diktirmek için son saniyelerini yarıştıır. Zorluklarla karşılaştığında, QI bileğinizin ve makinenizin gücüne, SQ ise bunlarla birlikte duygusal cesaretinizin ve de güveninizin gücüne; SQ bunlarla beraber evreni sürekli sürükleyen sınırsız kudrete dayanacaktır. IQ ve EQ bilincinize sonlu bir hedef koyar, hedefe ulaştığımızda ise yarış biter, SQ ise hedefe sonsuzluğu koyar, hedefe varmayı değil ilerlemeyi önemser (Bozdağ, 2003: 18).

İnsanın düşünsel faaliyetleri çerçevesinde ortaya çıkan bu zekâ olgusu örgütlerde başarının en temel faktörü insan olarak kabul edildiğinden, ne rasyonel zekâ ne de duygusal zekâ tek başlarına veya birlikte kişinin zekâsının, kişinin ruhunun, hayal dünyasının zenginliğinin karışıklığını çözmeye yetmemektedir. Bu eksikliği gideren zekâ türü, ruhsal zekâdır. Ruhsal zekâ, kişiye sonsuzluk bünyesinde bir vazife vermekte ve vazifeyi gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır. Bu zekâ kişiye, ahlaki duyarlılık, olayları ayırma becerisi, şefkat ve anlayış ile katı kuralları yumuşatma becerisi sağladığı gibi, bireyin bu özelliklerin sınırlarını görmesini de sağlar. Ruhsal zekâ insana, mantık ile kavranamayan olanakları tasvir etmekte, bireyin iyi ve kötü sorularla başa çıkmakta, hayal kurmakta, amaç edinmekte, aydınlığa ulaşmasında yardımcı olarak, kişinin kuralları değiştirmesine, yaratıcı olmasına, durumların üstesinden gelmesine yol açan bir zekâ türüdür (Bekiş, 2006: 49). Bu sebeple ruhsal zekâ, “nasıl” davrandığımızla ya da “ne” öğrendiğimizle değil, bununla birlikte “neyi”, “neden”, yaptığımızla direkt ilgilidir. Yaşamdaki “niçin” sorusuna ilişkin anlamlı cevaplar, ruhsal zekânın önderliğinde bulunulabileceğinden bu zekâ bireyin özbenliğinde gizlidir (Basır, 2014: 7).

Benliğin ruhsal zekâ diye isimlendirilen sınırsız zekâ alanını “niçin” sorusuyla anlayabilmek mümkündür. Bu anlayış, bireysel görüşlerin, fikirlerin, düşüncelerin, deneyimlerin sonucunda ulaşılamayacak bir benlik duygusu oluşturur. Bu durum kişinin kişilik özelliklerine bakmadan insanların tümünde yaratılıştan bu

yana var olan hayata özgü bir yetenektir. Yeni öngörüler elde etmek ve yeni ruhsal düzeylere ulaşmak kişinin “neden” sorusunu bütünüyle geniş ölçüde anlamaya çalışan olduğunun göstergesidir ve bu süreç bireyde, yaşama coşku ve hayranlıkla sarılmak, yaşama ilgi duymak diye adlandırılabilir bir yaşam durumu oluşturulabilmektedir (Basır, 2014: 7).

Zohar ve Marshall bu anlayış çerçevesinde ruhsal zekâyı, bireyin yaşamındaki ilk bilinci olarak tasvir etmektedir. Başka bir deyişle olayları bütüncül düşünebilmektir. Ayrıca davranışların ve yaşamın daha zengin ve geniş anlam veren bir duruma getirildiği, anlam ve değer problemlerine çözüm üretilerek, bir faaliyetin gidişinin ya da bir hayat yolunun diğerinden çok daha anlamlı olabileceğinin değerlendirildiği temel zekâ ruhsal zekâdır (Bekiş, 2006: 48).

Robert A Emmons’a göre ise ruhsal zekâyı sahip insanlar birçok özellikleri bünyelerinde barındırmaktadır. Bu kişiler yüksek bir bilince sahip, herşeyin üstünde bir kapasiteye, programlarını üstün bir duyarlılıkla devam ettirerek, alçakgönüllük, minnettarlık, bağışlayıcılık, bilgelik ve şefkat gibi erdemli davranışlar sergiler (Bekiş, 2006: 49).

1.3. RUHSAL ZEKÂYI KANITLAYAN BİLİMSEL DELİLLER

Danah Zohar ve Ian Marshall tarafından yazılan Ruhsal Zekâ (SQ) kitabında bilim adamlarının ruhsal zekânın beyindeki sinirsel temellerini açığa çıkaran araştırmaları yaptığı belirtilmiştir. Ama IQ verilerinin daha baskın olması, ruhsal zekâ verileriyle ilgili daha ileri sorgulamaları geri planda bıraktığı için istenilen bir etki sağlanamamıştır. Zohar ve Marshall ruhsal zekânın kanıtı sağlayabilecek dört bağımsız çalışmayı biraraya getirmiştir (Zohar ve Marshall, 2004: 25-27).

Bu çalışmalardan birincisini Nöropsikolog Michael Persinger, 1997’de Nörolog V.S. Ramachandran ve California Üniversitesindeki grubunun insan beyni üzerinde yaptığı araştırmalardır. Araştırmalar doğuştan mevcut olan bu ruhsal merkez, beyin şakak loblarındaki sinir bağlantıları arasında konuşlanmıştır. Buna göre beyin, nihai sorularını soracak, daha anlam ve değere yönelik duyarlılığa sahip olacak ve bu duyarlılığı kullanacak hale gelebilecektir.

İkincisi, Avusturyalı Nörolog Wolf Singer'in 1990 lardaki çalışması olan "Bağlayıcı Sorunu" olarak bilinmektedir. Wolf Singer'in bu çalışması beyinde, deneyimlerimizi birleştirmeye ve anlamlandırmaya ayrılmış bir sinirsel işlem varlığından bahsetmektedir. Wolf Singer'in, beynin tümü boyunca işlem gören birleştirici, eş zamanlı sinir salınımları hakkındaki bu çalışmasından önce bilişsel bilimciler ve nörologlar beynin sinirsel organizasyonlarının yalnızca iki formunu tanımaktaydılar. Bunlardan biri olan seri sinir bağlantıları zihinsel zekânın (IQ) da temelidir. Bu bağlantılar beynin mantıklı ve akılcı biçimde adım adım düşünmesine kuralları takip etmesine izin vermektedir. İkinci form olan sinir ağları ise EQ'nundur. Yani yüzbinlerce sinir demetini karmakarışık bir tarzda diğer büyük demetlere bağlayan bu sinir ağlarıdır. Dolayısıyla duygularla dürtülenen, alışkanlık oluşturan zekânın temelidir; fakat bu zekâ türlerinden hiçbiri "ne için" sorusunu soramazlar. Wolf Singer'in birleştirici sinir salınımları üzerine yapmış olduğu çalışması düşünmenin üçüncü bir çeşidine yani birleştirici düşünceye ve bu düşünceye eşlik eden türden sorularla baş edebilen bir zekâ moduna yani ruhsal zekâyâ dair ipucunu göstermektedir.

Üçüncüsü de Rodolfo Llinas'ın ve Singer'in çalışmasının gelişmiş bir türü olan araştırmasıdır. 1990'lı yılların ortalarında gerçekleştirdiği bu araştırma ile uyku ve uyanıklık hal, şuur ve beyindeki bilişsel olayların bağlanması ile ilgili çalışmasıdır.

Dördüncüsü, Nörolog ve Biyoantropolog Terrance Deacon'un 1997 yılındaki *The Symbolic Species* (Sembolik Türler) adı altında insanın kullandığı dilin kökenine ilişkin çalışmasıdır. Deacon'un çalışması insan dilinin eşsiz şekilde insani; tamamıyla sembolik, anlamı merkez olan ve beyinin ön loblarının hızlı gelişimiyle birlikte gelişen bir aktivite olduğunu belirtmektedir. Deacon'un beyindeki sembolik hayal gücünün evrimiyle ve bunun beyindeki rolü hakkındaki araştırmaları ruhsal zekâ olarak adlandırılan zekâ merkezinin temelini oluşturmaktadır. Yapılan bu çalışma göstermiştir ki, ruhsal zekâ bireyin şu an olduğu insan olabilmesi için döşenmiş bir tesisattır. Bu açıdan büyüme ve dönüşüm için insani potansiyelin ileriye doğru gelişmesi amacıyla daha ileri ve yeni tesisat bağlantıları potansiyeli de vermektedir (Zohar ve Marshall, 2004: 25-27).

1.4. RUHSAL ZEKÂNIN BOYUTLARI

Ruhsal zekânın kabullenme, özbenlik, amaç ve değerlerden oluşan üç boyutu vardır (Aydın, 2009: 260). Bu boyutlar şu şekilde incelenebilir.

1.4.1. Kabullenme

Başkalarının söylediklerine ve yaptıklarına rağmen onları, affedebilmek, sevebilmek, onlara saygı duyabilmek, kusurlarına ya da eksiklerine karşı kişinin kendini sevebilmesi, çeşitliliklere ve farklılıklara değer verip önem vermesi bu boyut kapsamındadır.

1.4.2. Öz-Benlik Boyutu

Kişinin ne için yaşadığını ve kim olduğunu bilmesi, güçlü ve zayıf yönleri konusunda kendini kabullenmesi ve iyi tanınması, kişinin kendisine güvenmesi ve kişinin kendi olmaya izin vermesidir.

1.4.3. Amaç ve Değerler

Kişinin değerleri, hedefleri ve dünyaya katkıları hakkında bir görüşünün olması, sahip olduğu değerlerle sergilediği tavırların birbirine uygun olması, korkularının üzerine gidebilmesi ve cesur olmasıdır.

İnsanların duygu ve düşüncelerine saygı duyabilmek, insanlar arasındaki çeşitliliklere ve farklılıklara karşı açık olabilmek, kişinin ilerisi için bir vizyona sahip olabilmesi, kişinin yaşama kattığı anlamı ve hedefi anlayabilmesi; iç dünyasını bilmesi ve sınırlarını görebilmesi, diğer insanların yaptığı her davranışın ardında iyi niyet olduğunu kabul edebilmek, affetmeyi bilmesi, kendinin zayıf ve güçlü yönlerini görebilmesi gibi özelliklerinin çoğunu taşıyan insan ruhsal zekânın yüksekliğini gösterecektir (Aydın, 2009: 260-261).

1.5. RUHSAL ZEKÂNIN BÖLÜMLERİ

Ruhsal zekânın boyutları yanında, bu boyutların herbiri içerisinde etkisi olan ruhsal zekâyı yedi temel zekâ geliştirme alanında inceleyerek bölümlendirmek de mümkündür (Bozdağ, 2003: 22-24). Bunlar:

İnanç Gücü: Başarıya inanan kişi Yaratıcının “Emin” sıfatına sığınarak inanç gücüyle başaracağına inanabilir. Bu anlayış ruhsal zekânın en önemli alanlarından biridir. İnanç, cesaret ve gücün kaynağı, yaşamın kontrolünün şartıdır. İnançla çalışan birinin gücü, endişeyle çalışan onlarca kişinin gücüne meydan okuyabilecek kapasitededir. Bu anlayışa kendi gücüne güvenen kişi endişelenir ama Yaratıcın gücüne dayanan kişi Yaratıcıya güvenmektedir.

Gerekçe Gücü: Niyetlerin çabalarından önemli tutulması, çabaların önemi ve amacının niyetlere bağlı olmasındandır. Mücadelenin sonunda kişinin gayret ettiklerinin değil, niyetlerinin sonuçlarıyla karşılaşılacağı belirtmektedir. Gerekçeler, kötülükleri iyiliğe, iyilikleri kötülüğe dönüştürebilir. Gerekçeler, küçük bir eylem ardından içtenlikle yücelir. Dev gibi bir başarı, küçük bir gerekçeyle de tam tersine küçülebilir. Bu nedenle kişinin amacında nedenini ve isteme sebebini sorgulaması beklenir.

Duygu Gücü: Duygular bireyin kişisel dünyasındaki gücünü ve genişliğini belirler. Duygu dünyası geniş, düşünce dünyası ise dardır. Duygu eğer akılla beraber hareket ederse, bir kişinin hayatına bir yaşam sığdırılabilir. Duygular ruhun elidir ve ruh maddeyi şah damarından alıp sürüklemektedir.

İsrar Gücü: Başarının sırrı; çaresizlik sınırının ötesine adım atabilecek kadar ısrar edebilmekte gizlidir. İsrar son noktaya kadar vazgeçmemek ve sabır göstermektedir. Yenilen, ısrar edemeyen olarak nitelendirilmektedir. Çünkü mücadele devam ettiği sürece yenilgiden bahsedilemez. Az bile olsa sürekli yapılan işte bir ısrar gizlidir.

Kanaat Gücü: Bu bölümde diğer dört bölümü aksine biraz sakinlik ön plandadır. Hırs, insanın kapasitesinin birden aşmaya zorlar ve hızlı yükselme çabaları düşmeyle sona erer. Dünya, hırslı inanların sırtında, kanat gösterenlerinin ayaklarının altındadır. Kanaat kişinin bencilliğine dost değildir, başka insanlarla paylaşanlara her şey sunulur.

Ruhsal Etkileşim Gücü: Varlıklar bir etkileşim içinde yaratılmıştır. Sadece sevenler sevilir, verenler alır, paylaşanlarla paylaşılır. İnsanın fiziksel yapısı fiziksel olaylardan, ruhsal yapısı da ruhsal olaylardan etkilenir. İnsanın etrafındaki ruhsal enerji insanın ya zayıf düşürür veya güçlü kılar. Ruhsal açıdan birbirlerine dayanışmış on kişi, tüm yönleriyle kopuk yaşayan binlerce kişiden daha güçlüdür.

İlahi İrade Gücü: Kâinat, rastgele hareket eden bağımsız zerrelere değil, Yaradanın hikmet ve iradesiyle oluşur. Kaza, şans gibi olaylar; sezgi, içgüdü gibi mesajlar Yaradandan gelen uyarılardır. İnsanın kâinatı kuşatan ilahi iradeyi tanıması, hareketlerinin hikmetiyle bağdaştırması, kâinatın insanın hizmetine gireceği belirtilir (Bozdağ, 2003: 22-24).

Donah Zohar ve Ian Marshall ise yüksek seviyede gelişmiş ruhsal zekânın göstergelerinin şu şekilde sıralamışlardır (Zohar ve Marshall, 2004: 30-31):

- Esnek olmak kapasitesi (aktif ve kendiliğinden adepte olabilme),
- Acıyla yüzleşme ve acıyı aşma kapasitesi,
- Kendine dair farkındalığın yüksek derecede olması,
- Vizyonlardan ve değerlerden ilham olma kapasitesi,
- Gereksiz yere incinmeye sebep olmaktan çekinme,
- Farklı şeyler arasındaki bağlantıları göre eğilim (holistik olma),
- ‘Niçin?’ ve ‘Ya şöyleyse?’ sorularının sorma ve ‘temel ‘ cevapları arama eğilimi,
- Psikologların deyimiyle “alandan bağımsız” olma, geleneklere karşı çalışma yeteneğine sahip olmadır.

Richard A.Bowell’de ruhsal zekâyı yedi basamak altında incelemiş olup, bu basamaklar aşağıdaki gibi incelenebilir (Bowell, 2007: 69).

Farkındalık: Farkında olmak deyince, dış dünyadan gelen etkilerin sinir sistemi aracılığıyla beyne ulaştırılıp, işitsel görsel, kokusal kinestetik bilgilerin dönüştürüldüğü bir süreç anlaşılmaktadır.

Farkındalık; algılamayı, çağrışımları, anıları yaşama geçirir, iletişimi özendirir, tepkiler yaratabilir, davranışları, anıları, yüzleri yeniden canlandırır. Dolayısıyla tam anlamıyla bilinçli bağlantı kurmak demektir.

Bireyin kendini rahat hissetmek için çevresine ördüğü hayatsal kabullenmeleri yıkar. Her şeyin yolunda olduğunu, eninde sonunda her şeyin daha iyi olacağına dair varsayımları zora sokar. Gerçek farkındalık, kimliğin tıpkı bebek, anne ya da manzarayla ilgilenmek gibi özde meşgul olduğu itibari değerlere sahip eylemlerimizin sahteliğini ortaya çıkarır.

İnsanlar sadece farkında olmak için değil, farkındalığımızın da farkında olmak için yaratılmıştır. Bu durum etkilere karşı, verilecek tepkileri ayarlamayı sağlar. Bir an durup görüntüleri, sesleri, kokuları kaydedip, bir süzgeçten zihinsel olarak bireysel kimliğin derhal gerçekleştireceği tepkilerden uzak tutabilir ve bir parçası olunan manzaranın bütününe gözlemlenmesini sağlayabilir (Bowell, 2007: 70-84).

Anlam: Gerçek anlama ulaşmanın yolu “hiç birşey kader değildir” görüşüne her daim sahip olmaktan geçer. Bir şeylerin gerçekleşebileceğini ya da asla gerçekleşmeyeceğini düşünmek, gerçekleşebilecek olan şeylere sınır koymak demektir. Pozitif anlam, farkındalığın büyük resimdeki gelişimidir. Ancak tepkisel anlam büyük resimden kopuktur. Benliğin kimliği muhafaza etme çabasıdır, hayatta kalma savaşıdır. Sadece yaşanan olaylara odaklanılırsa, birey anlamdan kendisini o kadar uzak tutar. Bunun sonucunda sadece birey kendisine rahat gelen durumları yaşama eğilimine girer.

Ruhsal Zekânın içsel anlam duygusu son derece zenginleştirici ve doyurucudur. Sahip olana ve bireyin kendi ötesinde büyük şeylerin bir parçası olduğu duygusunu da beraberinde getirir. Gerçek Durum fark edildiğinde mücadeleler ve yaşanmışlıklar zorlukların daha anlamlı olduğunu gösterir (Bowell, 2007: 88-92).

Değerlendirme: Değerlendirme yargısı, büyük resim algılayışının birleştiği noktada var olan olgudur. Bu durumu kapakları çocukları açmamak için planlanmış şişelerine benzetmek mümkündür. Değerlendirme yapabilmek için hem dışarıdan hem içerden bir hareketin gelmesi gereklidir.

Değerlendirme sürecinin asla benliğin kimlik düzeyinde yapılmaması gerektiğini işaret eder. Değerlendirme yaparken büyük resmi göz önüne alarak değerlendirebilmek; bir kişiyi değerlendirme, hakkında bir yargı sahibi olma süreci,

kişinin başkaların benliğini ve kendi benliğini anlamaya çalıştığı bir süreçtir. Ruhsal zekâ değerlendirmesi yapıldığında, gerçek duruma ve bu durumda fazla büyüme amacıyla katedilen içsel duygulara göre bireyin nerede bulunduğu dair değerlendirme yapılmış olmaktadır (Bowell, 2007: 121-122).

Odaklanmak: Odaklanma sözcüğünün genellikle işlerde ortak bir noktayı gösterirken kullanıldığı bilinmektedir. Başa çıkılabilecek ve dengenin devamlılığını sürdürecektir yaşam dengesini kurmayı sağlar. Bunun bir tarafında “iyi şeyler” diğer tarafında “kötü şeyler” arasındaki bir denge noktası olduğu düşünülür. Bundan önceki adımlarda ruhsal zekâyâ ulaşmak için yaşananların farkında olmaya, onları değerlendirmeye ve anlamı bulmaya çalışırken dördüncü adımda, benliğin SQ temelli algılayışı, gerçek noktaya odaklanmakla sağlaması söz konusudur. Bu adım, söylenen büyük şeylerin bir parçası olmaya dair duyulan yoğun hissi barındıran daha az kişisel bir benlik duygusudur. Değeri zamanla artmakta olana, gerçekten önemli olana odaklanıldığında, herkes için kazanma kapıları açılmış olur.

SQ'ya göre merkezi noktayı bulabilmek, bağlantı kurmanın bir üst seviyesine geçmek demektir. Bu durum yalnızca bireyin kendi benlik seviyesini imkânsız bir denge noktasına getirme düşüncesinden kendisini kurtarmakla mümkün olabilir. Bağlantı kurmak karşı karşıya kaldığımız gerçek bir vazifedir. Bu noktada anlamlı bir benlik özü kurmak için bizdeki gerçek durumu anlamak (anlam, farkındalık ve değerlendirme aracılığıyla) ve bu gerçeğe odaklanıp yaşamla oradan bağlantı kurmak gerekmektedir (Bowell, 2007: 134-142).

Bakış Açısı: Buraya kadar değerlendirilen ilk üç adım “üçlü eylem” olarak adlandırılmaktadır. Bu üç adım gerçek durumun ne olduğunu anlamakla ilgilidir. Dördüncü adımda da bu gerçeğe odaklanmanın ne olduğu üzerinde durulmaktadır. Bundan sonra kalan üç adımda ise gerçek durumdan yola çıkarak nasıl bir tavır sergilenilmesi gerektiği incelenmektedir.

Bu değerlendirmeler üzerine hareket etmek, bölünmüş bir kişilik için zor olmakla birlikte bütünleşmiş bir kişilik için doğaldır. Eğer birey küçük bir bakış açısından olaylara bakıyorsa ve olaylar hakkında kendi görüşüne göre yanlış ya da doğru diye karara varıyorsa kendi kendine baskı kurma davranışında bulunmuş olur. Herşeye yeni bir bakışla bakmak, SQ kişilerinin savaşçı tutumlarından gelir, her

durumu doğal karşılar ve her geçen zamana, her bir güne yenilenmiş olarak başlarlar. Bakış açısı, bireyin kendisini olayların tam ortasında görmesi esasına dayanmaz. Bakış açısı, en küçük durumda bile yaşam denilen şeyin anlam kazanmasının mümkün olduğunu anlayabilmektir (Bowell, 2007: 146).

Geleceği Planlama: Planlama önceden tahmin edilemeyen ancak olması istenilen şeylere imkân tanımaktır. Aslında farkında olunmasa da günlük yaşamda bu durumla çok sık karşılaşılır. Geleceğe planlama kelimelerinin günlük yaşamda kullanımını, tıpkı bir okçunun yayını gerip de okunun tam hedefe doğrultması gibi bilinen bir hedefe doğru bireyin zihnini yönlendirmektir. Planlama, davranışın önüne geçer. Plan, hedefi 12'den vurmayı sağlayacak bir yol haritası çizer ve bu alanın dışındakiler yanlış kabul edilir. Ruhsal zekâ, benliği bilinen sonuçlarla ilgili planlar yapmaz, bu durumun yerine sonucu değil de olasılıkları değiştiren bir zekâ seviyesinden planlar yapar.

Ruhsal zekâ planlaması, bireylerin planladığından başka olaylar ve etkiler içinde alan meydana getirir. SQ'nun planı yeni zekâlar ve yeni seviyeler için bir tür davettir. Sadece Hedefleri planlamak, ancak bunun yanında bilineni de başarmaktır (Bowell, 2007: 160-171).

Misyon: Yedinci adımın son basamağında alakasız bir görev duygusu ile gerçek bir SQ misyonu arasındaki fark ele alınmıştır. SQ misyonu izinden gidilecek ya da üzerinde çalışılacak bir durum değildir. Gerçek durumla benlik arasında birleştirici bir yol üstlenir. Yaşama en güzel katkı, gerçek durumu doğrudan vurguluyor olabilme bilincine ve kabulüne ulaşmaktan geçer. Misyon, örnek olmaya çalışmak değildir, söylenenleri harekete geçirebilmektir. Bundan önceki altı adımda bir misyon duygusu oluşturulmaya çalışıldı ve bireyin dünyada bulunma amacının bir ifadesi olduğunu anladığı noktada SQ misyonunun var olduğu gösterdi. Ancak benliğin bu yedi adımı takip ederek yeni bir seviyeye yükselmesi ile misyon daha mümkün hale gelebildi ve aydınlanmış bireye ait özün parlamasına izin vererek, SQ misyonunu en nihai şekilde lider haline getirdi (Bowell, 2007: 174-182).

1.6. RUHSAL ZEKÂDA KİŞİLİK FAKTÖRÜ

Ruhsal zekânın içerisinde kişilik faktörünün olduğu da bilinmektedir. Kişiliğin temel yapısı kişiye ilişkin çevresel ve kalımsal etkenlerden oluşur. Yani kişilik kişinin benliği ve sosyal dış dünyası arasındaki karşılıklı ilişki sonucu doğar. Çevresel etkiler ve genetik özellikler bireyin kişiliğini şekillendirdiği için her bireyin kişiliği diğerlerinden farklıdır. Kişilik insana göre farklılık gösterdiğinden, kişilik özellikleri de farklılaşmaktadır. Bu anlamda ruhsal zekâ da bir yetenek türü olduğuna göre kişinin ruhsal zekâsının da bireyin kişiliğinin de etkili faktörler arasında olduğu söylenilebilir (Bekiş, 2006: 59).

1.6.1. Kişilik Tipleri

Kişilik tiplerinin belirlenmesi konusunda “Beş Kişilik Faktörü” olarak bilinen ve kişilik tipleri açısından en çok vurgulanan model Costa ve McCare (1985) geliştirilmiş olup, konuyla ilgili çalışmalarda oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. “Beş Kişilik Faktörü” kişilik tiplerini, dışa dönüklük, uyumluluk/geçimlilik, sorumluluk, duygusal denge /tutarlılık ve açıklık olmak üzere beş alt boyutta inceleyen bir ölçektir.

Dışa Dönüklük: Hırslı, sosyal ve pozitif duyguları belirlemeye yönelik olan kişilik tipidir. Dışa dönük kişiler organizasyonlar için geribildirim, ödül ve fırsat gibi konularda önemli bir kaynak oluşturmaktadırlar. Ayrıca enerjik, iyimser ve çalışmaya hevesli yapıları vardır.

Uyumluluk/Geçimlilik: Bu tipteki kişiler, diğer kişileri olumlu yönde motive eden, arkadaş canlısı, yardımsever, iş birliği yapmaya uygun ve sıcakkanlı kişilerdir.

Sorumluluk: Bu tipteki kişiler hırslı, güvenilir çok çalışkan, organize edebilen ve azimli kişiler olup, tüm meslek gruplarında bu tipteki kişilerin iş performanslarının yüksek olduğu söylenilebilir

Duygusal Denge/Tutarlılık: Kaygısız, sakin kendinden emin kişiliğe sahip bireylerdir. Bu nedenle işle ilgili konularda çok düşünmeden karar alabilen tipler olarak bilinmektedirler.

Açıklık: Bu özelliğe sahip bireylerin meraklı, zeki, kültürlü yanları nedeniyle öğrenme performansı yüksek kişiler olduğu ayrıca hoşgörülü, kuvvetli hayal gücüne sahip, entelektüel kişilerin bu kişilik tipine sahip olabileceği belirtilmektedir (Türkmen, 2013: 31-32).

1.6.2. Ruhsal Zekâ ve Kişilik İlişkisi

Kişilik; bireyin kendi açısından, zihinsel, fizyolojik ve ruhsal özellikleri hakkındaki bilgisidir. Ruhsal zekâ ve kişilik kavramının özellikler bakımından ortak yanları bulunmaktadır. Kişiliğin beş büyük boyutu olarak tanımlanan özellikler arasında bulunan açıklık boyutu ile ruhsal zekâ arasındaki bağlantıda görülebilir. Örgütlerde açıklık düzeyi yüksek insanlar, değişimlere direnç göstermez, yeni fikirlere açıktırlar. Bundan dolayı esneklikleri de yüksektir. Yüksek seviye de gelişmiş ruhsal zekânın göstergeleri arasında esnek olma kapasitesi de yer almaktadır.

İkinci, olarak kişiliğin duygusallık boyutu ile ruhsal zekâ arasında bağlantı olduğu söylenebilir. Kişilik olarak duygusal dengede tutarlılığa sahip insanlar, iş stresini ve baskısını yönetebilirler, zorluklarla baş edebilen insanlardır. Ruhsal Zekâ ise; kişinin zorluklarla yüzleşip ondan ders çıkarmasına yardım eden bir zekâ türüdür. Ruhsal Zekâyâ sahip bireyler duygusal dengeye sahiptir denilebilir.

Üçüncü olarak, uyumluluk boyutu ile ruhsal zekâ arasında da bir bağlantı vardır. Uyumluluk kavramı kişinin diğerleriyle geçinebilmesini ifade etmektedir. Bu özellik kişilerin, affedici, nazik, iş birliği yapabilen anlayışlı olmalarına gönderme yapar. Robert A. Emmons'a göre ruhsal zekâyâ sahip kişiler minnettarlık, affedicilik, alçak gönüllük ve şefkat gibi erdemli davranışlar gösterirler. Bu da uyumluluk boyutu ile ruhsal zekânın özelliklerinin birbirlerine benzediğini göstermektedir. Örneğin uyumlu bir kişi empati kurabilen, affedici davranışlar gösterirken yüksek ruhsal zekâyâ sahip bir kişide aynı davranışları sergilemektedir (Bekiş, 2006: 63-64).

İKİNCİ BÖLÜM

DUYGUSAL ZEKÂ

2.1. DUYGUSAL ZEKÂ KAVRAMI

Aratırmanın bu kısmında duygusal zekâ kavramı; duygunun tanımı, duygusal zekânın tanımı, duygusal zekânın tarihçesi alt başlıkları altında detaylı incelenmiştir.

2.1.1. Duygunun Tanımı

Duygular, yaşanılan dünya ve birey hakkında bazı bilgileri taşımaktadır. Bu sebeple duygular, düşünceyle çelişen karmaşık ve rastgele olgular değildir. Herhangi bir duygu birey için önemli bir etkenden doğar ve kişiyi motive ederek başarıya ulaşmasında rehberlik eder. En basit şekliyle duygular aşağıdaki gibi nitelendirilebilir (Carusa ve Salovey, 2010: 40-41):

- Çabucak dağılabilirler,
- Kendiliğinden, güdüsel olarak başlarlar,
- Etrafta olup biten bazı değişimlere bağlı olarak oluşurlar,
- Bireyde kişisel hisler uyandırırılar,
- Bireyin dikkat yönünü ve düşünce biçimini değiştirirler,
- Bireyi harekete geçmeye hazır hale getirirler,
- Bireyin hayatla başa çıkmasına, ayakta kalabilmesine ve gelişmesine yardımcı olurlar,
- Bireyin ruh halinde hemen değişiklikler oluşturur.

Duygu (emotion) sözcüğünün kökü “motere”dir. Latince hareket etmek anlamına gelen fiile “e” ön eki getirildiğinde anlam uzaklaşmak olur ki bu, her duygunun bir davranışa yönelttiği fikrini vermektedir. Duyguların eyleme dönüştüğü

en açık şekliyle çocuklar ve hayvanları izlerken gözlemleyebiliriz (Goleman, 2002: 20). Bir başka deyişle Latince’de duygular “motus anima” yani “bizi harekete geçiren ruh” olarak isimlendirilmiştir (Baltaş, 2006: 10).

Duygular bireyin yaşamında kendini hissettiren önemli faktörlerdir. Öyle ki, kişiler duyguları sayesinde yön bulur ve yaşamlarını ona göre yaşarlar. Duyguya genel anlamıyla bakıldığında, kişinin özel yaşantıları, birey için önem faktörü yüksek olan olaylar karşısındaki tutum ve hareketleri, yaşantıların, olayların oluştuğu bağlamı değerlendirme, tanımlama ve bu dönemleri içinde barındıran bir süreç olarak ön plana çıkmaktadır (Beltekin, 2015: 7).

Duygular genel olarak; biyolojik bir kalıbı olan, bireysel olma, türe özgünlük, bedende yansıma, geçici olma, bulaşma, patolojileşme özelliklerine sahiptir. İnsana özgü temel duygular da vardır. Bunlar kültürden bağımsız, türe özgü çekirdek denilen duygulardır. Diğer duygular zihnin zenginleşmesiyle ve kavramsal düşüncenin gelişmesiyle bu özden türemektedir. Kızgınlık, korku, mutluluk, şaşkınlık, tiksinti genellikle çekirdeği oluşturan temel duygular olarak bilinir. Bazılarına göre de bu duygular türün devamlılığını sağlayan temel duygulardır. Toplumların ürettiği edebiyat ve sanatla çeşitlenir ve renklenirler.

Farklı dillerde bulunan duygu sözcüklerinin sayıları hakkında birçok çalışma yapılmış, fakat çoğu zaman çelişkili sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, Hollanda dilinde 1150, İngilizce’de 2000, Malay dilinde 230, Tayvan Çince’sinde 750 duygu sözcüğü saptanmış buna karşılık Chewong dilinde ancak 7 duygu sözcüğüyle karşılaşmıştır. Türkçe’de ise 56 adet duygu ifade eden sözcük bulunmuştur. Öte yandan Avustralya yerlileri olan Aborjinler “korku” ve “utanç” duygularını tek bir sözcükle ifade etmektedir. Lehçe’de ise tiksinti sözcüğünün karşılığı bulunmamaktadır. Farklı kültürler üzerinde çalışan psikiyatristler “depresyon” kelimesinin batı kültürlerine özgü olduğunu ve birçok kültürde bulunmadığını dikkat çekmişlerdir. Eskimolarda ve Çince’de de “kaygı” sözcüğü bulunmamaktadır. Sonuç olarak temel duygular özünde aynı olmakta beraber kültür, duygunun dış katmanlarını kendine özgü durumlar doğrultusunda şekillendirmektedir (Baltaş, 2006: 14).

Çoğu birey mantıklı olmaya karar vermeye çalışırken, duygularının karar vermeyi engellediğini düşünür ancak bu durum doğru değildir. Duygular, olaylara

tepki olarak meydana gelir ve birçok kritik duruma odaklanmaya devam edilmesini sağlar. İstediklerin elde edilmesi bireyi uyarır ve korkulan şeylerden bireyin uzak durmasını sağlar (Tingaz, 2013: 8).

Duygu en genel durumuyla, birilerine veya birşeye karşı yönelen yoğun hislerdir. Bu noktada Dökmen’de duyguyu, kişinin hem topluma hem de çevreye uyum sağlaması olarak da tanımlamaktadır (Yelkikalan, 2006: 42). Kelime anlamı olarak TDK sözlüğünde “duygu”; duygularla algılama, his, belirli nesne, olay ve bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim, önsezi, nesnelere ve olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği, kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2016c).

Oxford İngilizce Sözlüğü, duyguyu “herhangi bir his, zihin, tutku çalkantısı ya da devinimi, herhangi bir şekilde ya da uyarılmış zihinsel durum” olarak tanımlamıştır (Goleman, 2002: 359). Descartes’e göre ise duygular, davranış tarzlarının değeri ve bu davranışlarının yararı konusundaki düşüncelerden meydana gelmektedir. Örneğin; birey bir olayda öfkeli olamaya degeceğini düşünüyorsa, öfkelenerek bu davranışı sergiler (Karabulut, 2014: 10).

Goleman’a göre duygu, bir his ve o hisse özgü belirli düşünceler, biyolojik haller ve bir dizi hareket eğilimidir. Karışımları, mutasyonları, çeşitlemeleri nüanslarıyla yüzlerce duygudan söz edilebileceğini ve aslında duygunun nüanslarının, bunları tanımlayan sözcüklerden fazla olduğunu belirtir. Araştırmacıların hepsi aynı düşüncede değildir. Bu kapsamda başlıca duygu hükümleri şu şekilde sıralanabilir (Goleman, 2002: 359-360):

- *Öfke*: Hareket, hiddet, içerleme, tükenme, gazap, kızma, sinirlenme, kin, hınç, alınganlık, rahatsızlık, düşmanlık ve belki de en uç noktada patolojik nefret ve şiddet.
- *Üzüntü*: Keder, acı, neşesizlik, melankoli, kasvet, kendine acıma, yalnızlık, umutsuzluk, can sıkıntısı ve patolojik olduğunda şiddetli depresyon.
- *Korku*: Kuruntu, kaygı, tasa, sinirlilik, şüphe, hayret, uyanıklık, huzursuzluk, vicdan azabı, çekinme, huzursuzluk, dehşet, ürkme; patolojik olduğunda panik ve fobi.

- *Zevk*: Coşku, mutluluk, tatmin, rahatlama, sevinç, haz, eğlenme, tensel zevk, gurur, vecd hali, heyecan, kendinden geçme, hoşnutluk, kapris ve aşırı zindelik.
- *Sevgi*: Dostluk, kabul görme, iyilik, güven, sadakat, yakın ilgi, muhabbet, aşırı tutkunluk.
- *Şaşkınlık*: Merak, şok, hayret, afallama.
- *İğrenme*: Aşağılama, hor görme, küçümseme, nefret etme, tikslenme, itici bulma, hoşlanmama.
- *Utanç*: Mahcubiyet, suçluluk, pişmanlık, hayal kırıklığı, üzülme, küçük düşürme, nedamet ve çile.

Temel duygular hakkında Plutchik, Ekman, Tomkins ve Izard'ın görüşleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Temel Duygular

Plutchik	Ekman	Tomkins	Izard
Neşe	Mutluluk	Zevk	Neşe
Kabulleniş			
Korku	Korku	Korku	Korku
Şaşırma	Şaşırma	Şaşırma	Şaşırma
Üzüntü	Üzüntü	Endişe	Endişe
İğrenme	İğrenme	İğrenme	
Kızgınlık	Kızgınlık	Kızgınlık	Kızgınlık
Tahmin		Merak, Utanç, Hor Görme	Hor Görme

Kaynak: Caruso, D. R ve Salovey, P. (2010) *Yönetimde Duygusal Zekâ*, İstanbul: Crea Yayıncılık, s.107.

Duygular insana hareket verir ve bireyler için olmazsa olmaz bir nitelik taşır. İnsanlarda ve hayvanlarda ortak olan ilkel duyguların mutlaka eğitilmesi gerekmektedir. Duygular kendi haline bırakıldığında, sınırsız ve sorumsuz bir şekilde hareket etmek ister. Özellikle açlık, susuzluk ve cinsellik gibi ilkel dürtüler, başına buyruk eğilim taşır. Bu duyguların eğitimi, tıpkı bir atın terbiye edilmesi gibi, seyisin kendisini ve kurallarını ata kabul ettirmesini gerektirir (Tarhan, 2006: 50).

2.1.2. Duygusal Zekânın Tanımı

Zekâ ve duygu kavramlarının bir araya gelerek oluşturduğu duygusal zekâ, farklı kişilerce farklı yönleriyle tanımlanmıştır. Duygusal zekâ kavramı İngilizcedeki karşılığı olan “Emotional Intelligence” kelimelerinin kısaltılmış şekli olan EI olarak bilinmekle beraber literatürdeki yaygın kullanımı EQ (Emotional Quotient) kısaltmasıdır ve “IQ”nun duygusal zekâdaki karşılığı olarak geniş kabul görmektedir (Kızıl, 2014: 20).

Daniel Goleman ise duygusal zekâyı aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, kendini harekete geçirebilmeye ilişkin dürtüleri kontrol ederek, tatmini erteleyebilme, kendini başkasının yerine koyabilme ve umut besleme olarak tanımlamıştır (Goleman, 2002: 50-51).

Baltaş’a (2006: 7) göre duygusal zekâ, bireyin başkalarıyla ve kendisiyle başa çıkabilmeyi kolaylaştıran duyguları anlama, tanıma ve etkin olarak kullanma yeteneğidir yani başkalarının neye ihtiyaç duyduklarını, neyi istediklerini, zayıf ve güçlü yönlerini duyguları değerlendirerek anlayabilmek, stresle mücadele edip başa çıkabilmek ve kişilerin çevrelerinde görmek istedikleri gibi bir kişi olmak için olması gereken bir yetkinliktir.

Cooper ve Sawaf duygusal zekâyı, duyguların gücünü ve algılayışını, bilgisi, insan enerjisi, ilişkileri ve etkisinin bir kaynağı olarak anlama, duyumsama ve bunları etkin bir biçimde kullanma kabiliyeti olarak tanımlamıştır (Demir, 2010: 202). Mayer ve Salovey’e göre duygusal zekâ; insanın başkalarının ve kendinin duygularını izleme, bu duygular arasında ayırım yapma ve elde edilen bu bilgileri düşünce ve eylemlerinde kullanabilme yeteneğiyle ilgili sosyal zekânın alt formudur (Kızıl, 2014: 20).

Duygusal zekâ; bireyin başarılı bir şekilde misyon ve vizyonunu gerçekleştirebilmesini sağlayan tüm karmaşık eylem, yetenek, inanç ve değerlere verilen ortak isimdir (Merlevede, Vandamme ve Bridoux, 2006: 26). Matthews ve Arkadaşları 2002’de duygusal zekâyı farkına varma ve bunları ifade edebilme, düşünceleriyle beraber duyguları kabul etme, duyguları tanıma, anlama, kişideki ve diğer bireylerdeki negatif ya da pozitif duyguları fark ederek yönetebilme kabiliyeti olarak da tanımlamıştır (Gürbüz, 2015: 10). Duygusal zekâ’nın sahip olduğu

faktörler toplu olarak değerlendirildiğinde ise kişinin sahip olduğu enerjiyi, kişisel hislerin etkinliğini ve hızlı algılayışını, bilgi birikimini, beşeri kurduğu ilişkilerini ve sahip olduğu bu algılama ile buna dair hareket kabiliyetini geliştirmesini ifade eden bir yetenek biçimi olduğu söylenebilir (Süslü, 2016: 5).

Duygusal zekâ kavramı bireyin hayattaki başarısını büyük ölçüde belirleyen bir yetenekler bütünü olarak tanımlanmaktadır. “Başarı” sözcüğüyle kastedilen ise, kariyer, statü ve zenginlik değildir. Kişinin başka insanlarla ilişkileri, kendisini iyi hissetmesi, hayattan keyif alıp almadığı, yaşamın niteliğinden memnun olup olmadığı, hayatta başarıyı belirleyen faktörler olarak ön plana çıkmaktadır (Dağlı, Silman ve Çağlar, 2008: 25). Bu sebeple duygusal zekâ ile ilgili yapılan çalışmalar, zekâ düzeyleri en üst seviyede olan kişilerin gerek özel gerek iş yaşamlarında neden her zaman iyi olmadıklarını araştırmakla başlamıştır (Acar 2002: 55).

Duygusal zekânın tanımladığı, bireyin kendini kontrol etmesi, kendini tanıması, motive etmesi, duygusal değişimlerini kontrol etmesi, isteklerini erteleyebilmesi, engellemeler karşısında direnebilmesi, yetenekleri, etkin ilişkiler kurup sürdürülebilmesi, diğer insanlara karşı anlayışla karşılayabilmesi, öğrenilebilir psikolojik ve sosyal becerilerdir ve bu beceriler sayesinde birey yaşamdaki doyumunu ve başarısını üst noktaya çıkarabilmektedir. Bilim insanları duygusal zekânın IQ gibi kader olmadığını bu zekânın, her yaşta geliştirebileceğini söylemektedirler. Bu durum duygusal zekânın önemini bir kat daha arttırmaktadır (Sütlü, 2013: 9).

2.1.3. Duygusal Zekânın Tarihçesi

Duygusal zekâ kavramının tarihçesine bakıldığında, Platon’un söylediği “Tüm öğrenme aşaması aslında duygusal bir temele dayanır” sözü ile bundan iki bin yıl öncesine dayandırılabilir. O dönemlerden günümüze kadar bilim insanları, eğitimciler, felsefeciler duyguların hayatımızdaki önemi kanıtlamak için sayısız çalışmalar yapmışlardır (Tingaz, 2013: 10).

Aristo’nun da söylediği gibi “Herkes kızabilir, bu durum kolaydır. Ancak doğru kişiye, doğru zamanda, doğru ölçüde, doğru nedenle ve doğru şekilde kızmak, işte bu durum kolay değildir” derken insanın başkalarının ve kendisinin duygularını

anlamasından, bireysel kontrolden empatiden bahsedilmiştir (Kızıl, 2014: 23). Duygusal zekâ, Sosyal zekâ modeline bakılarak ortaya atılmış bir kavram olduğundan, ilk defa 1920’de Thorndike tarafından söylenen sosyal zekâ modelinde zekâ; kadınları, çocukları, erkekleri, anlayabilme ve yönetebilme yeteneği ve bireylerin kişisel ilişkilerinde bilgece hareket etme şeklinde ifade edilmiştir (Sütlü, 2013: 8).

1943 yılında Wechsler’in genel zekânın bir kısmı olarak “entellüktüel olmayan zekâyı (nonintellective) konu alan bu araştırması duygusal zekânın gelişimine oldukça fayda sağlamıştır (Aslan ve Özata, 2008: 80). R.W.Leeper ise 1948’li yıllarda “Duygusal Düşünce” ismini verdiği kavramın ‘mantıklı düşünce’ye yardımcı olan bir kavram olduğunu öne çıkarmıştır. 1950’li yıllarda ise Maslow bu alanla ilgili önemli araştırmalar yapmıştır. “İnsan Potansiyeli” isimli kitabı ise 1970 ve 1980’li yıllarda yapılan araştırmalarda insan kapasitesi üzerine farklı olarak bir bakış açısı getirmiştir (Tingaz, 2013: 10).

1980’li yıllarında ise Reuven Bar-On’un bu konuyla araştırmalarına başlaması ise duygusal zekânın dönüm noktalarından biri olmuştur. Reuven Bar-On’un “Duygusal Alan” olarak isimlendirdiği zekâ bölümü, IQ yani “Zekâ Alanı” kavramına yakın olan bir kavram olarak doğmuştur. 1980’li yıllar içsel ve kişisel zekânın entelektüel zekâ kadar kabul gördüğü zamanlar olmuştur (Tingaz, 2013: 10).

Gardner’in 1983 tarihinde yayınlanan önemli kitabı Fromes Of Mind (Zihin Çerçeveleri) IQ görüşüne oldukça karşı çıkmaktaydı (Goleman, 2002: 55). Gardner tek başına akademik zekânın yeterli olmadığını, zekânın sekiz temel boyutunu geniş bir yetenekler yelpazesi ileri sürmekteydi. Bu yetenekleri de, mantıksal-sayısal zekâ, sözel zekâ, bedensel-kinestetik zekâ, müzik zekâsı, mekânsal zekâ, doğa zekâsı, kişinin içsel zekâsı, kişiler arası zekâ olarak tanımlamaktaydı (Baltaş, 2006: 6).

ABD’de Payne Wayne Leon isimli bir doktora öğrencisinin 1985 yılında “Duygusal çalışması; Duygusal zekâyı geliştirme; Kişisel-entegrasyon; Korku, Acı ve Kaderle olan ilişkisi” (A study of emotion: Developing Emotional Intelligence; Self-integration; Relating to fear, Pain and Desire” (Theory, Structure of reality, Problem-solving, contraction/expansion, tuning in/coming out/letting go) adı altındaki Doktora tezi “Emotional Intelligence” (Duygusal Zekâ) kavramının ilk

olarak akademik çevrelerde kullanılmasını sağlayan kaynak olmuştur (Otacıoğlu, 2009: 87).

1990 yılında ise Peter Slovey ve John (Jack) Mayer, duygusal zekâ kavramı tanımlamıştır. Çalışma arkadaşları olan Howard Gardner ile David Caruso'nun kavramını geniş olarak ele alarak, bu konuyla ilgili son belirlemeleri ortaya koymuşlardır (Tingaz, 2013: 11). 1995 yılında da başarmak için önemli olan duyguları anlama ve ifade etme, bağımsızlık, kontrol etme, uyum sağlayabilme, kişiler arası sorunları çözme, sevecenlik, sebat, saygı, nezaket gibi duygusal nitelikleri tanımlamak için kullanılan “empati” kavramının yaygınlaşması neticesinde duygusal zekâ kavramı daha geniş ölçüde ifade edilebilme olanağı bulmuştur (Kızıl, 2014: 24).

Sonraki yıllarda duygusal zekâ ile ilgili birçok çalışmalar yapılmaya devam etmiştir ancak duygusal zekânın isim babası Salovey ve Mayer olmasına karşın duygusal zekânın özellikle popülerlik kazanmasına Daniel Goleman çok büyük katkılar sağlamıştır (Kızıl, 2014: 24).

2.2. DUYGUSAL ZEKÂ MODELLERİ

Duygusal zekâ kavramı ile ilgili yapılan çok sayıda tanım ve modeller söz konusudur. Ancak literatürde duygusal zekâ ile ilgili görüşler incelendiğinde iki farklı model ortaya çıkmaktadır. Bu modeller de “Karma Model ve Yetenek Modeli”dir.

Karma model, geleneksel görüşe alternatif olan ve yaklaşımları bir araya getirdiği için karma görüşler olarak bilinmektedir. Bu model sosyal ve kişisel işlevleri birlikteliğini, duyguyu, zekâyı, yaratılış, motivasyon ve kişilik özelliklerini içinde bulundurmaktadır. Bar-On Modeli, Goleman'ın modeli, Cooper-Sawaf'ın modeli, Weisinger'in modeli karma model kapsamında incelenmektedir.

Yetenek modeli ise bir diğer yaklaşımdır. Duygusal zekâyı karma modelin içinde bulunan kişilik özelliklerinin çoğunun dışında tutarak, dar kapsamlı olarak ele almaktadır. Duygusal zekâ bu modelde yetenekler gurubu olarak tanımlanmaktadır.

Mayer ve Salovey'in çalışmaları da bu yetenek modeli için örnek oluşturmaktadır (Tingaz, 2013: 11).

Duygusal zekâ yetenek modeli adı verilen bu model, duygular hakkında bilgi edinmemize ve bu bilgileri etkili bir şekilde yönetmemize yardımcı olmaktadır (Carusa ve Salovey, 2010: 63). Duygusal zekâ, karma modeli ise sadece zekâyı ve duyguyu değil daha geniş bir yelpazede sosyal ve kişisel fonksiyonları da içermektedir (Kızıl, 2014: 25).

2.2.1. John D. Mayer ve Peter Salovey Modeli

Bilimsel olarak duygusal zekâ üzerine yapılmış ilk çalışma 1990 yılında Salovey ve Mayer tarafından "hayal gücü, düşünce ve kişilik" üzerine gazete makalesi olarak yayımlanmıştır. Bu araştırmaları, duyguların önemi ve ortalama bir insanın anlama seviyeleri arasındaki uçurumla daha da hareketlendirmiştir. Howard Gardner çoklu zekâ teorisiyle başarılı ve pratik zekâlar araştırmasıyla, Robert Steinberg gibi kişilerin yapmış olduğu çalışmalarından da etkilenmiştir. Aslında duygusal zekânın ardındaki kilit düşünce, duyguların aslında bireyi daha zeki kılmasıdır (Kızıl, 2014: 25).

Tablo 2. Dört Boyutlu Duygusal Zekâ Modelin Zekâyla ve Kişilikle İlişkileri

BOYUTLAR	ÖLÇÜNÜN TANIMI	ZEKÂ VE KİŞİLİKLE İLİŞKİSİ
Duyguyu Algılamak	Duyguları resimlerde, yüzlerde tanıma yeteneği	Zekâyâ bilgi girdisi sağlar.
Duyguyla Düşünceleri Canlandırmak	Duygusal bilgiyi kontrol edebilme ve düşüncüyü zenginleştirmek için duygusal bilgiye yön verebilme yeteneği	Bilişsel görevlerde duygusal bilgiden yararlanmak için düşüncüyü düzenler.
Duyguyu Anlamak	İlişkiler, bir duygudan diğerine geçişler ve duygular hakkındaki dilbilimsel bilgilere ilişkin duygusal bilgiyi değerlendirme yeteneği	Duygusal bilgi ve Duygular hakkında soyut değerlendirme ve mantık yürütme merkezidir.
Duyguyu Yönetmek	İlişkiler, bir duygudan diğerine geçişler ve duygular hakkındaki dilbilimsel bilgilere ilişkin duygusal bilgiyi değerlendirme yeteneği	Amaçlar ve Kişilikle etkileşim içindedir.

Kaynak: Kızıl, Ş. (2014) Öğretmenlerin Duygusal Zekâları İle Örgütsel Adanmışlıkları Arasındaki İlişki (Balıkesir Örneği), Okan üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.29.

Akılcı düşünce izinden uzaklaştırmak yerine, o düşüncüyü şekillendirmeye yardım eder. Bu fikirler “duygusal zekâ yetenek modeli” ile daha şaşırtıcı derecede basit bir takım becerilere doğru geliştirilmiştir (Caruso ve Salovey, 2010: 62-63).

Mayer ve Salovey 1997 yılından sonraki zamanda tanımlamış oldukları duygusal zekâ kavramını detaylı bir biçimde yeniden ele alıp değerlendirmişler ve çok faktörlü olan duygusal zekâ skalasını MEIS (The Multifactor Emotional Intelligence Scale) geliştirmişler. Zamanla bu ölçünün psikometrik özellikleri yeterli olarak görülmediği için John D. Mayer-D.R.Caruso ve Peter Salovey’i; Mayer-Salovey ve Caruso Duygusal Testi (MSCEIT) VI. 0 ve V2. 0 geliştirmişlerdir (Kızıl, 2014: 25).

Mayer ve Salovey çalışmalarında duygusal zekâ kavramının, duygular ve duygular arasındaki ilişkilerin anlamını tanımlayabilme ve bu duyguları temel alan sorun çözme ve yargılama kabiliyetine gönderme yaptığını belirtmektedirler (İsмен, 2004: 57). Bu anlamda duygusal zekâ yetenek modeli 4 farklı boyuttan meydana gelmektedir. Bunlar, duyguları tanımlayabilme, duyguları kullanma, duyguları

anlama ve duyguları yönetmedir. Bu modelde duygusal zekânın yapı taşı oluşturulan dört duygusal yetenek şunlardır (Caruso ve Salovey, 2010: 10):

Duyguları Tanımlayabilme (İnsanlarla Doğru İletişim): Duygular içlerinde bir sürü veri taşımaktadır. Gerek bireyin iç dünyası, gerekse sosyal ya da doğal çevresinde olan ve biten önemli olaylar hakkında bir takım sinyaller verirler. Etkili bir iletişim için yapılması gereken, başka kişilerin duygularını net bir biçimde belirleyebilmek ve bireyin kendi duygularını da aynı netlikle karşısındakine iletebilmesiyle mümkün olmaktadır (Carusa ve Salovey, 2010: 10-11).

Birey duygularının farkında olunmadan, üzgün mü?, yorgun mu?, endişeli mi?, mutlu mu? olduğunu ayırt edemez. Çünkü duyguları ayırt etmeyi sağlayan farkındalık, duygusal zekânın zorunlu yapı taşıdır. Bilinmektedir ki, iç gözlem ve derin düşünme, kişilerin kendilerini anlamalarından ziyade, ruh durumlarının daha da kötüleşmesine sebep olmaktadır. Farkındalık, net ve kesin olmalı, içerisinde şüphe olmamalıdır. Kişiler, çevresindekilerini ve kendilerini daha iyi anlamak istiyorlarsa, ne hissettiklerini bilmeli, bu hislerini açık ve net bir biçimde nitelendirebilmelidirler. Kişiler ne hissettiklerini belirlemeye başladıklarında, duygunun yönü ve aşamalarından tam olarak emin olmak zorundadırlar (Caruso ve Salovey, 2010: 77).

Duyguları Kullanma (Uygun Ruh Haline Bürünme): Hissettiklerimiz, nasıl düşüneceğimizi ve düşüncemizi etkilemektedir. Duygularımız, bireyin dikkatini önemli olaylara yöneltir, kişiyi belirli durumlara hazırlar ve birey sorunları çözmeye çalışırken düşüncelerinin yönünü bulmasına yardım eder (Caruso ve Salovey, 2010: 11). Duyguları, davetsiz misafir olarak görmek yerine, farkındalığı bir anahtar unsur olarak kabul etmek gerekmektedir. İletilmek istenen önemli mesajlardan biri de duyguların, düşüncelerin değerini arttırdığıdır (Caruso ve Salovey, 2010: 88).

Duygular sorun çözme yeteneğimizi arttırabilir, düşüncelerimize yardım edebilir ve muhakeme gücümüze katkısı vardır. Örneğin, birey olumlu bir ruh halindeyken ilginç ve yeni fikirler üretebilerek, sorunlara tümevarımlı yaklaşımlarda başarılı olma ihtimali daha yüksektir. Yalnız daha olumsuz bir ruh halinde olunması, detaylar üzerinde odaklanmaya ve sorunlara karşı tümdengelim yaklaşımlarda bulunmaya neden olmaktadır (Caruso ve Salovey, 2010: 89).

Duyguları Anlama (Duyguların Geleceğini Tahmin Etme): Duygular, tesadüfen oluşmamaktadır. Altında yatan birçok sebep olduğundan, belli bir koşula bağlı olarak değişebilir ve bu koşulları anlamak mümkündür. Dahası duygular hakkında öğrenilen bu bilgiler, duyguları anlatırken kullanılan kelimeler ve “eğ-ri-se” analizlerini yapabilme yeteneğinin bir yansıması sonucu meydana gelmektedir (Caruso ve Salovey, 2010: 11).

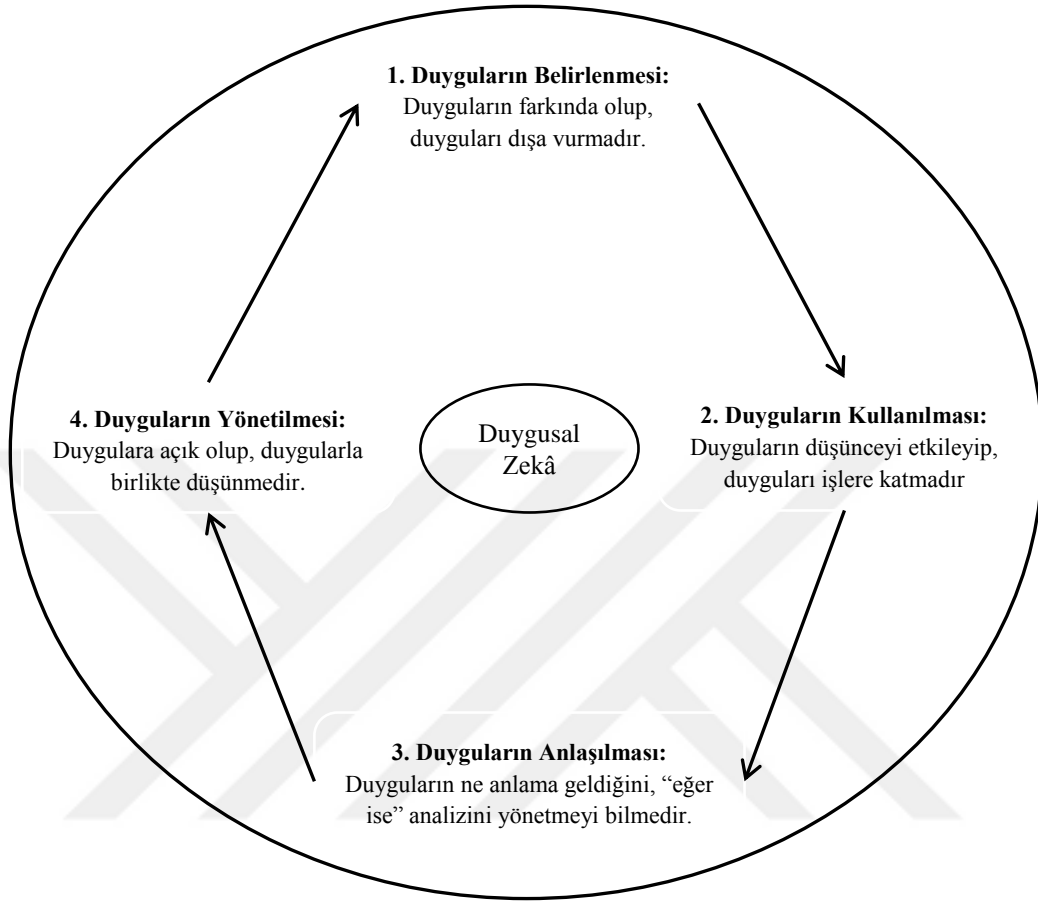
Duyguları anlama yeteneği, duygusal zekânın 4 boyutu içerisinde zihinsel süreçle en yakında ilgili veya düşünce bağlantılı olanıdır. Duygulara sebep olanın ne olduğunu, duyguların bir aşamadan diğerine nasıl geçtiğini, çeşitli duygular arasındaki ilişkilerin ne olduğunu ve bütün bu durumların nasıl dile getirileceğini anlama becerisinin yanı sıra duygular hakkında birçok bilgi içermektedir (Caruso ve Salovey, 2010: 105).

Duyguları Yönetme (Hissettiğin Gibi Davran): Duygular bilgi taşıyıcı ve düşüncelere etki etmektedir. Bu nedenle duygular, sorunlara yaklaşımla, mantıkla, davranışlarla ve yargılarla akıllıca harmanlamayı gerektirmektedir. Bunu başarmanın yolu ise olumlu ve olumsuz her türlü duyguya açık olma ve hislerin de içinde olduğu uygun stratejiyi seçmekten geçmektedir (Caruso ve Salovey, 2010: 11). Bu amaçla duygusal zihin, gerekli tedbirleri alıp beyni akılcı zihnin yönetiminde tutmak, daha önce de bilinçaltına bastırılan duyguları zararsız bir duruma getirmek, duyguları daha iyi tanıyarak onlarla başa çıkmak için bilinçli bir çaba göstermek ve o anı yaşama yetisi kazanabilmektir (Polat ve Aktop, 2010: 6).

Duyguları yönetme yeteneğinin, duygusal zekânın temel yapı taşı olduğu bilinmektedir. Duyguları yönetme becerisi duygusal davranmama ve asla hislere kapılmama anlamına gelmemektedir. Bu yetenek duyguları, davranışlarla ve kararlarla, hem çevredekilerin hem de kişinin kendisinin yaşam kalitesini arttıracak şekilde bütünleştirmek demektir (Caruso ve Salovey, 2010: 120).

Tüm bu teoriler kapsamında duygusal zekâ yetenek modelinde her bir yetenek bağımsız şekilde ele alınabilir; aynı zamanda her bir yetenek diğerinin üzerine inşa edilmiş halde değerlendirilmektedir. Tek başına değerlendirip, öğrenip geliştirilmesi mümkün olmasına rağmen Şekil 1’de görüldüğü üzere bu yeteneklerin arasında olan ilişki önemli sorunların çözümünde her bir yeteneğin birbirleriyle

ayrılmaz bir bütün olarak ele alındığını göstermektedir (Caruso ve Salovey, 2010: 11).

Şekil 1. Şekil 2. Duygusal Zekâ Yetenek Modeli

Kaynak: Caruso, D. R ve Salovey, P. (2010) *Yönetimde Duygusal Zekâ*, İstanbul: Crea Yayıncılık, s.12.

Dört bölümlü olan bu model bireyi daha etkili yaşamlara götürülebilecek bir modeldir. Bireyin kendisini ve çevresindeki diğer insanları daha iyi anlayabilmek için bu yetenekleri kullanmaya devam ettiği sürece hayatın her alanında bu modeli uygulayabileceği söylenebilir (Caruso ve Salovey, 2010: 64).

2.2.2. Daniel Goleman Modeli

Psikolog Daniel Goleman 1995 yılında yazmış olduğu “Duygusal zekâ kitabında zihnin duyguları nasıl bir işlemde geçirdiğini anlatmış ve “akıllı olma” kavramını yeniden tanımlamaya çalışmıştır. Goleman bu kitabında kararlılık, öz disiplin ve empati gibi yeterliliklerinin “EQ” ismini verdiği duygusal zekânın

bileşkeleri olduğunu ve bu bileşkelerin yaşamdaki başarıyı IQ'dan daha çok belirleyici etkisinin olduğunu açıklamıştır (Öcal, 2006: 18).

Goleman; Duygusal zekâyı, başka kişilerin ve kendimizin hislerini tanıyabilme, içimizdeki ve ilişkilerimizdeki duyguları iyi yönetebilme yetisi, kendimizi motive edebilme yetisi olarak tanımlamıştır (Varinli, Yaraş ve Başalp, 2009: 115). Bu sebeple Goleman'ın duygusal zekâ konusundaki fikirleri daha fazla yayılma imkânı bulmuştur. Goleman bu anlamda duygusal zekâyı beş açıdan tanımlamıştır. Bunlar (Kaynak, 2013: 21):

Kendi Duygularını Farkında Olma: Bu boyut bireyin kendi ruh halini, kendi duygularını ve neden bu durumda olduğunu anlayabilme yeteneğini ifade etmektedir. Aynı zamanda bireyin kendi duygularının başka insanlar üzerindeki etkilerinin de farkında olmasını da ifade etmektedir (Daştan, 2013: 23).

Öz-Duygu Denetimi: Bireyin öfkeden-aşırı sevince kadar her türlü duygusunu yönetmesidir. Burada anlatılmak istenen bastırmak değildir. Eğer duygular bastırılırsa, sonradan onların daha güçlü olarak ortaya çıkması söz konusu olabilir. Olması gereken duyguları kabullenip onların bireyi yönlendirdiği tepkilerden uzaklaşmak olmalıdır (Çakar ve Arbak, 2003: 88).

Kendini Motive Etme: Bireyin tüm engellere, başarısızlıklara rağmen başarıya odaklanabilmesi ve hedefine ulaşmak için kabullenebilme yeteneğini ifade etmektedir (Daştan, 2013: 23).

Empati: Kişinin kendisini, karşısındaki kişinin duygularını hissedebilmesi, karşısındakinin yerine kendini koyarak onu dinlemesidir. Kişiler kendilerinin ne hissettiği konusunda kafası karışıkça, başka kişiler hislerini onlarla paylaştığında daha fazla karmaşa yaşarlar. Duygusal zekâ bakımından büyük eksikliklerden biri de başkalarının ne hissettiğini kaydedememektir. Çünkü ilginin; şefkatin kökü olan duygusal ahenk, başkasının duygularını paylaşabilme yetisinden kaynaklanır. Empatinin özünü, başka insanların ne hissettiğini onlar söylemeden sezebilmektir. Kişilerin neler hissettiğini onlar söylemeden tahmin edebilmektir. Kişiler neler hissettiğini nadiren sözcüklerle anlatırlar. Sözcükler yerine yüz ifadeleriyle, ses tonlarıyla veya sözsüz işaretlerle duygularını ifade ederler (Somuncuoğlu, 2005: 276).

Sosyal Beceriler: Kişinin başka kişilerin desteğine ihtiyacı olmadan, kendi sıkıntılılarıyla başa çıkma, kendi duygularının işbirliği kurmasına engel olmasını engelleyebilme ve gerekli olan davranışlarla çatışmayı yönetebilme yeteneğine sahip olmasıdır (Atalay, 2014: 42).

2.2.3. Reuven Bar-On Modeli

Duygusal zekânın yapısı hakkında çalışmalar yapan ünlü kişilerden biri de Danimarka'daki Uygulamalı Zekâ Enstitüsü'nün Başkanı ve İsrail'deki çok çeşitli enstitülerin danışmanı olan Reuven Bar-On'dur. "Duygusal Bölüm" (Emotional Quotien) adı altındaki zekâyı ilk ölçen kişidir. Bar-On'un duygusal modeli, başarı ve performansın kendisinden ziyade başarıyı ve performansı bir potansiyel olarak göstermektedir ve de gidiş yolunda değil de sonuç ile ilgilenmektedir. Bu model kişinin başkalarının ve kendisinin duygularını açıklayabilme, güçlü duygularla baş edebilme, duygularını kontrol edebilme ve oluşan problemlere adapte olarak o problemleri çözebilme becerilerini içeren sosyal ve duygusal yeteneklerin düzenlenmesine odaklanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bu model, zihinsel yeteneklerle, zihinsel yeteneklerden ayrı olarak kabul edilmiş bazı özellikleri birleştiren karma bir modeldir (İnci, 2014: 20).

Bar-On modelinin amacı sosyal ve duygusal fonksiyonların psikolojik olarak iyi olma üzerindeki durumu test etmektir. Bar-On, değişik durumlara kolaylıkla uyum gösteren, iyimser, gerçekçi, stresle başa çıkabilme yeteneğine sahip ve problem çözmede başarılı bireylerin duygusal zekâsı yüksek kişiler olduğuna inanmaktan geçer (Şenocak, 2015: 23).

Bar-On duygusal zekâyı, bireyin kendisini başkasını anlama, kişilerle ilişki kurabilme ve bir anda oluşan sorunlara karşı çabuk adapte olarak zorlukların üstesinden gelebilme ve çevresel isteklere karşı başarılı olma yeteneği olarak tanımlanmıştır (Gürbüz ve Yüksel, 2008:177). Bar-On modelindeki duygusal zekâ yeteneklerinin zaman geçtikçe farklılaşabileceğini, insanın hayatı boyunca değişebileceğini ve de geliştirilmesi çeşitli gelişim ve eğitim programları ile olabileceğini düşünmektedir. Ayrıca boyutların kişilerin ortaya koyacakları duygusal zekâ performanslarından ziyade, içlerinde olan duygusal zekâ potansiyelini açığa

çıkartabilecek bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir (Erkuş ve Günlü, 2008: 189). Bar-On duygusal zekâ ile ilgili beş ayrı boyutta oluşan şu modeli sunmuştur (Kaynak, 2013: 19):

“İçsel dünya alanı” Bireyin kendini bilme ve kontrol etme kabiliyetini göstermekte olup, dışavurum, farkındalık, bağımsızlık, kendini gerçekleştirme ve öz saygı boyutlarında oluşmaktadır (Karahana ve Özçelik, 2006: 304).

- *Farkındalık*: Kendi duygularını farkında olmak ve bu duyguların ne için hissedildiğini bilmek ve duyguların sonucu olarak yapabileceğiniz davranışların çevrenizdeki diğer insanlar üzerindeki etkisini fark etmektir.
- *Dışavurum*: Davranışta ve düşüncede bireyin kendini kontrol ve yönetme yeteneği ve duygusal bağımsızlıktan uzak kalmaktır.
- *Bağımsızlık*: Kendi kendine yetme, kendini kontrol etme ve kendini yönlendirebilme yeteneğidir.
- *Öz saygı*: Bireyin zayıf ve güçlü yanlarının bilincinde olması kendini hatalarıyla kabul edebilmesidir.
- *Kendini Gerçekleştirme*: Kişinin kendi potansiyelinin farkında olması hem özel hem iş yaşamındaki başarı derecesinden memnun olmasıdır (Tingaz, 2013: 12-14).

“Dış dünya alanı” Kişinin ilişki kurabilme yeteneğini kapsamakta olup, empati, sosyal sorumluluk, sosyal ilişkiler alanı boyutlarından oluşmaktadır (Karahana ve Özçelik, 2006: 304).

- *Empati*: Başka kişilerin duygularını anlamak, farkında olmak ve takdir etme yetisidir. İnsanların davranışlarını neyi ve neden yaptıklarına karşın hassas olmaktadır.
- *Sosyal Sorumluluk*: Bulunulan herhangi bir sosyal ortamda paylaşımcı ve katılımcı bir davranış sergilemektir.
- *Sosyal İlişkiler Alanı*: Bireyin başkaları ile ilişki kurma ve bu ilişkiyi sürdürme başarısını, duygusal yakınlık içeren alma ve verme güdüsünden yararlanabildiği dereceyi ölçer (Tingaz, 2013: 12-14).

“Adaptasyon Alanı” Hangi derecede gerçekçi ve esnek olabildiğinizle ilgilidir. Sorun çözme becerisini gösterir. Üç alt boyutu vardır.

- *Gerçekçilik Testi*: Kendi hislerini tarafsız olarak onaylamak, yani olayları olacağını sanılan gibi değil gerçeği görmek.
- *Esneklik*: Düşünce ve duygularımızı değişen durumlara göre uyarlama becerisi.
- *Problem çözme*: Problemleri, belirleme, tanıma, tanımlama ve etkili çözüm yolları bulabilme becerisidir (Tingaz, 2013: 12-14).

“Stresle başa çıkma alanı”Bu alan stresi yönlendirme ve stresin etkilerini en aza indirme ile ilgilidir. İki alt boyutu vardır.

- *Strese Karşı Tolerans*: Karışık durumlarda sakin bir biçimde ruh durumunu korumak ve baştan çıkarılan durumlarda sakin ruh durumuna odaklanarak başa çıkabilmek, yani duyguların yönetimidir.
- *Dürtü Kontrolü*: Ani olan tepkileri kontrol altına almak kendine zaman tanımaktır (Tingaz, 2013: 12-14).

“Genel Ruh Durumu” Kişinin kendini ve başka insanları olduğu gibi kabul ederek olumlu bir ruhsal durum içinde yaşamdan doyum sağlama eğilimi ifade etmektedir. İki alt boyutu vardır (Karahana ve Özçelik, 2006: 304).

- *Optimizm*: İyimserlik olumlu bir ruh hali içinde olarak pozitif olma ve bu durumu korumak.
- *Mutluluk*: Bireyin başkalarıyla ve kendisiyle mutlu olması yaşamından zevk alıp eğlenebilmesidir (Tingaz, 2013: 12-14).

Bar-On bu modelin güvenilirlik ve gerçeklik ölçümlerini 6 ayrı ülkede (A.B.D. , Kanada, Arjantin, Güney Afrika, Almanya ve İsrail) 12 yıllık bir sürede (1985-1997) yapmıştır. Yapılan bu çalışmalarda duygusal zekânın bilişsel zekâ ile ilişkisi olmadığı anlaşılmıştır ve de Bar-On’un envanterinin aynı anda birden çok farklı kavramı ölçmeye çalışması gibi sorunu dikkate alan Bar-On 2000 yılında modelini tekrardan gözden geçirmiş ve gerekli düzenlemeleri yapmıştır. 1997 yılında ele aldığı beş ayrı boyuttaki yetenekleri duygusal ve sosyal zekânın temel öğeleri ve duygusal ve sosyal zekâyı harekete geçiren anahtar unsurlar olarak 2 ayrı grupta toplamıştır (Kızıl, 2014: 30).

Duygusal ve Sosyal Zekânın Temel Unsurları: Kendini ifade edebilme, kendine saygı, duyguların farkında olma, empati, insanlarla ilişkiler, problem çözme,

esneklik, öznel ve nesnel farkındalık, stres ve tolerans yetenekleri tepkilerini kontrol edebilmekten oluşmaktadır.

Duygusal ve Sosyal Zekâyı Harekete Geçiren Önemli Unsur: Bağımsızlık, sosyal sorumluluk, mutluluk, kendini gerçekleştirme ve iyimserlik (İnci, 2014: 21).

2.2.4. Weisinger'in Modeli

Weisinger'in duygusal zekâ modeli iki kısım ve altı bölümden meydana gelmektedir. Bunları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Kendi Duygusal Zekânızı Arttırmak
  - ✓ Benlik Bilincinizi Geliştirmek
  - ✓ Duygularınızı yönetmek
  - ✓ Kendi Kendinizi Motive Etmek
- Duygusal Zekânızı Başkalarıyla İletişiminizde Kullanmak
  - ✓ Etkili iletişim yetenekleri geliştirmek
  - ✓ Diğer kişilerle iletişim uzmanlığını geliştirmek
  - ✓ Başka insanlara yardım etmek kendine yardım etmek demektir.

Weisinger'in modeli, kullandığı bu boyutları Mayer-Salovey-Bar-On ve Goleman modellerine benzerlik göstermektedir. (Tingaz, 2013: 14).

2.2.5. Robert K. Cooper ve Ayman Sawaf Modeli

Cooper ve Sawaf, örgüt ortamı içinde duygusal zekâyı incelemişlerdir. Bu modelde özellikle duygusal zekânın liderlikle ilişkisi üzerinde yoğunlaşmışlardır (Tufan, 2011: 17). Cooper ve Sawaf, duygusal zekâ oranı yüksek kişilerin, bütünlük, güven, empati, esneklik, güvenilirlik gibi ahlaki olan değerler ile güvenli iş ilişkileri kurma ve sürdürülebilirlik yeteneklerini harekete geçirecek enerjiye sahip insanlardır. (Girgin, 2009: 2).

Cooper ve Sawaf, yönetsel ve bireysel başarı için yaşamsal bir öneme sahip duygusal zekâyı, her yaşta ve her zaman öğrenilerek gerçekleştirilebilen bir zekâ olduğunu görmüşlerdir. Cooper ve Sawaf gereğinden fazla olan duygunun mantık

yürütme sürecini karıştırdığını, gereğinden az duygusunda mantık yürütmeyi engelleme gibi sorunlar yarattığını belirterek duygusal zekâyı dört köşe taşı ismini verdiğini modelle açıklamıştır (Güllüce, 2010: 38).

Duyguları Öğrenme		Duygusal Zindelik	
1. Köşe Taşı	Duygusal dürüstlük, Duygusal enerji Duygusal Geribildirim, Pratik Sezgi	Öz Varlık, Güven Çemberi, Yapıcı Hoşnutsuzluk, Esneklik ve Yenileme	2. Köşe Taşı
Duygusal Derinlik		Dört Köşe Taşı Modeli	Duygusal Simya
3. Köşe Taşı	Özgün Potansiyel ve Amaç, Adanmışlık, Dürüstlüğü Yaşamak, Yetki Olmadan Etki	Sezgisel Akış, Düşünsel Zaman- Değişimi, Fırsatı Sezinlemek, Geleceği Yaratmak	4. Köşe Taşı

Şekil 3. Cooper ve Sawaf'ın Duygusal Zekâ Modeli

Kaynak: Kızıl, Ş. (2014) Öğretmenlerin Duygusal Zekâları İle Örgütsel Adanmışlıkları Arasındaki İlişki (Balıkesir Örneği), Okan üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.33.

Şekil 2'de görüldüğü üzere; *Duyguları Öğrenmek*: Dört köşe taşının birincisidir. Bireyin duygusal potansiyelinin farkında olması ve bu farkındalığı ilişkilerinde değerlendirebilmesi üzerine kurulmuştur (Kızıl, 2014: 31).

- *Duygusal Onur*: Duygusal gerçekliğin güçlü duygularını dinlemek ve buna bağlı olarak hareket etmek,
- *Duygusal Enerji*: Kişinin duygusal enerjisini ele geçirmesi ve bu enerjiye odaklanması,
- *Duygusal Geribildirim*: Kişinin duygular için sorumluluk alması ve duygusal baskıyı yönetmesi,
- *Pratik Sezgi*: Sezgisel duyguları kullanarak empati ile davranmak ve muhakemeyi geliştirmek (Tingaz, 2013:14).

Duygusal Zindelik: Güven duygusunun kalpte geliştirilerek duyguları tanıma yeteneğini tarif eder. Bireyin bu özelliğinin pratiğe dönüştürülmüş halidir. Gayret duygusunu geliştirerek bireyin zorluklar karşısında yapıcı bir güç oluşturmasını sağlar. Duygusal zindelik sayesinde kişi baskı ve sorunlarla karşılaştığında zihinsel uyumluluk sağlar ve bu şekilde daha kolay başa çıkabilir (Sütlü, 2013: 15).

- *Özvarlık*: Kişinin duygusal açıdan güç alanını geliştirmesi kendini ve başkalarını bağışlayabilme cesareti alması ve diyalog ile bağlantı sağlaması.
- *Güven Alanı*: Kişinin kendine değer vermesi ve onu başkalarına doğru genişletmesi, güvenilir olmak ve kendine güvenmek.
- *Yapıcı Memnuniyetsizlik*: Anlaşmazlığın ve memnuniyetsizliğin kaçınılmazlığını kabul etmek (Tingaz, 2013: 15). Hoşnutsuzlukların yapıcı birer davranış ve bilgi kaynağına dönüştürülmesidir (Kızıllı, 2014: 31).
- *Esneklik ve Yenileme*: Duygusal ve zihinsel yenileme elde edebilmek için nefes alma alanı oluşturmak. Kişinin şevkini kaybetmeden uyum sağlaması (Tingaz, 2013: 15).

Duygusal Derinlik: Duygusal derinlik, bireyin temel karakter ve etkinliğini oluşturur. Bireyin amacını, potansiyelini ve bütünlüğünü geliştirir. Bu köşe taşı temel karakteri ve etkinliği oluştururken bütünlüğü, potansiyeli ve amacın gelişmesine yardım eden bir araç olarak değerlendirilmektedir. Atılması gerekli adımları, duygusal derinlik yardımıyla yaşamı belirleyen tek potansiyeli keşfederek ve bu keşifin sorumluluğunu kabul ederek çok daha büyük bir hedefi uygulamak için atılmasının gerekliliği belirtilmektedir (Sütlü, 2013: 16).

- *Özgün Potansiyel ve Amaç*: Birey amaç ve potansiyelini tanımalı olup, günlük çabalarını, iş cetvelinde bir hizaya getirmelidir.
- *Taahhüt, Güvenilirlik ve Vicdan*: Birey kendisine duygusal bir taahhüt verip, iç gerçekliğine karşı güvenilir bir yapıda olmalıdır.
- *Uygulanmış Entegrasyon*: Birey neyin yanlış, neyin doğru olduğunu, bilinçli olarak düşünmeli ve bunun sonucunda bu doğrultuda hareket ederek, duygularında entegrasyon sağlamalıdır.
- *Yetki Olmadan Etki*: Otoritesiz ilham, birey duygularından sorumlu olmayı kabul etmeli, başkalarıyla ilişkilerde onların rehberliğinde yer almalıdır (Tingaz, 2013: 15).

Duygusal Simya: Simya, değerinin az olduğu bilinen basit bir maddeyi, daha değerli hale dönüştürme gücüdür. Duygusal simyanı anlamı ise kaynağında güçlendirilmiş bir farkında olma duygusunu taşımasıdır (Sütlü, 2013: 16).

- *Sezgisel Akış*: Kişinin iç hissedişlerinin kişiye rehberlik etmesi.

- *Yansıtıcı Zaman Sıçrayışı*: Kişinin geçmiş gelecek sonrada şimdiki zamana duygularını yöneltir. Zamanla kişinin kendini özgünleştirmesi. Bu alt boyut zaman ufkunuzu genişletir.
- *Fırsat Hissi*: Ufkunuzu açın ve hissetme alanınızı genişletin. Kişinin sezgisiyle olasılıkların geniş alanı taraması,
- *Geleceği Yaratmak*: Derin güdüleriniz ve sezgilerinize güvenerek yatıcı riskler olarak geleceği yaratmak(Tingaz, 2013: 15).

2.3. DUYGUSAL ZEKÂ UNSURLARI

Duygusal zekânın unsurları; öz bilinç, duyguları idare edebilme, kendini harekete geçirebilme (motive), empati ve sosyal beceriler olmak üzere beş ana başlık altında incelenebilir.

2.3.1. Özbilinç (Kişinin Kendi Duygularının Farkında Olması)

Duygularını tanımak bireyin kendini tanımak adına atması gerekli en önemli adımlardan birisidir. Kendini tanımak; bireyin kendi ihtiyaçlarını duygularını tercihlerini yapabilmesi hedeflerini tanıması ve sahip olduğu gücünün ve kaynaklarının farkında olmasıdır. Kişinin kendini tanımasıyla belirli pozisyonlarda nasıl davranmalarını kendilerinde ne gibi değişiklik yapmaları gerektiğini neye ihtiyaç duyduklarını fark ederler (Korkmaz, 2008: 22).

Özbilinç; Kişinin içinde bulunduğu anda neler hissettiğini bilerek ve bu tercihleri karar vermesine yol gösterecek şekilde kullanmak, kendi yetilerine yönelik gerçekçi bir değerlendirmeye ve sağlam temellere dayanan bir özgün hissine sahip olmasıdır (Kaynak, 2013: 21). Kendini tanımak, bir duyguyu oluşurken bunu fark edebilme durumu duygusal zekânın temelidir. Duyguların her an farkında olma becerisi kendini anlamak ve psikolojik sezgi bakımından şarttır. Duygularını bilen, farkında olan kişiler yaşamlarını daha iyi idare ederler (Goleman, 2002: 61).

Özbilinç, kişinin ruh halinin ve o ruh hali hakkındaki düşüncelerinin farkında olmasıdır. Kişinin hayatı boyunca diğer kişilerin olaylara ve fırsatlara nasıl karşılık vermesi gerektiğini anlayabilmesi için ilk önce kendi duygularını farkında olması

gerekir ve bu nedenle özbilinç, EQ yetenekleri içinde en önemlisidir (Yılmaz, 2014: 26).

Özbilinç, kişinin duygularını, zayıf ve güçlü taraflarını bilmesi, içsel durumunu anlayabilmesi, ihtiyaç ve güdülerinin farkında olabilmesini ifade etmektedir. Bu yeteneğe sahip bireyler kabiliyetleri konusunda kendine güvenen, duygularının farkında olup, bu durumların diğer kişiler üzerindeki etkisini bilen insanlardır. Nerede ve niçin bulduklarının bilincinde olmakla beraber kendi değer ve amaçlarının farkındadırlar (Doğan ve Demiral, 2007: 215).

2.3.2. Duyguları İdare Edebilme

Duyguları idare edebilme, amaçlara ulaşabilmek için bir zevki erteleyebilmek ve bireyin olumsuz duygusal durumlardan uzaklaşıp kendine gelmesi becerisidir (Kaynak, 2013: 21-22). Duyguları yönetebilme, bireyin duygularının kontrol ederek tutarlı ve dürüst davranması ve yaşamındaki değişimlere karşı kendi kendini ayarlayabilmesidir (Erdoğan, 2008: 65).

Duyguları uygun olarak idare yeteneği, öz bilinç temeli üzerinde gelişmektedir. Duygularını idare etme yeteneği zayıf olan bireyler sürekli huzursuzlukla mücadele ederler, kuvvetli olanlar ise yaşamın terslikleriyle ve tatsız sürprizleriyle karşılaştıktan sonra kendilerini kolay toparlarlar (Goleman, 2002: 61). Duyguları idare edebilmek, bireyin kendini yönetme yolundaki en zorlu adımdır. Kendini yönetmek, bireyin sahip olduğu düşünce ve duygularını kontrol edip yönlendirmesidir. Bu yetenek ile duygularımızın kölesi olmaktan kurtularak onları yönlendirebiliriz (Korkmaz, 2008: 22).

2.3.3. Kendini Harekete Geçirebilme (Motive)

Bireyi amaçlarına yöneltecek ve yol gösterecek, inisiyatif kullanmasını ve gelişmişlik için çaba göstermesini, engellenmişlik hissi ve yenilgiler karşısında sebat etmesine yardımcı olacak ve en derindeki tercihlerini kullanma yeteneğidir (Kaynak, 2013: 22). Duyguları bir hedef doğrultusunda toparlayabilmek, dikkat edebilme, kendine hâkim olabilme, kendini harekete geçirebilme ve yaratıcılık için gereklidir.

Duygusal öz denetim (fevri davranışları kontrol edebilme ve doyumunu erteleyebilme) her başarının altında yatan özelliktir. Bu yeteneğe sahip bireyler daha etkili ve üretken olabilmektedir (Goleman, 2002: 61).

Kişinin kendini motive edebilmesi, sürekli başarıya heyecanına ve isteğine sahip olması demektir. Bu yetenek işlerin istenilen dışında gelişmesi durumlarında veya özellikle zorlukların çıkmasında çok faydalı olur (Çetinkaya ve Alparslan, 2011: 366). Kişi kendini motive edebiliyorsa sıkıntılar karşısında mücadele ederek devam etme gücünü bulur ve daha metanetli olur (Korkmaz, 2008: 23). Motivasyonda kişinin kendisi en önemli etkindir. Bununla beraber yanında destekleyici kişiler yer almaktadır. Arkadaşlar, aile, meslektaşlar vb. gibi. Motivasyon, kaynaklar ve bu kaynakların kullanım tarzı kişiden kişiye değişebilir. Ancak unsurları; iyimserlik, kendine güven, coşku, kararlılık ve zorlukları yenme gücü herkes için geçerli olan unsurlardır (Yılmaz, 2014: 30).

2.3.4. Empati

Daniel Goleman'a göre empati duygusal öz bilinç temeli üzerine gelişen bir yetenektir. Empati insanlarla ilişkide temel beceridir (Goleman, 2002: 61). Empatinin özü; kişiler söylemeden, onların duygularını anlayabilmek oluşturur. Empatik olmak diğer kişileri duygusal anlamda okumak olarak tanımlanmaktadır. (Yüksel, 2009: 154). Empati, başkalarının duygularını farkında olma başka kişileri geliştirmenin en iyi yolu olmakla beraber, o kişilerin duygularını ve bakış açılarını hissetmek ve onların gelişmeleri için nelere ihtiyaç duyduklarını anlamaktır. Bireyin toplumsalma yeteneği, başka kişilerin arzu edilir tepkiler vermelerini sağlama yeteneğinde ortaya çıkmaktadır (Ural, 2001: 211).

Kişinin başka insanların duygularının farkında olması, bu duyguları anlayabilmesi ve bunlara değer verebilmesidir. Duygusal kabul sağlıklı bir iletişime geçmek için zemin sağlar. Çünkü empati "o durum" için bireyin kendi içinde kurulabilecek duygusal bağlantılara meydan vermeden, kendini aşarak karşımızdakini anlamaktır. Empati sahibi kişinin temel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Baltaş, 2006: 24-25):

- Başka insanların duygularıyla barışık ve tanışıktır,

- Duygusal ipuçlarını iyi dinler ve onlara duyarlıdır,
- Başkalarının bakış açısını anlar ve duyarlı davranır,
- Başkalarının ihtiyaç ve duygularını anlayıp yardımcı olur vb.

Empati, bireyin başkalarının duygularını kaygılarını, ihtiyaçlarını anlayabilmesi, kendini o kişilerin yerine koyabilmesi demektir. Yani onlar gibi davranabilmek, düşünebilmek, olduğu gibi kabullenmek, hal ve hareketlerine saygı göstermektir (Korkmaz, 2008: 24).

Diğer taraftan nörobiyolojik açıdan bakıldığında beyinde ilgili olan bölgelerin, uyarılara yönelik uyum ve bilişsel etkileşim, ve algısal yeteneklerin toplamı olarak ifade edilen empati, kişiler arası ilişkilerde de belli bir zaman içerisinde gerçekleşmektedir. Psikoterapi alanında iletişim ve empati çalışmalarıyla bilinen Rogers'a göre empati üç temel ve gerekli ögeden oluşmaktadır;

- Empati kuracak kişi, kendisini karşısındaki kişinin yerine koyabilmeli ve olaylara o kişinin bakış açısıyla bakabilmelidir. Bir başka deyişle, istediğimiz kişinin rolüne girerek olaylara onun gözlüklerinin gerisinden bakabilmelidir.
- Karşımızdaki kişinin düşüncelerini ve duygularını doğru biçimde algılamalıyız.
- Empati kuran kişi zihninde oluşturduğu empati anlayışı karşısındaki kişiye iletme davranışı göstermelidir.

Görüldüğü gibi kişinin duygusal durumu karşısındaki kişiye iletmesiyle empati kurma çabası başlamaktadır. Diğer kişilerin duygularını okuma yeteneği olarak bilinen empati, gözlemcinin karşısındakinin durumuna duyarlı bir tepki göstermesi halinde ortaya çıkan duygusal bir tepkidir (Yılmaz, 2014: 30-31).

2.3.5. Sosyal Beceriler

Bu yeteneğin ilişki sanatı, büyük ölçüde başka insanların duygularını idare etme becerisidir (Goleman, 2002: 62). İlişkilerde duyguları iyi bir şekilde idare etmek, ilişki alanını ve sosyal durumları algılamak, anlaşmazlıklarda çözüm ve uzlaşma sağlamak, pürüzsüz etkileşim içinde olmak, bu becerileri ikna ve liderlik etmek, ekip ve işbirliği çalışması için kullanma becerisidir (Kaynak, 2013: 22-23).

İnsan ilişkileri, karşı karşıya gelen insanların hedeflerini gerçekleştirmek üzere karşılıklı etkileşimleridir. Sosyal beceriler karşılıklı ilişkilerini etkili bir biçimde yönetebilme becerisidir. Bu da bir bakıma diğer duygusal zekâ yeteneklerinin sonucudur (Özaslan, Acar ve Acar, 2009: 101).

Sosyal becerisi yüksek olan kişiler, çevresindekilerle rahat bir şekilde bağlantı kurabilirler. O kişilerin hislerini ve tepkilerini okuyabilirler. Bu bireyler açık olarak dinler ve direkt inandırıcı mesajlar yollarlar. Değişimi başlatarak değişimi karşı tarafa kabul ettirirler. Liderlik vasfı yüksek bireylerdir. Karşı tarafa etkili ikna tekniklerini kullanırlar ve içinde bulunduğu gruplara ilham verirler ve yol gösterirler. Anlaşmazlıklarda uzlaşma sağlarlar ve çözüm yolu bulurlar ortak amaçlar doğrultusunda başka insanlarla çalışırlar ve bu amaca hizmet edebilecek ilişkileri geliştirirler (Yılmaz, 2014: 31-32).

Goleman beş temel boyuttan oluşan bu modelin temel bir yetenek ve kapasite olarak kişiye ait tüm diğer yetenleri hem canlandırma hem de müdahale etme şeklinde etkilendiğini vurgulamıştır. Ayrıca Goleman bu boyutlarda güçlü özelliklere sahip bireylerin, kendileriyle benzer IQ'ya sahip bireylere oranla daha başarılı olduğunu ifade etmiştir (Yılmaz, 2014: 33).

2.4. DUYGUSAL ZEKÂNIN ÖLÇÜLMESİ

Duygusal zekâ kavramı ortaya çıkmasıyla beraber duygusal zekâyı ölçmeye yönelik ölçeklerde geliştirilmeye başlandı. Bu konuyla ilgili kapsamlı bir ölçek Cooper ve Sawaf'ın liderlikte duygusal zekâ isimli kitabında yer almıştır. Bu testte 21 farklı katagoride 249 soru bulunmaktadır ve bir puanlandırma sistemine göre duygusal zekâ ölçülmektedir. Çok sayıda sorudan oluşması ve cevaplamasının zaman almasından dolayı eleştiri almıştır (Akın, 2004: 94).

Schutte duygusal zekâ ölçeğinin orijinali, Malouff, Schutte, Hall, Haggerty, Cooper ve Golden, Dornheim tarafından 33 madde olarak geliştirilmiş. Sonra Austin, Saklofese, Huang ve McKenney (2004) tarafından 41 madde olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu ölçeğin Türkçe uyarlaması, ölçüm geçerliliği ve güvenilirliği ise Tatar, Tok ve Saltukoğlu (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçek üç faktörlüdür. Bunlar;

İyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi, duyguların kullanımı ve duyguların değerlendirilmesidir (Tingaz, 2013: 30).

İyimserlik / Ruh Halinin Düzenlenmesi: Duygusal zekâ bakımından iyimser bir tutum, zorluklar karşısında bireyleri, umutsuzluğa, kayıtsızlığa veya depresyone karşı koruyan bir tavidir. İyimser bireyler, başarısızlığı “değiştirebilir bir neden”e bağlar ve bu şekilde bir sonraki denemelerinde başaracaklarına inanan bireylerdir. Kötümser kişiler ise başarısızlığın nedenini kendilerinde bularak bunu değiştiremeyeceklerini sabit bir özelliğe atfederler. Bir insanın başarılı olup olmayacağını işler çıkamaza girdiğinde yoluna devam etmeyeceğine göre anlaşılır yani; mutlu ve başarılı bir yaşam için her daim iyimserliğimizi korumak gerekmektedir (Maboçoğlu, 2006: 67).

Duyguların Değerlendirilmesi: Duyguların, hareketleri nasıl etkilediğinin farkında olmak, temel bir duygusal yeterlilik olarak ifade edilmektedir. Her türlü işte performansın ince ayarını yapan, motivasyonu sağlayan, çevredeki kişilerin hislerini doğru anlayıp uyum sağlamaya yardımcı olan, grup çalışması yaşamla ilgili yetenekleri geliştiren öz bilinçtir. Duygusal zekâ alanlarından birisi olan öz bilinç sayesinde kendi duygularından emin ve duygularını farkında olan birey, çevresindekileri daha iyi anlayacaktır (Polat ve Aktop, 2010: 5).

Duyguların Kullanımı: İnsanoğlunun varoluşundan beri karar anında seçim yapabilmek konusunda duygular yol göstermeye devam etmektedir. Akılla etkileşimini belirli bir dengeye oturtamayan duygular acı verici, hedef şaşırtıcı ve yok edici olabilir. Ancak harekete geçmek için gerekli enerjiyi oluşturan duygular, akılla birleştiğinde yol gösterici bir işlevi vardır. Davranışları yönlendirmede, duygularımızın büyük bir etkisi bulunmaktadır. Duygularını kullanma yeteneğine sahip kişiler, iş yaşamlarında ve günlük yaşamlarında güvene dayalı ilişkiler kurabilir. Bu şekilde düşüncelerini açık ve doğrudan dile getirebilir, zor şartlar altında olumlu düşünme tarzını koruyup moivasyonun yüksek olmasını sağlayıp, olumlu atmosferi koruyarak çözüme yönelik sonuçlandırabilir. Bireyin başarıya ulaşması heves ve keyifle, motive olduğu ölçüde mümkün olmaktadır (Polat ve Aktop, 2010: 5-6).

Mayer ve Salavey'in geliştirdiği çok faktörlü duygusal zekâ ölçeği ise dört farklı yeteneği ölçerek insanların duygusal zekâ puanını belirlemektedir. Bu duygusal zekâ ölçeğinin güvenilirliği araştırmalar sonucu %70 olduğu tespit edilmiştir. Bu ölçeğin değerlendirdiği yetenekler, duyguları alığlama, özümseme, anlama ve yönetmedir. Bu ölçek çoğu testde karşılanmadık şekilde kişilere fotoğraf gösterilmesi, hikâye okunması, müzik dinletilmesi gibi faaliyetleri konu almaktadır. Katılımcıların duygusal dünyalarının daha gerçekçi ve ayrıntılı bir şekilde aydınlatılması amacıyla geliştirmiştir. Görüldüğu üzere bu şekilde farklı boyutlara sahip bir ölçek zor ve maliyetlidir. Bu yüzdü çeşitli araştırmalarda kullanılma sıklığı oldukça düşüktür (Akın, 2004: 95).

Boyatzis ve Goleman tarafından geliştirilen ölçek 360 derecelik bir değerlendirmeyi içermektedir. Bu sistemde, bir işletmede çalışan kişinin duygusal zekâsının belirlemesi için, çalışma arkadaşlar, aşları, üstleri o kişi için değerlendirme yapmaktadır. Çok daha gerçekçi sonuçlara ulaşmayı sağlaması bu yöntemin avantajıdır. Çünkü kişiler kendileri hakkında bilerek ya da öyle zannederek yanlış bilgi verebilmektedir. Bu durumda bu ölçeğin önemini yükseltmektedir. Bu ölçekte, kişinin kendisinden, çalışma arkadaşlarından, aşlarından ve üstlerinden alınan değerlendirme sonuçları birleştirilerek karma bir zekâ puanı oluşturulur. Ölçeğin uygulamadaki zorluğu araştırmalarda kullanım oranını düşürmektedir (Akın, 2004: 96).

Bar-On duygusal zekâ ölçeği 17 senelik bilimsel araştırmanın ürünüdür. Birçok ülkede 10 bin kişi üzerinde uygulanmıştır. İsviçre'den Kore'ye kadar birçok farklı ülkelerde yapılan araştırmalar sonucunda ölçeğin farklı költürlere uyumu sağlanmıştır. Bugün itibariyle duygusal zekâyı ölçen ve ticari anlamda elde edilebilen ilk testtir. Yüksek Derecede Güvenilirliğe ve geçerliliğe sahiptir. Bu ölçek bilimsel araştırmalarda yoğun olarak kullanılmaktadır (Akın, 2004: 96).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖĞRENCİLERİN RUHSAL VE DUYGUSAL ZEKÂLARINA YÖNELİK ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın bu kısmında gün geçtikçe popüler hale gelen duygusal ve ruhsal zekâ konularına yönelik yapılan çalışmanın amacı ve önemi ile araştırmanın kısıtları ele alınmıştır.

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin ruhsal zekâ düzeyleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını çeşitli değişkenler açısından ortaya koymaktır. Bu amaçla, Karabük Üniversitesinin 2015-2016 eğitim-öğretim döneminde lisans düzeyinde eğitim veren tüm fakülte ve yüksekokulların kayıtlı öğrencileri araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada üniversite öğrencilerinin ruhsal zekâ düzeyleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve konuyla ilgili önerilerin sunulması temel amaç olarak benimsenmiştir.

Ruhsal zekâ ve duygusal zekâ konularını birlikte ele alarak değerlendiren çalışma sayısının sınırlı olması ve lisans düzeyinde eğitim gören üniversite öğrencilerinin geleceğin çalışan veya yöneticileri olabileceği görüşünden hareketle bu öğrencilerin mevcut ruhsal ve duygusal zekâ düzeylerini belirlemek ve bu zekâları arasındaki ilişkiyi saptamak açısından bu araştırma ayrıca önemlidir.

Bilindiği üzere çalışma ortamında ve günlük hayatta bireylerin ruhsal ve duygusal zekâ düzeyleri tüm insanlarla olan iletişimlerinde önemli bir etkidir.

Dahası bireylerin ruhsal ve duygusal zekâları onların çevreye uyumunu, çalıştıkları iş ortamlarını ve diğer bireylerle takım halinde çalışabilmelerini direkt etkilemektedir. Bu sebeple, ortaya çıkarılan sonuçlar hem bireyler arası ilişkilerde hem de birey örgüt arası ilişkilerde yöneticilerine önemli fikirler vermesi açısından da önemli kabul edilebilir.

3.1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada evreni ve örneklemini oluşturan kişilerin geniş bir alanı kapsamaması ve zaman açısından sürenin kısıtlı olmasından dolayı araştırma 2015 yılı Ocak-Mayıs aylarında Karabük Üniversitesi'nde örgün öğretimde olan öğrencilerin görüşleri ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca araştırmada kullanılan ölçeklerin hedef kitle tarafından doğru anlaşıldığının kabul edilmesi de bir diğer sınırlılıktır. Anket tekniği ile verilerin toplandığı bu araştırmada ulaşılan sonuçlar, ankette yer verilen ifadeler ile sınırlı durumdadır.

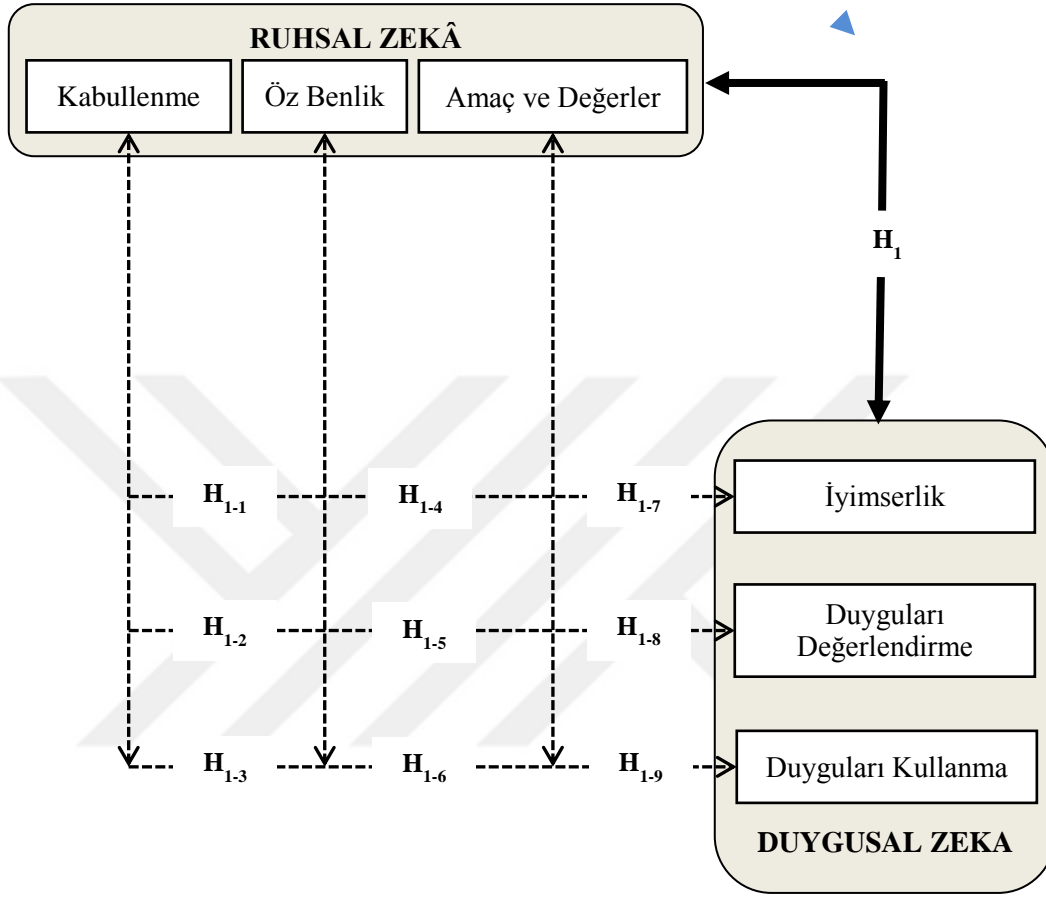
3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bilimsel araştırma sürecinde, araştırma problemi ve araştırmanın amacını belirlendikten sonra uygun yöntemin belirlenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede çalışmanın bu kısmında, araştırmanın modeli, hipotezleri, evreni ve örneklemini açıklanacak olup ardından araştırma verilerinin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada amaçlarına göre araştırma tiplerinden olan betimleyici araştırma tipi kullanılmıştır. Betimleyici araştırmalar, bir durumu saptamaya yönelik olup, bir konudaki hâlihazırdaki durumun araştırıldığı araştırmalardır (İftar, 1999: 7). Başka bir deyişle betimleyici araştırmalar, “nedir?” ve “ne oluyor?” sorularına cevap arayan, durum saptayıcı çalışmalardır (Ural ve Kılıç, 2006: 18). Araştırma türüne bağlı olarak oluşturulan araştırma modeli Şekil 3'te yer almaktadır. Araştırma modelinde, her iki ölçekteki değişkenlerde bağımsız değişken olduğundan, ruhsal

zekâ (kabullenme, öz benlik ile amaç ve hedefler) ve duygusal zekâ (iyimserlik, duyguların değerlendirilmesi ve duyguların kullanımı) arasında ilişki modelinin kurulması ön görülmüştür.

Araştırmanın amacına ulaşmak için çeşitli hipotezler geliştirilmiştir. Bu hipotezleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- **H₁**: Öğrencilerin ruhsal zekâları ile duygusal zekâları arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- **H₁₋₁**: Ruhsal zekânın alt boyutu olan kabullenme boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan iyimserlik boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- **H₁₋₂**: Ruhsal zekânın alt boyutu olan kabullenme boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları değerlendirme boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.

- **H_{1.3}**: Ruhsal zekânın alt boyutu olan kabullenme boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları kullanma boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- **H_{1.4}**: Ruhsal zekânın alt boyutu olan öz benlik boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan iyimserlik boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- **H_{1.5}**: Ruhsal zekânın alt boyutu olan öz benlik boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları değerlendirme boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- **H_{1.6}**: Ruhsal zekânın alt boyutu olan öz benlik boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları kullanma boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- **H_{1.7}**: Ruhsal zekânın alt boyutu olan amaç ve değerler boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan iyimserlik boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- **H_{1.8}**: Ruhsal zekânın alt boyutu olan amaç ve değerler boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları değerlendirme boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- **H_{1.9}**: Ruhsal zekânın alt boyutu olan amaç ve değerler boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları kullanma boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Araştırma modelinde yer alan hipotezlere ek olarak araştırmada şu sorulara da cevaplar aranmıştır:

- Öğrencilerin demografik bilgileri ile ruhsal zekâyâ yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin demografik bilgileri ile duygusal zekâyâ yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin demografik bilgileri ile ruhsal zekâ alt boyutu olan kabullenme boyutuna yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin demografik bilgileri ile ruhsal zekâ alt boyutu olan öz benlik boyutuna yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Öğrencilerin demografik bilgileri ile ruhsal zekâ alt boyutu olan amaç ve değerler boyutuna yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin demografik bilgileri ile duygusal zekâ alt boyutu olan iyimserlik boyutuna yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin demografik bilgileri ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları değerlendirme boyutuna yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin demografik bilgileri ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları kullanma boyutuna yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3.2.2. Evren ve Örneklem

Bilimsel araştırmalar belli bir problemi çözmeye yönelik bir faaliyettir. Problemin çözümlenmesi ise araştırma kapsamına giren olgu ve olayların belli bir zaman ve mekânda bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerine uygun bir şekilde ele alınmasıyla mümkündür. Araştırmanın yürütülmesi ise probleme en uygun araştırma evreninin seçilmesiyle mümkündür (Suğur, 2009: 8). Evren, araştırma bulgularının genelleneceği bireylerin tümüdür (İftar, 1999: 7). Bilimsel araştırmalarda evreni doğru tanımlamak, araştırmanın amacına uygun olarak ölçütler geliştirmek açısından büyük önem arz etmektedir. Bu çerçevede araştırmanın evrenini, Batı Karadeniz Bölümünün en çok öğrenci sayısına sahip ve en çok tercih edilen üniversitesi olmasından dolayı Karabük Üniversitesinde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.

Belirlenen evrende çok fazla birey bulunması durumunda, evrenden bir örneklem alınır (İftar, 1999: 7). Örneklem, kendileriyle anket uygulamasının yapıldığı kişi, aile, kurum vb. araştırma amaç veya amaçlarına uygun olarak hazırlanan sorulara cevap verebilecek birimlerin, çerçevesi belirlenmiş bir evrenden seçilmesi işlemidir (Nakip, 2013: 263). Araştırma alanının genişliği, zaman ve maliyet unsurları göz alınarak bu araştırmada örnekleme başvurulmuştur. Araştırmanın evrenini oluşturan Karabük Üniversitesi öğrencilerinin özelliklerini temsil edebilecek örneklemin belirlenmesinde, kolay örnekleme yöntemi

kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında ise Krejcie ve Morgan (1970)'ın, değerlendirmelerin oranlara göre yapılacağı araştırmalarda evren hacminin büyüklüğüne karşılık örneklem büyüklüğünün ne kadar alınması gerektiğine ilişkin önerdikleri tablodan yararlanılmıştır. Söz konusu tabloda, 0,05 anlamlılık düzeyi ve $\pm 0,05$ hata oranında, evren hacminin 40,000 üzeri olması halinde örneklem büyüklüğü 381 olarak belirtilmiş olup, bu araştırma kapsamında toplamda 1503 öğrenci görüşü değerlendirilmiştir.

3.2.3. Veri Toplam Yöntemi

Bilimsel bir araştırmanın en önemli aşamalarından biri de veri ve bilgi toplama aracının seçilmesidir. Sosyal konularda yapılan araştırmaların veri kaynağı insandır ve onlardan doğrudan bilgi alma tekniklerinden biri de anket tekniğidir (Odabaşı, 1999: 81). Anket tekniği, katılımcılardan bilgi toplamak için, biçimlendirilmiş veri formlarını ifade eder. Başka bir deyişle, bir araştırmanın amacına ulaşabilmesi için, gerekli olan verileri üretme aracıdır. Anket geliştirme sistematik bir süreç olup, araştırmacı bu süreç çerçevesinde farklı formatlarda soru geliştirir, onu sıraya koyar, test eder ve sonunda uygular (Nakip, 2013: 173).

Bu kapsamda araştırmada kullanılan anket üç bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde, katılımcıların demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla (cinsiyet, yaş, fakülte, sınıf, kalınan yer, aile geliri, babanın ve annenin eğitim durumu kardeş sayısı ve aylık masraf) 10 soruya yer verilmiştir. Anketin ikinci bölümünde 30 ifadeden ve 3 alt boyuttan (kabullenme, öz benlik ile amaç ve hedefler) oluşan ruhsal zekâ ölçeği kullanılmıştır. Ruhsal zekâ ölçeği Aydıntan (2009)'un çalışmasından faydalanılarak orijinaline uygun biçimde üç alt boyutta gruplandırılarak belirlenmiştir. Duygusal zekâ ölçeği ise Schutte duygusal zekâ ölçeği olarak bilinmektedir ve ölçeğin orijinali, Malouff, Schutte, Hall, Haggerty, Cooper, Golden, ve Dornheim tarafından 33 madde olarak geliştirilmiştir. Sonra Austin, Saklofese, Huang ve McKenney (2004) tarafından 41 madde olarak yeniden düzenlenmiş olup, ölçeğin Türkçe uyarlaması, ölçüm geçerliliği ve güvenilirliği ise Tatar, Tok ve Saltukoğlu (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçek üç faktörlüdür. Bunlar; iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi, duyguların kullanımı ve duyguların

değerlendirilmesi şeklindedir. Anket formunun üçüncü bölümde de bu duygusal zekâ ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan hem ruhsal hem de duygusal zekâ ölçeklerine ilişkin ifadeler 5’li Likert ölçeğinde (1-Hiç Katılmıyorum; 5-Tamamen Katılıyorum) şeklinde tasarlanmıştır. Uygulanan anket formu EK 1’de sunulmuştur.

Anketler cevaplandırıldıktan sonra ankette yer alan ruhsal ve duygusal zekâ ölçeklerine ilişkin ifadelerin güvenilirliği “Cronbach Alpha” yöntemi ile ölçülmüştür. Cronbach Alpha; ölçekte kullanılan ifadelerin homojen yapı gösteren bir bütünü ifade edip etmediğini belirleyen bir değerdir. Alfa katsayısından hareketle ölçeğin güvenilirliğini Tablo 3’teki gibi yorumlamak mümkündür (Kalaycı, 2010: 405):

Tablo 3. Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayısı Aralıkları

Güvenilir Değildir.	$0,00 \leq \alpha < 0,40$
Güvenilirlik Düşüktür.	$0,40 \leq \alpha < 0,60$
Oldukça Güvenilirdir.	$0,60 \leq \alpha < 0,80$
Güvenilirlik Yüksektir.	$0,80 \leq \alpha < 1,00$

Kaynak: Kalaycı, Ş. (2010) *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, s.405.

Karabük Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulanan ruhsal ve duygusal zekâ ölçeklerine ilişkin güvenilirlik analizleri Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Güvenilirlik Analizine Yönelik Bulgular

	Soru Sayısı	Güvenilirlik Katsayısı(α)
Ruhsal Zekâ	30 Adet	0,885
Kabullenme	10 Adet	0,725
Öz Benlik	10 Adet	0,760
Amaç ve Değerler	10 Adet	0,794
Duygusal Zekâ	41 Adet	0,830
İyimserlik	21 Adet	0,808
Duyguları Değerlendirme	13 Adet	0,849
Duyguları Kullanma	7 Adet	0,708

Tablo 4’teki analiz sonuçlarına göre; Karabük Üniversitesi öğrencilerinin ruhsal ve duygusal zekâları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik sonuçları, ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda ruhsal zekâ (kabullenme $\alpha = 0,725$, öz benlik $\alpha = 0,760$ ile amaç ve hedefler $\alpha = 0,794$) güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,885$ ’tir (yüksek güvenilir). Duygusal

zekâ (iyimserlik $\alpha = 0,808$, duyguların değerlendirilmesi $\alpha = 0,849$ ve duyguların kullanımı $\alpha = 0,708$) güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,830$ 'dur (yüksek güvenilir). Ölçeğin güvenilirliği Cronbach's Alpha katsayılarına göre $\alpha=0,70$ 'in üzerinde olduğundan (Kayış, 2009)'a göre bu ölçeklerin güvenilir olduğu söylenebilir.

3.2.4. Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS for Windows paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çerçevede birinci aşamada, katılımcıların demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla frekans analizi yapılmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında ölçeklere ilişkin ifadelerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri analiz edilmiştir. Araştırmanın üçüncü aşamasında verilerin normal dağılımına (Kolmogorov-Smirnov Test) ilişkin uygun testler yapılmıştır. Sonuçlar, p değerlerinin 0,05'ten küçük olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla parametrik test koşulları sağlanmadığı için parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Bu çerçevede araştırma amacına ulaşmak için bağımsız iki grubun karşılaştırılması için Mann-Whitney U Testi ve birbirinden bağımsız ikiden fazla grubun karşılaştırılması için Kruskal-Wallis H Testi kullanılmıştır.

Araştırma amacına yönelik olarak öngörülen hipotezlerin testi için iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere parametrik olmayan testlerden Spearman'srho korelasyon testi yapılmıştır. Bu bağlamda Kalaycı (2010: 116), değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyi, korelasyon katsayısının 0,00-0,25 aralığında olması durumunda "çok zayıf", 0,26-0,49 için "zayıf", 0,50-0,69 için "orta", 0,70-0,89 için "yüksek" ve 0,90-1,00 için "çok yüksek" şeklinde nitelendirmiştir. Spearman'srho korelasyonu da person korelasyon katsayısı gibi -1 ile +1 arasında değer almaktadır. Korelasyon katsayısı+1'e yaklaştıkça değişkenler arasında güçlü bir pozitif, -1'e yaklaştıkça güçlü negatif bir ilişkinin olduğundan söz edilmektedir (Nakip, 2013: 439).

3.3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın bu kısmında katılımcıların demografik özellikleri, araştırma ölçeklerine ilişkin ifadelerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, ruhsal ve duygusal zekâ alt boyutlarının katılımcıların kişisel bilgilerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular yer almaktadır. Ayrıca araştırmada öngörülen bağımlı değişkenlerin ve bağımsız değişkenlerle olan ilişkisini belirlemek için yapılan korelasyon analizine yönelik bulgular yer almaktadır.

3.3.1. Tanımlayıcı Bilgilere Yönelik Bulgular

Tablo 5'te araştırma kapsamına giren kişilerin tanımlayıcı bilgilerine ilişkin bulguların dağılımı verilmiştir. Tablo 5'e göre; araştırmaya katılan kişilerden, 667'si kadın, 826'sı erkektir. Katılımcılardan 1154 gibi büyük bir çoğunluğu 18-22 yaş arası, 331'i 23-27 yaş arası ve 18'i 28-32 yaş arasında olduğu görülmektedir. Öğrencilerden hazırlık sınıfı okuyanların sayısı 271, 1. Sınıfta olanların sayısı 551, 2. Sınıfta olanların sayısı 283, 3. Sınıfta olanların sayısı 230 ve 4 sınıfta okuyorum diyenlerin sayısı 168'dir. Öğrencilerin okudukları fakülteler incelendiğinde; 189'unun Edebiyat, 144'ünün Fen, 93'ünün İİBF, 313'ünün İlahiyat, 51'inin İşletme, 86'sının Mimarlık, 244'ünün Mühendislik, 100'ünün Güzel Sanatlar (STGSF), 105'inin Teknik Eğitim ve 178'inin Teknoloji fakültesinde okuduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerden 693'ü evde, 228'i Kredi ve Yurtlar Kurumunda, 440'ı Özel yurtlarda, 88'i pansiyon veya apartlarda ve 54'ü ailesiyle kaldığını belirtmiştir.

Tablo 5.Katılımcıların Tanımlayıcı Bilgileri

Cinsiyet	f	%	Sınıf	f	%
Kadın	677	45,0	Hazırlık	271	18,0
Erkek	826	55,0	1. Sınıf	551	36,7
Yaş	f	%	2. Sınıf	283	18,8
18-22 Yaş	1154	76,8	3. Sınıf	230	15,3
23-27 Yaş	331	22,0	4. Sınıf	168	11,2
28-32 Yaş	18	1,2	Kalınan Yer	f	%
Fakülte	f	%	Ev	693	46,1
Edebiyat	189	12,6	KYK	228	15,2
Fen	144	9,6	Özel Yurt	440	29,3
İİBF	93	6,2	Pansiyon/Apart	88	5,9
İlahiyat	313	20,8	Aile	54	3,6
İşletme	51	3,4	Aile Geliri	f	%
Mimarlık	86	5,7	500TL ve altı	47	3,1
Mühendislik	244	16,2	501-1000 TL	208	13,8
STGSF	100	6,7	1001-1500 TL	271	18,0
Teknik Eğitim	105	7,0	1501-2000 TL	349	23,2
Teknoloji	178	11,8	2001-2500 TL	237	15,8
Babanın Eğitim Durumu	f	%	2501-3000 TL	121	8,1
İlköğretim	776	51,6	3001-3500 TL	140	9,3
Lise	465	30,9	3501 TL ve üzeri	130	8,6
Önlisans	76	5,1	Annenin Eğitim Durumu	f	%
Lisans	164	10,9	İlköğretim	1138	75,7
Lisansüstü	22	1,5	Lise	262	17,4
Kardeş Sayısı	f	%	Önlisans	29	1,9
Kardeşim yok	68	4,5	Lisans	63	4,2
1	504	33,5	Lisansüstü	11	,7
2	451	30,0	Aylık Harcama	f	%
3	238	15,8	500 TL ve Altı	668	44,4
4	114	7,6	501-1000 TL	682	45,4
5 ve Üzeri	128	8,5	1001-1500 TL	104	6,9
Genel Toplam	1503	100	1501 TL ve Üstü	49	3,3

Tablo 5’te görüldüğü üzere; öğrencilerden 47’si 500 TL ve altı, 208’i 501-1000 TL, 271’i 1001-1500 TL, 349’u 1501-2000 TL, 237’si 2001-2500 TL, 121’i 2501-3000 TL, 140’ı 3001-3500 TL ve 130’u 3500 TL üzerinde aile geliri olduğunu ifade etmiştir. Babanın eğitim durumu ile ilgili olarak, 776’sı ilköğretim, 465’i lise, 76’sı ön lisans, 164’ü lisans ve 22’si lisansüstü olduğunu belirtmiştir. Annenin eğitim

durumu ile ilgili olarak ise, 1138 gibi büyük bir çoğunluğunun ilköğretim, 262'sinin lise, 29'unun ön lisans, 63'ünün lisans ve 11'inin lisansüstü olduğu görülmektedir. Öğrencilerden 68'i kardeşinin olmadığını, 504'ünün 1 kardeşi, 451'inin 2 kardeşi, 238'inin 3 kardeşi, 114'ünün 4 kardeşi ve 128'inin 5 ve üzeri kardeşi olduğu tespit edilmiştir. Aylık harcama ile ilgili olarak öğrencilerden 668'i 500 TL ve altı, 682'si 501-1000 TL, 104'ü 1001-1500 TL ve 49'unun 1501 TL ve üzeri seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

3.3.2. Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarına Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu kısmında katılımcıların, ruhsal zekâ alt boyutları olan kabullenme, öz benlik ile amaç ve değerler alt boyutlarına ilişkin ifadeler verdikleri cevapların frekans dağılımları, aritmetik ortalamaları, standart sapma değerlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 6'da katılımcıların, ruhsal zekâ alt boyutu olan kabullenme boyutuna ilişkin ifadeler verdikleri cevapların ortalamaları, standart sapmaları ve katılım düzeyleri verilmiştir.

Tablo 6. Kabullenme Boyutuna İlişkin İfadelere Yönelik Bulgular

Sorular		Hiç Katılmıyorum	Az	Orta	Çok	Tamamen Katılıyorum	Toplam	$\bar{x}$	S.D
R1	f	18	49	204	491	741	1503	4,265	0,895
	%	1,2	3,3	13,6	32,7	49,3	100		
R2	f	12	65	337	520	569	1503	4,043	0,919
	%	0,8	4,3	22,4	34,6	37,9	100		
R3	f	42	114	467	503	377	1503	3,704	1,014
	%	2,8	7,6	31,1	33,5	25,1	100		
R4	f	266	433	508	187	109	1503	2,627	1,128
	%	17,7	28,8	33,8	12,4	7,3	100		
R5	f	74	279	636	349	165	1503	3,167	1,013
	%	4,9	18,6	42,3	23,2	11,0	100		
R6	f	50	177	549	480	247	1503	3,463	1,006
	%	3,3	11,8	36,5	31,9	16,4	100		
R7	f	115	251	556	363	218	1503	3,211	1,118
	%	7,7	16,7	37,0	24,2	14,5	100		
R8	f	46	164	516	461	316	1503	3,556	1,034
	%	3,1	10,9	34,3	30,7	21,0	100		
R9	f	17	56	248	618	564	1503	4,101	0,883
	%	1,1	3,7	16,5	41,1	37,5	100		
R10	f	53	111	393	549	397	1503	3,749	1,037
	%	3,5	7,4	26,1	36,5	26,4	100		

R1. Diğer insanların fikir ve duygularına saygı duyarım.
R2. Diğer insanların farklılıklarını ve çeşitliliklerini kabullenmeye açığımdır.
R3. Yaptığım faaliyetler ve gösterdiğim davranışlar başkalarının ilerideki rahatlığı ve iyiliği içindir.
R4. İnsanların gösterdikleri her davranışın arkasında iyi niyet olduğuna inanırım.
R5. Başka insanların yaptıkları hataları affedebilirim.
R6. Zamanımı, paramı ya da diğer kaynaklarımı başkalarına yardım için veririm.
R7. Hayatı ve insanları, değiştirmeye çalışmadan olduğu gibi kabul ederim.
R8. Hayatımdaki her olaya şefkatle (ya da merhametle) yaklaşırım.
R9. Diğer insanların görüş açılarını anlayabilmek maksadıyla onları dinlerim.
R10. Noksanlıklarına ya da kusurlarına rağmen kendi hakkımda olumlu duygulara sahibimdir.

Tablo 6'ya göre, ortalama derecesi en yüksek olan ifade $\bar{x}=4,265$ ortalama değerle, diğer insanların fikir ve duygularına saygıyı belirten 1. ifadedir. İkinci olarak $\bar{x}=4,101$ ortalama değerle 9. ifade gelmekte ve katılımcıların diğer insanların görüş açılarını anlayabilmek maksadıyla onları dinlediklerini göstermektedir. $\bar{x}$

=4,043 ortalama değerle 2. ifade üçüncü sırada yer almakta ve katılımcıların, diğer insanların farklılıklarını ve çeşitliliklerini kabullenmeye açık oldukları söylenebilir. $\bar{x}=3,749$ ortalama değerle 10. ifade dördüncü sırada yer almaktadır. Buna göre katılımcılar, noksanlıklarına ya da kusurlarına rağmen kendi haklarında olumlu duygulara sahip olduklarını ifade etmişlerdir. $\bar{x}=3,704$ ortalama değerle 3. ifade beşinci sırada yer almakta ve katılımcılar, yaptıkları faaliyetlerin ve gösterdikleri davranışların başkalarının ilerideki rahatlığı ve iyiliği için olduğuna inanmaktadırlar denilebilir. $\bar{x}=3,556$ ortalama değerle 8. ifade altıncı sırada yer almakta olup katılımcıların, hayatlarındaki her olaya şefkatle (ya da merhametle) yaklaştıklarını göstermektedir

Tablo 6'da görüldüğü üzere; $\bar{x}=3,463$ ortalama değerle 6. ifade yedinci sırada yer almaktadır. Buna göre katılımcıların, zamanlarını, paralarını ya da diğer kaynaklarını başkalarına yardım için verdikleri görülmektedir. $\bar{x}=3,211$ ortalama değerle 7. ifade sekizinci sırada yer almaktadır. Buna göre katılımcıların hayatı ve insanları, değiştirmeye çalışmadan olduğu gibi kabul ederim ifadesine orta düzeyde katıldıkları söylenebilir. $\bar{x}=3,167$ ortalama değerle 5. ifade dokuzuncu sırada yer almakta olup katılımcıların başka insanların yaptıkları hataları affedebilirim ifadesine orta düzeyde katıldıkları söylenebilir. $\bar{x}=2,627$ ortalama değerle 4. ifade onuncu sırada yer almakta ve katılımcıların, insanların gösterdikleri her davranışın arkasında iyi niyet olduğuna inanmadıkları ortaya çıkmıştır.

Tablo 7'de katılımcıların, ruhsal zekâ alt boyutu olan öz benlik boyutuna ilişkin ifadelere verdikleri cevapların ortalamaları, standart sapmaları ve katılım düzeyleri verilmiştir.

Tablo 7. Öz Benlik Boyutuna İlişkin İfadelere Yönelik Bulgular

Sorular		Hiç Katılmıyorum	Az	Orta	Çok	Tamamen Katılıyorum	Toplam	$\bar{x}$	S.D
R11	f	82	184	443	465	329	1503	3,515	1,122
	%	5,5	12,2	29,5	30,9	21,9	100		
R12	f	54	124	370	489	466	1503	3,791	1,080
	%	3,6	8,3	24,6	32,5	31,0	100		
R13	f	41	128	413	509	412	1503	3,747	1,035
	%	2,7	8,5	27,5	33,9	27,4	100		
Y14	f	21	81	325	499	577	1503	4,018	0,970
	%	1,4	5,4	21,6	33,2	38,4	100		
R15	f	22	67	296	570	548	1503	4,034	0,933
	%	1,5	4,5	19,7	37,9	36,5	100		
R16	f	38	50	228	474	713	1503	4,180	0,977
	%	2,5	3,3	15,2	31,5	47,4	100		
R17	f	35	100	406	559	403	1503	3,795	0,986
	%	2,3	6,7	27,0	37,2	26,8	100		
R18	f	19	81	259	539	605	1503	4,084	0,947
	%	1,3	5,4	17,2	35,9	40,3	100		
R19	f	193	318	462	315	215	1503	3,027	1,227
	%	12,8	21,2	30,7	21,0	14,3	100		
R20	f	21	59	326	536	561	1503	4,035	0,933
	%	1,4	3,9	21,7	35,7	37,3	100		

R11. Yaptığım hataları kolaylıkla kabullenebilirim.
R12. Ruhumun derinliklerine bakmaktan ve eksikliklerimin neler olduğunu görmekten korkmam.
R13. Karşıma çıkan zorlukları, kendimi daha iyi tanıyabilmek için bir fırsat olarak görüyorum (ya da kullanıyorum).
R14. İnanıklarım ya da kanaatlerim konusunda cesaretliyimdir, bunları korkmadan savunabilirim.
R15. Bana başkaları söylemese bile kendi hakkımdaki gerçekleri bilirim.
R16. Kim olduğumun ve ne için yaşadığımın bilincindeyimdir.
R17. En derin güdülerimin neler olduğunu anlamak için çaba sarf ederim.
R18. Güçlü ve zayıf yönlerimin farkındayım.
R19. Kendime ait kişisel konuları başkalarına rahatlıkla anlatabilirim.
R20. Benim için neyin ya da nelerin önemli olduğunu çok iyi bilirim.

Tablo 7'ye göre, ortalama derecesi en yüksek olan ifade $\bar{x}=4,180$ ortalama değerle, katılımcıların, kim olduklarını ve ne için yaşadıklarının bilincinde olduklarını belirten 16. ifadedir. İkinci olarak $\bar{x}=4,084$ ortalama değerle 18. ifade

gelmekte ve katılımcıların, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olduklarını göstermektedir. $\bar{x}=4,035$ ortalama değerle 20. ifade üçüncü sırada yer almakta olup katılımcıların kendileri için nelerin önemli olduğunu çok iyi bildikleri söylenebilir. $\bar{x}=4,034$ ortalama değerle 15. ifade dördüncü sırada yer almakta ve katılımcıların, başkaları söylemese bile kendi haklarındaki gerçekleri bildikleri görülmektedir. $\bar{x}=4,018$ ortalama değerle 14. ifade beşinci sırada yer almaktadır. Buna göre katılımcılar, inandıkları ya da kanaatleri konusunda cesaretli oldukları ve bunları korkmadan savunabildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 7'de görüldüğü üzere; $\bar{x}=3,795$ ortalama değerle 17. ifade altıncı sırada yer almakta olup katılımcıların en derin güdülerinin neler olduğunu anlamak için çaba sarf ettikleri görülmektedir. $\bar{x}=3,791$ ortalama değerle 12. ifade yedinci sırada yer almakta ve katılımcıların, ruhlarının derinliklerine bakmaktan ve eksikliklerinin neler olduğunu görmekten korkmadıkları söylenebilir. $\bar{x}=3,747$ ortalama değerle 13. ifade sekizinci sırada yer almaktadır. Buna göre katılımcıların, karşılarına çıkan zorlukları, kendilerini daha iyi tanıyabilmek için bir fırsat olarak gördükleri söylenebilir. $\bar{x}=3,515$ ortalama değerle 11. ifade dokuzuncu sırada yer almakta olup katılımcıların, yaptıkları hataları kolaylıkla kabullenebildiklerini göstermektedir. $\bar{x}=3,027$ ortalama değerle 19. ifade onuncu sırada yer almakta ve katılımcıların, kendilerine ait kişisel konuları başkalarına rahatlıkla anlatabilme konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

Tablo 8'de katılımcıların, ruhsal zekâ alt boyutu olan amaç ve değerler boyutuna ilişkin ifadelere verdikleri cevapların ortalamaları, standart sapmaları ve katılım düzeyleri verilmiştir.

Tablo 8. Amaç ve Değerler Boyutuna İlişkin İfadelere Yönelik Bulgular

Sorular		Hic Katılmıyorum	Az	Orta	Çok	Tamamen Katılıyorum	Toplam	$\bar{X}$	S.D
R21	f	34	108	345	526	490	1503	3,884	1,016
	%	2,3	7,2	23,0	35,0	32,6	100		
R22	f	222	306	480	315	180	1503	2,950	1,217
	%	14,8	20,4	31,9	21,0	12,0	100		
R23	f	43	78	318	528	536	1503	3,955	1,015
	%	2,9	5,2	21,2	35,1	35,7	100		
Y24	f	24	104	403	600	372	1503	3,793	0,945
	%	1,6	6,9	26,8	39,9	24,8	100		
R25	f	52	144	522	481	304	1503	3,559	1,025
	%	3,5	9,6	34,7	32,0	20,2	100		
R26	f	27	99	413	569	395	1503	3,802	0,961
	%	1,8	6,6	27,5	37,9	26,3	100		
R27	f	32	103	343	516	509	1503	3,909	1,012
	%	2,1	6,9	22,8	34,3	33,9	100		
R28	f	40	108	300	527	528	1503	3,928	1,036
	%	2,7	7,2	20,0	35,1	35,1	100		
R29	f	28	72	329	629	445	1503	3,925	0,932
	%	1,9	4,8	21,9	41,8	29,6	100		
R30	f	58	58	228	462	697	1503	4,119	1,050
	%	3,9	3,9	15,2	30,7	46,4	100		

R21. Nerede olmak ya da bulunmak istediğime dair bir vizyona sahibimdir.
R22. Rahatsız ya da huzursuz olduğum zaman bunu sorun haline getirmiyorum.
R23. Hayatımın anlamını ve amacını biliyorum.
R24. Çevremde bulunanlara verebileceğim katkıların neler olduğunu biliyorum.
R25. Çözüm yolunu ya da cevabını bilmediğim belirsizliklerle baş edebilirim ve onlarla yaşayabilirim.
R26. Çevremde gelişen olayların önemini anlayabilmek için onlara geniş bir açıdan bakmaya çalışırım.
R27. Gerek işimde gerekse ailemde, dürüstlüğüme ters yönde etkileyebilecek kişilere karşı tek başıma direnebilirim.
R28. İyimser bir yaşam tarzım vardır.
R29. Değer yargılarımla, gösterdiğim davranışlar birbiriyle tutarlılık gösterir.
R30. Bu dünyaya ne amaçla geldiğimi ve ne amaçla bulunduğumu biliyorum.

Tablo 8'e göre, ortalama derecesi en yüksek olan ifade $\bar{X}=4,119$ ortalama değerle, katılımcıların, bu dünyaya ne amaçla geldiklerini ve ne amaçla bulduklarını içeren 30. ifadedir. İkinci olarak $\bar{X}=3,955$ ortalama değerle 23. ifade

gelmekte ve bu sonuç hayatın anlamı ve amacının katılımcılar tarafından bilindiğini göstermektedir. $\bar{x}=3,928$ ortalama değerle 28. ifade üçüncü sırada yer almakta ve bu sonuç katılımcıların, iyimser bir yaşam tarzlarının olduğunu göstermektedir. $\bar{x}=3,925$ ortalama değerle 29. ifade dördüncü sırada yer almakta olup katılımcıların, değer yargılarıyla, gösterdikleri davranışların birbiriyle tutarlılık gösterdiği söylenebilir. $\bar{x}=3,909$ ortalama değerle 27. ifade beşinci sırada yer almaktadır. Buna göre katılımcılar, gerek işlerinde gerekse aile ile ilgili işlerde, dürüstlüklerini ters yönde etkileyebilecek kişilere karşı tek başına direnebildikleri tespit edilmiştir.

Tablo 8’de görüldüğü üzere; $\bar{x}=3,884$ ortalama değerle 21. ifade altıncı sırada yer almakta olup katılımcıların, nerede olmak ya da bulunmak istediklerine dair bir vizyonlarının olduğu söylenebilir. $\bar{x}=3,802$ ortalama değerle 26. ifade yedinci sırada yer almakta ve katılımcıların, çevrelerinde gelişen olayların önemini anlayabilmek için onlara geniş bir açıdan bakmaya çalıştıkları söylenebilir. $\bar{x}=3,793$ ortalama değerle 24. ifade sekizinci sırada yer almaktadır. Bu sonuç katılımcıların, çevrelerinde bulunanlara verebilecekleri katkıların neler olduğunu bildiklerini göstermektedir. $\bar{x}=3,559$ ortalama değerle 25. ifade dokuzuncu sırada yer almakta olup katılımcıların, çözüm yolunu ya da cevabını bilmedikleri belirsizliklerle baş edebildikleri ve onlarla yaşayabildikleri söylenebilir. $\bar{x}=2,950$ ortalama değerle 22. ifade onuncu sırada yer almakta ve bu sonuç katılımcıların, rahatsız ya da huzursuz oldukları zaman bunu sorun haline getirme konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

3.3.3. Duygusal Zekâ Alt Boyutlarına Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu kısmında katılımcıların, duygusal zekâ alt boyutları olan iyimserlik, duyguların değerlendirilmesi ve kullanımı boyutlarına ilişkin ifadelere verdikleri cevapların frekans dağılımları, aritmetik ortalamaları, standart sapma değerlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 9 ve Tablo 10’da katılımcıların, duygusal zekâ alt boyutu olan iyimserlik boyutuna ilişkin ifadelere verdikleri cevapların ortalamaları, standart sapmaları ve katılım düzeyleri verilmiştir.

Tablo 9. İyimserlik Boyutuna İlişkin İfadelere Yönelik Bulgular

Sorular		Hic Katılmıyorum	Az	Orta	Çok	Tamamen Katılıyorum	Toplam	$\bar{x}$	S.D
D21	f	42	70	248	455	688	1503	4,115	1,023
	%	2,8	4,7	16,5	30,3	45,8	100		
D25	f	120	165	301	349	568	1503	2,281	1,287
	%	8,0	11,0	20,0	23,2	37,8	100		
D37	f	26	81	300	599	497	1503	3,971	0,949
	%	1,7	5,4	20,0	39,9	33,1	100		
D18	f	50	101	292	520	540	1503	3,930	1,057
	%	3,3	6,7	19,4	34,6	35,9	100		
D38	f	45	102	393	539	424	1503	3,795	1,021
	%	3,0	6,8	26,1	35,9	28,2	100		
D30	f	30	100	330	531	512	1503	3,928	1,000
	%	2,0	6,7	22,0	35,3	34,1	100		
D27	f	45	96	307	501	554	1503	3,946	1,046
	%	3,0	6,4	20,4	33,3	36,9	100		
D29	f	60	119	361	488	475	1503	3,797	1,091
	%	4,0	7,9	24,0	32,5	31,6	100		
D19	f	28	92	338	495	550	1503	3,962	1,001
	%	1,9	6,1	22,5	32,9	36,6	100		
D33	f	75	211	532	405	280	1503	3,401	1,092
	%	5,0	14,0	35,4	26,9	18,6	100		
D31	f	28	81	420	522	452	1503	3,857	0,971
	%	1,9	5,4	27,9	34,7	30,1	100		

D21.Ruh halim iyiiken sorunların üstesinden gelmek benim için daha kolaydır.
D25.Ruh halimin iyi olması yeni fikirlerüretmeme yardımcı olmaz.
D37.İnsanlar üzgünken onlara yardım ederek daha iyi hissetmelerini sağlarım.
D18.Beni mutlu edecek uğraşlar bulmaya çalışırım.
D38.İyimser olmak sorunlar ile baş etmeye devam edebilmem için bana yardımcı oluyor. D30.İyi bir şeyler yaptıklarında insanlara iltifat ederim.
D27.Hissettiğim duyguların farkındayım.
D29.Üstlendiğim görevlerden iyi sonuçlar alacağımı hayal ederek kendimi güdülerim.
D19.Başkalarına gönderdiğim beden dili, yüz ifadesi gibi sözsüz mesajların farkındayım.
D33.Duygularımda ne zaman bir değişiklik olsa aklıma yeni fikirler gelir.
D31.Diğer insanların gönderdiği sözel olmayan mesajların farkına varırım.

Tablo 9'a göre, ortalama derecesi en yüksek olan ifade $\bar{x}=4,115$ ortalama değerle, ruh halinin iyi olması durumunda sorunların üstesinden gelmenin daha kolay

olduğunu belirten 21. ifadedir. İkinci olarak $\bar{x}=3,971$ ortalama değerle 37. ifade gelmekte ve bu sonuç, insanların üzgünken onlara yardım edilerek daha iyi hissetmeleri sağlandığını göstermektedir. $\bar{x}=3,962$ ortalama değerle 19. ifade üçüncü sırada yer almakta ve bu sonuç katılımcıların, başkalarına gönderdikleri beden dili ve yüz ifadesi gibi sözsüz mesajların farkında olduklarını ifade etmektedir. $\bar{x}=3,946$ ortalama değerle 27. ifade dördüncü sırada yer almakta ve katılımcıların hissettikleri duyguların farkında oldukları görülmektedir. $\bar{x}=3,930$ ortalama değerle 18. ifade beşinci sırada yer almaktadır. Bu sonuç katılımcıların, mutlu olabilmek için çeşitli uğraşlar bulmaya çalıştıkları biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 9'da görüldüğü üzere; $\bar{x}=3,928$ ortalama değerle 30. ifade altıncı sırada yer almakta ve iyi bir şeyler yapıldığında insanlara iltifat edildiği söylenebilir. $\bar{x}=3,857$ ortalama değerle 31. ifade yedinci sırada yer almakta ve katılımcıların, diğer insanların gönderdiği sözel olmayan mesajların farkına vardıkları söylenebilir. $\bar{x}=3,797$ ortalama değerle 29. ifade sekizinci sırada yer almaktadır. Bu sonuç katılımcıların, üstlendikleri görevlerden iyi sonuçlar alacaklarını hayal ederek kendilerini güdülediklerini göstermektedir. $\bar{x}=3,795$ ortalama değerle 38. ifade dokuzuncu sırada yer almakta ve iyimser olmanın sorunlar ile baş etmeye devam edebilmek için yardımcı olduğuna dair bir düşüncenin olduğu söylenebilir. $\bar{x}=3,401$ ortalama değerle 33. ifade onuncu sırada yer almakta ve duygularda ne zaman bir değişiklik olsa akla yeni fikirlerin geldiği konusunda bir kararsızlık olduğu söylenebilir. $\bar{x}=2,281$ ortalama değerle 25. ifade on birinci sırada yer almakta ve ruh halimin iyi olması yeni fikirler üretmeme yardımcı olmaz ifadesine az düzeyde katılım olduğu görülmektedir.

Tablo 10. İyimserlik Boyutuna İlişkin İfadelere Yönelik Bulgular (Devamı)

Sorular		Hİç Katılmıyorum	Az	Orta	Çok	Tamamen Katılıyorum	Toplam	$\bar{X}$	S.D
D7	f	37	89	330	490	557	1503	3,958	1,023
	%	2,5	5,9	22,0	32,6	37,1	100		
D36	f	71	248	524	388	272	1503	3,360	1,098
	%	4,7	16,5	34,9	25,8	18,1	100		
D9	f	61	131	503	500	308	1503	3,574	1,035
	%	4,1	8,7	33,5	33,3	20,5	100		
D2	f	13	66	354	646	424	1503	3,932	0,875
	%	0,9	4,4	23,6	43,0	28,2	100		
D11	f	45	108	307	553	490	1503	3,888	1,037
	%	3,0	7,2	20,4	36,8	32,6	100		
D16	f	103	186	286	409	504	1503	3,501	1,183
	%	7,9	12,4	19,0	27,2	33,5	100		
D5	f	27	63	273	613	527	1503	4,031	0,928
	%	1,8	4,2	18,2	40,8	35,1	100		
D15	f	127	189	453	405	329	1503	3,412	1,199
	%	8,4	12,6	30,1	26,9	21,9	100		
D1	f	59	110	348	526	460	1503	3,810	1,071
	%	3,9	7,3	23,2	35,0	30,6	100		
D32	f	65	166	498	446	328	1503	3,536	1,079
	%	4,3	11,0	33,1	29,7	21,8	100		

D7.Yaşamımdaki bazı önemli olaylar neyin önemli neyin önemsiz olduğunu yeniden değerlendirmeme yol açtı.
D36.Diğer insanların kendilerini nasıl hissettiklerini sadece onlara bakarak anlayabilirim.
D9.Ruh halim değiştiğinde yeni olasılıkları görürüm.
D2.Bir sorunla karşılaştığım zaman benzer durumları hatırlar ve üstesinden gelebilirim.
D11.Hissettiğim duyguların farkında olurum.
D16.Başkalarının hoşlanabileceği etkinlikler düzenleyebilirim.
D5.Diğer insanlar bana kolaylıkla güvenirler.
D15.Güzel duygular hissettiğimde bunu nasıl sonlandıracağımı bilirim.
D1.Kişisel sorunlarımı başkaları ile ne zaman paylaşacağımı bilirim.
D32.Bir kişi bana hayatındaki önemli bir olaydan bahsettiğinde ben de aynısını yaşamış gibi olurum.

Tablo 10'da, ortalama derecesi en yüksek olan ifadenin $\bar{X}=4,031$ ortalama değerle, katılımcılara, diğer insanların kolaylıkla güvendiklerini belirten 5. ifadedir.

İkinci olarak $\bar{x}=3,958$ ortalama değerle 7. İfade gelmekte ve bu sonuç, yaşamdaki bazı önemli olayların, katılımcıları neyin önemli neyin önemsiz olduğunu yeniden değerlendirmeye sevk ettiğini göstermektedir. $\bar{x}=3,932$ ortalama değerle 2. ifade üçüncü sırada yer almakta ve bu sonuç katılımcıların, bir sorunla karşılaştıkları zaman benzer durumları hatırladıkları ve üstesinden gelebildiklerini göstermektedir. $\bar{x}=3,888$ ortalama değerle 11. ifade dördüncü sırada yer almakta ve katılımcıların hissettikleri duyguların farkında oldukları görülmektedir. $\bar{x}=3,810$ ortalama değerle 1. ifade beşinci sırada yer almaktadır. Bu sonuç, kişisel sorunların başkaları ile ne zaman paylaşacağını bilindiği biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 10'da görüldüğü üzere; $\bar{x}=3,574$ ortalama değerle 9. ifade altıncı sırada yer almakta ve ruh halinin değiştiği durumlarda yeni olasılıkların görüldüğü söylenebilir. $\bar{x}=3,536$ ortalama değerle 32. ifade yedinci sırada yer almakta ve bir kişinin katılımcıların hayatındaki önemli bir olaydan bahsettiği zamanlarda katılımcıların da sanki aynı durumu yaşadıkları biçiminde yorumlanabilir. $\bar{x}=3,501$ ortalama değerle 16. ifade sekizinci sırada yer almaktadır. Bu sonuç, başkalarının hoşlanabileceği etkinliklerin katılımcılar tarafından düzenlendiğini ortaya koymaktadır. $\bar{x}=3,412$ ortalama değerle 15. ifade dokuzuncu sırada yer almakta ve nispeten güzel duygular hissedildiğinde bunun nasıl sonlandırılacağı bilindiği konusunda bir düşüncenin olduğu söylenebilir. $\bar{x}=3,360$ ortalama değerle 36. ifade onuncu sırada yer almaktadır. Ancak, diğer insanların kendilerini nasıl hissettiklerini sadece onlara bakarak anlayabilme konusunda katılımcıların kararsız oldukları söylenebilir.

Tablo 11 ve Tablo 12'de katılımcıların, duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları değerlendirmek boyutuna ilişkin ifadelere verdikleri cevapların ortalamaları, standart sapmaları ve katılım düzeyleri verilmiştir.

Tablo 11. Duyguları Değerlendirmek Boyutuna İlişkin İfadeler Yönelik Bulgular

Sorular		Hiç Katılmıyorum	Az	Orta	Çok	Tamamen Katılıyorum	Toplam	$\bar{x}$	S.D
D22	f	141	240	437	377	308	1503	3,313	1,228
	%	9,4	16,0	29,1	25,1	20,5	100		
D40	f	133	204	397	412	357	1503	3,436	1,234
	%	8,8	13,6	26,4	27,4	23,8	100		
D6	f	136	159	301	410	497	1503	3,647	1,282
	%	9,0	10,6	20,0	27,3	33,1	100		
D17	f	118	186	286	409	504	1503	3,662	1,270
	%	7,9	12,4	19,0	27,2	33,5	100		
D39	f	115	209	314	435	430	1503	3,569	1,247
	%	7,7	13,9	20,9	28,9	28,6	100		
D35	f	177	232	395	340	359	1503	3,314	1,307
	%	11,8	15,4	26,3	22,6	23,9	100		

D22. İnsanların yüz ifadelerini bazen doğru anlarım.
D40. İnsanların kendilerini neden iyi ya da kötü hissettiklerini anlamak benim için kolaydır.
D6. Diğer insanların beden dili, yüz ifadesi gibi sözel olmayan mesajlarını anlamakta zorlanmam.
D17. Sosyal yaşamda neler olup bittiğini yanlış anlamam.
D39. Kişinin ses tonundan kendini nasıl hissettiğini anlamakta zorlanmam.
D35. Bir zorlukla karşılaştığım zaman umutsuzluğa kapılmam çünkü başarılı olacağıma inanırım.

Tablo 11'e göre, ortalama derecesi en yüksek olan ifadenin $\bar{x}=3,662$ ortalama değerle, sosyal yaşamda neler olup bittiği konusunda yanlış anlamamanın olmadığını belirten 17. ifadedir. İkinci olarak $\bar{x}=3,647$ ortalama değerle 6. İfade gelmekte ve bu sonuç, diğer insanların beden dili, yüz ifadesi gibi sözel olmayan mesajlarını anlamakta zorlanılmadığını göstermektedir. $\bar{x}=3,569$ ortalama değerle, kişinin ses tonundan karşıdaki kişinin kendini nasıl hissettiğini anlamakta zorlanılmadığını belirten 39. ifade üçüncü sırada yer almaktadır. $\bar{x}=3,436$ ortalama değerle 40. ifade dördüncü sırada yer almakta ve katılımcıların, insanların kendilerini neden iyi ya da kötü hissettiklerini kolaylıkla anlayabildikleri söylenebilir. $\bar{x}=3,314$ ortalama değerle 35. ifade beşinci sırada yer almaktadır. Dolayısıyla katılımcıların, bir zorlukla karşılaştıkları zaman umutsuzluğa bazen kapıldıkları çünkü başarılı

olacakları konusunda nispeten bir kararsızlık yaşadıkları biçiminde yorumlanabilir. Benzer şekilde $\bar{x}=3,313$ ortalama değerle 22. ifade altıncı sırada yer almakta ve insanların yüz ifadelerinin her zaman doğru anlaşılmadığı söylenebilir.

Tablo 12. Duyguları Değerlendirmek Boyutuna İlişkin İfadeler Yönelik Bulgular(Devamı)

Sorular		Hiç Katılmıyorum	Az	Orta	Çok	Tamamen Katılıyorum	Toplam	$\bar{x}$	S.D
D8	f	134	253	389	393	334	1503	3,359	1,243
	%	8,9	16,8	25,9	26,1	22,2	100		
D24	f	167	238	406	376	316	1503	3,290	1,269
	%	11,1	15,8	27,0	25,0	21,0	100		
D26	f	178	260	389	350	326	1503	3,256	1,297
	%	11,8	17,3	25,9	23,3	21,7	100		
D3	f	159	257	475	352	260	1503	3,197	1,217
	%	10,6	17,1	31,6	23,4	17,3	100		
D41	f	175	190	278	272	588	1503	3,604	1,405
	%	11,6	12,6	18,5	18,1	39,1	100		
D28	f	161	224	323	318	477	1503	3,483	1,351
	%	10,7	14,9	21,5	21,2	31,7	100		
D12	f	195	256	423	336	293	1503	3,183	1,288
	%	13,0	17,0	28,1	22,4	19,5	100		

D8. Konuştuğum kimsenin ciddi mi olduğunu yoksa şaka mı yaptığını anlarım.
D24.Genellikle duygularımın niçin değiştiğini bilirim.
D26.Genellikle duygularımı kontrol etmekte zorlanırım.
D3.Genellikle yeni bir şey denerken başarısız olacağımı düşünürüm.
D41.Yakın arkadaşlıklar kurmakta zorlanmam.
D28.İnsanlar bana, benimle konuşmanın kolay olduğunu söylerler.
D12.Genellikle iyi şeyler olmasını beklerim.

Tablo 12'ye göre, $\bar{x}=3,604$ ortalama değerle yakın arkadaşlıklar kurmakta zorlanılmadığını belirten 41. ifade en yüksek ortalama değerle sahiptir. İkinci olarak $\bar{x}=3,483$ ortalama değerle 28. ifade gelmekte ve bu sonuç, katılımcıların kendileriyle konuşmanın kolay olduğuna inandıkları söylenebilir. $\bar{x}=3,359$ ortalama değerle 8. ifade üçüncü sırada yer almakta ve katılımcıların, konuştukları kimsenin ciddi mi olduğunu yoksa şaka mı yaptığını anlama konusuna orta düzeyde katıldıkları görülmektedir. $\bar{x}=3,290$ ortalama değerle 24. ifade dördüncü sırada yer almakta ve

katılımcıların, genellikle duygularının niçin değiştiğini her zaman bilemedikleri söylenebilir. $\bar{x}=3,256$ ortalama değerle 26. ifade beşinci sırada yer almaktadır. Bu sonuç, katılımcıların her zaman duygularını kontrol edemedikleri biçiminde yorumlanabilir. $\bar{x}=3,197$ ortalama değerle 3. ifade altıncı sırada yer almakta ve genellikle yeni bir şey denerken başarısız olacağı düşünülmediği söylenebilir. $\bar{x}=3,183$ ortalama değerle 12. ifade yedinci sırada yer almakta ve katılımcıların genellikle iyi şeyler olmasını bekleme konusunda kararsız oldukları söylenebilir.

Tablo 13'te katılımcıların, duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları kullanma boyutuna ilişkin ifadelerine verdikleri cevapların ortalamaları, standart sapmaları ve katılım düzeyleri verilmiştir.

Tablo 13. Duyguları Kullanmak Boyutuna İlişkin İfadeler Yönelik Bulgular

Sorular		Hiç Katılmıyorum	Az	Orta	Çok	Tamamen Katılıyorum	Toplam	$\bar{x}$	S.D
D34	f	177	241	411	348	326	1503	3,269	1,288
	%	11,8	16,0	27,3	23,2	21,7	100		
D13	f	171	275	495	317	245	1503	3,126	1,219
	%	11,4	18,3	32,9	21,1	16,3	100		
D14	f	146	211	396	368	382	1503	3,418	1,271
	%	9,7	14,0	26,3	24,5	25,4	100		
D10	f	154	218	340	354	437	1503	3,467	1,317
	%	10,2	14,5	22,6	23,6	29,1	100		
D4	f	182	246	441	372	262	1503	3,190	1,248
	%	12,1	16,4	29,3	24,8	17,4	100		
D20	f	192	243	383	346	339	1503	3,264	1,317
	%	12,8	16,2	25,5	23,0	22,6	100		
D23	f	199	284	485	311	224	1503	3,051	1,232
	%	13,2	18,9	32,3	20,7	14,9	100		

D34.Sorunları çözüm biçimim üzerinde duygularımın etkisi vardır.
D13.Bir sorunu çözmeye çalışırken mümkün olduğunca duygusallıktan kaçınıyorum.
D14.Duygularımı gizli tutmayı tercih ederim.
D10.Duygularımın yaşam kalitem üzerinde etkisi vardır.
D4.Bir sorunu çözmeye çalışırken ruh halimden etkilenirim.
D20.Başkaları üzerinde bıraktığım etkiyle ilgilenirim.
D23.Yeni fikirler üretmem gerektiğinde duygularım işimi kolaylaştırır.

Tablo 13'e göre, ortalama derecesi en yüksek olan ifadenin $\bar{x}=3,467$ ortalama değerle, duyguların yaşam kalitesi üzerinde etkisinin olduğunu belirten 10. ifadedir. İkinci olarak $\bar{x}=3,418$ ortalama değerle 14. ifade gelmekte ve bu sonuç, katılımcıların genellikle duygularını gizli tuttıkları anlamına gelmektedir. $\bar{x}=3,269$ ortalama değerle 34. ifade üçüncü sırada yer almakta ve sorunları çözüm biçimi üzerinde duyguların etkisi vardır ifadesine katılımın orta derecede olduğu söylenebilir. $\bar{x}=3,264$ ortalama değerle 20. ifade dördüncü sırada yer almakta ve bu sonuç, katılımcıların her zaman başkaları üzerinde bıraktıkları etkiyle ilgilenmedikleri söylenebilir. $\bar{x}=3,190$ ortalama değerle 4. ifade beşinci sırada yer almakta olup katılımcıların, bir sorunu çözmeye çalışırken ruh hallerinden her zaman etkilenmedikleri veya bazen etkilendikleri söylenebilir. $\bar{x}=3,126$ ortalama değerle 13. ifade altıncı sırada yer almaktadır. Bu sonuç, bir sorun çözülmeye çalışılırken her zaman duygusallıktan kaçınılmadığını, dolayısıyla bazen duygularla hareket edildiğini ortaya koymaktadır. $\bar{x}=3,051$ ortalama değerle 23. ifade yedinci sırada yer almakta olup ancak yeni fikirler üretilmesi gerektiği durumlarda, her zaman duyguların yapılan işi kolaylaştırmadığını söylenebilir.

3.3.4. Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerin Öğrencilerin Tanımlayıcı Bilgilerine Göre Karşılaştırması

Araştırmanın bu kısmında ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncenin, öğrencilerin tanımlayıcı bilgilerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan "Mann-Whitney U" ve "Kruskal-Wallis H" testleri sonuçları incelenmiştir.

Tablo 14'te araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara ilişkin düşüncelerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 14. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâya Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi)

Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıralama Değeri Ortalaması	Sıralama Değerleri Toplamı	Mann-Whitney U	P
Ruhsal Zekâ	Erkek	677	748,86	506975,50	277472,500	0,799
	Kadın	826	754,58	623280,50		
Duygusal Zekâ	Erkek	677	689,78	466980,00	237477,000	0,000*
	Kadın	826	803,00	663276,00		

* $p < 0,05$

Tablo 14'te görüldüğü üzere, öğrencilerin ruhsal zekâya ($U=277472,5$; $p > 0,05$) ilişkin düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermezken, duygusal zekâya ($U=237477,0$; $p < 0,05$) ilişkin düşünceleri arasında farklılık olduğu görülmektedir. Dolayısıyla her iki grubun da ruhsal zekâya yönelik düşünceleri aynı seviyede olup duygusal zekâya yönelik düşünceleri konusunda kadınların erkeklerden daha olumlu düşüncelere sahip oldukları yani duygusal zekâ seviyelerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 15'te araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara ilişkin düşüncelerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 15. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Yaş	N	M.R.	Chi-Square	P
Ruhsal Zekâ	18-22 Yaş	1154	753,77	1,177	0,284
	23-27 Yaş	331	740,47		
	28-32 Yaş	18	850,31		
Duygusal Zekâ	18-22 Yaş	1154	753,24	0,555	0,867
	23-27 Yaş	331	750,59		
	28-32 Yaş	18	698,69		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin yaşlarına göre ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerini içeren ifadelerle verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 15'te görülmektedir. Test sonuçlarına göre, yaş oranları itibarıyla ruhsal ($X^2=1,177$; $p > 0,05$) ve duygusal ($X^2=0,555$; $p > 0,05$) zekâlara yönelik düşünceler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 16’da araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara ilişkin düşüncelerinin okudukları fakülte bazında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 16. Öğrencilerin Fakültelerine Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Fakülte	N	M.R.	Chi-Square	P
Ruhsal Zekâ	Edebiyat	189	749,67	11,769	0,227
	Fen	144	757,66		
	İİBF	93	765,57		
	İlahiyat	313	794,85		
	İşletme	51	754,32		
	Mimarlık	86	672,53		
	Mühendislik	244	718,19		
	STGSF	100	686,41		
	Teknik Eğitim	105	811,00		
	Teknoloji	178	753,57		
Duygusal Zekâ	Edebiyat	189	658,13	81,858	0,000*
	Fen	144	818,93		
	İİBF	93	692,23		
	İlahiyat	313	867,22		
	İşletme	51	709,64		
	Mimarlık	86	831,10		
	Mühendislik	244	787,27		
	STGSF	100	604,47		
	Teknik Eğitim	105	524,06		
	Teknoloji	178	769,07		

* $p < 0,05$

Tablo 16’da, öğrencilerin okudukları fakülte bazında ruhsal($X^2=11,769$; $p > 0,05$) zekâyâ yönelik düşünceleri anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin duygusal ($X^2=81,858$; $p < 0,05$) zekâyâ yönelik düşüncelerinin okudukları fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre, duygusal zekâyâ yönelik olarak en olumlu düşünceye sahip grup ilahiyat fakültesi öğrencileri, en olumsuz düşünen grup ise Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileri oldukları söylenebilir.

Tablo 17’de araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara ilişkin düşüncelerinin sınıflarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 17. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Sınıf	N	M.R.	Chi-Square	P
Ruhsal Zekâ	Hazırlık	271	781,20	6,140	0,189
	1. Sınıf	551	746,21		
	2. Sınıf	283	757,37		
	3. Sınıf	230	774,65		
	4. Sınıf	168	683,84		
Duygusal Zekâ	Hazırlık	271	827,35	23,195	0,000*
	1. Sınıf	551	693,07		
	2. Sınıf	283	754,16		
	3. Sınıf	230	813,53		
	4. Sınıf	168	735,84		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin okudukları sınıflar bazında ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerini içeren ifadelerine verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 17’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, ruhsal ($X^2=6,140$; $p > 0,05$) zekâyâ yönelik düşüncelerin sınıflar bazında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra duygusal ($X^2=23,195$; $p < 0,05$) zekâyâ yönelik düşüncelerin sınıflara göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Söz konusu zekâyâ ilişkin ortalama değerler incelendiğinde hazırlık sınıfı öğrencilerini en olumlu, 1. Sınıf öğrencilerinin en olumsuz düşünceye sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 18’de araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara ilişkin düşüncelerinin kaldıkları yerler bazında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 18. Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Kalınan Yer	N	M.R.	Chi-Square	P
Ruhsal Zekâ	Ev	693	766,14	6,125	0,190
	KYK	228	723,91		
	Özel Yurt	440	726,08		
	Pansiyon/Apart	88	827,84		
	Aile	54	776,78		
Duygusal Zekâ	Ev	693	759,84	12,555	0,014*
	KYK	228	701,77		
	Özel Yurt	440	732,26		
	Pansiyon/Apart	88	840,36		
	Aile	54	880,25		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin kaldıkları yerler göre ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerini içeren ifadelerine verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 18’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, ruhsal ($X^2=6,125$; $p>0,05$) zekâya yönelik düşüncelerin kaldıkları yerler bazında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra duygusal ($X^2=12,555$; $p<0,05$) zekâya yönelik düşüncelerin kaldıkları yerler bazında göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Söz konusu zekâya ilişkin ortalama değerler incelendiğinde ailesiyle birlikte kalan öğrencilerin en olumlu, Kredi ve Yurtlar Kurumunda kalan öğrencilerin ise en olumsuz düşünceye sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 19’da araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara ilişkin düşüncelerinin babalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 19. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Ruhsal Zekâ ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Eğitim	N	M.R.	Chi-Square	P
Ruhsal Zekâ	İlköğretim	776	763,60	2,733	0,604
	Lise	465	731,62		
	Önlisans	76	715,26		
	Lisans	164	775,96		
	Lisansüstü	22	721,68		
Duygusal Zekâ	İlköğretim	776	759,57	6,784	0,148
	Lise	465	724,79		
	Önlisans	76	756,99		
	Lisans	164	808,32		
	Lisansüstü	22	622,89		

* $p<0,05$

Öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerini içeren ifadelerine verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın babalarının eğitim durumları açısından tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 19’da görülmektedir. Test sonuçlarına göre, öğrencilerin ruhsal ($X^2=2,733$; $p>0,05$) ve duygusal ($X^2=6,784$; $p>0,05$) zekâlara yönelik düşüncelerinin babalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 20’de araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara ilişkin düşüncelerinin annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 20. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Eğitim	N	M.R.	Chi-Square	P
Ruhsal Zekâ	İlköğretim	1138	765,22	6,929	0,140
	Lise	262	705,58		
	Önlisans	29	660,50		
	Lisans	63	722,37		
	Lisansüstü	11	900,68		
Duygusal Zekâ	İlköğretim	1138	757,41	5,225	0,265
	Lise	262	712,23		
	Önlisans	29	706,60		
	Lisans	63	838,87		
	Lisansüstü	11	762,14		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın annelerinin eğitim durumları açısından tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 20’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, öğrencilerin ruhsal ($X^2=6,929$; $p > 0,05$) ve duygusal ($X^2=5,225$; $p > 0,05$) zekâlara yönelik düşüncelerinin annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla söz konusu zekâlara yönelik düşüncelerin paralellik gösterdiği söylenebilir.

Tablo 21’de araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara ilişkin düşüncelerinin aile gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 21. Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Aile Geliri	N	M.R.	Chi-Square	P
Ruhsal Zekâ	500TL ve altı	47	615,26	7,162	0,412
	501-1000 TL	208	736,07		
	1001-1500 TL	271	758,76		
	1501-2000 TL	349	784,77		
	2001-2500 TL	237	742,85		
	2501-3000 TL	121	753,17		
	3001-3500 TL	140	748,64		
	3501 TL ve üzeri	130	744,07		
Duygusal Zekâ	500TL ve altı	47	536,37	26,217	0,000*
	501-1000 TL	208	701,19		
	1001-1500 TL	271	763,16		
	1501-2000 TL	349	783,42		
	2001-2500 TL	237	738,82		
	2501-3000 TL	121	689,05		
3001-3500 TL	140	791,21			
	3501 TL ve üzeri	130	844,02		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin aile geliri durumlarına göre ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 21’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, ruhsal ($X^2=7,162$; $p>0,05$) zekâyâ yönelik düşüncelerin aile geliri bazında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra duygusal ($X^2=26,217$; $p<0,05$) zekâyâ yönelik düşüncelerin ise aile gelirine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Söz konusu zekâyâ ilişkin ortalama değerler incelendiğinde 3500 TL üzerinde aile geliri olan öğrencilerin en olumlu, 500 TL ve altında aile geliri olan öğrencilerin ise en olumsuz düşünceye sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 22’de araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara ilişkin düşüncelerinin sahip oldukları kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 22. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Kardeş Sayısı	N	M.R.	Chi-Square	P
Ruhsal Zekâ	Kardeşim yok	68	724,21	6,716	0,243
	1	504	738,43		
	2	451	748,51		
	3	238	735,53		
	4	114	779,35		
	5 ve Üzeri	128	838,77		
Duygusal Zekâ	Kardeşim yok	68	698,46	2,997	0,700
	1	504	744,39		
	2	451	767,32		
	3	238	732,99		
	4	114	759,17		
	5 ve Üzeri	128	785,37		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerini içeren ifadelerine verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın kardeş sayısı durumları açısından tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 22’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, öğrencilerin ruhsal ($X^2=6,716$; $p>0,05$) ve duygusal ($X^2=2,997$; $p>0,05$) zekâlara yönelik düşüncelerinin kardeş sayısı durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla söz konusu zekâlara yönelik düşüncelerin aynı seviyede olduğu söylenebilir.

Tablo 23’te araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara ilişkin düşüncelerinin aylık masraf durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 23. Öğrencilerin Aylık Harcamalarına Göre Ruhsal ve Duygusal Zekâlara Yönelik Düşüncelerinin Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Aylık Masraf	N	M.R.	Chi-Square	P
Ruhsal Zekâ	500 TL ve Altı	668	753,75	2,685	0,443
	501-1000 TL	682	755,04		
	1001-1500 TL	104	767,13		
	1501 TL ve Üstü	49	653,70		
Duygusal Zekâ	500 TL ve Altı	668	741,51	5,400	0,145
	501-1000 TL	682	756,24		
	1001-1500 TL	104	829,17		
	1501 TL ve Üstü	49	672,24		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerini içeren ifadelerine verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın aylık masrafları açısından

tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 23’te görülmektedir. Test sonuçlarına göre, öğrencilerin ruhsal ($X^2=2,685$; $p>0,05$) ve duygusal ($X^2=5,400$; $p>0,05$) zekâlara yönelik düşüncelerinin yapılan aylık masrafa göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerinin aynı seviyede olduğu söylenebilir.

3.3.5. Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarına İlişkin Düşüncelerin Tanımlayıcı Bilgilere Göre Karşılaştırması

Araştırmanın bu kısmında ruhsal zekâ alt boyutlarının öğrencilerin tanımlayıcı bilgilerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan “Mann-Whitney U” ve “Kruskal-Wallis H” testleri sonuçları incelenmiştir.

Tablo 24’te Araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 24. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi)

Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıralama Değeri Ortalaması	Sıralama Değerleri Toplamı	Mann-Whitney U	p
Kabullenme	Erkek	677	754,99	511126,00	277579,000	0,809
	Kadın	826	749,55	619130,00		
Öz Benlik	Erkek	677	748,62	506814,00	277311,000	0,748
	Kadın	826	754,77	623442,00		
Amaç ve Değerler	Erkek	677	742,44	502631,50	273128,500	0,439
	Kadın	826	216,99	627624,50		

* $p<0,05$

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ruhsal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 24’te görülmektedir. Test sonuçlarına göre, kadın ve erkeklerin Kabullenme ($U=277579,0$; $p>0,05$), Öz Benlik ($U=277311,0$; $p>0,05$) ile Amaç ve Değerler ($U=273128,5$; $p>0,05$) alt boyutlarıyla ilgili görüşleri farklılık göstermemektedir.

Dolayısıyla her iki grubun da kabullenme, öz benlik ile amaç ve değerlere yönelik düşünceleri aynı seviyededir.

Tablo 25'te Araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 25. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Yaş	N	M.R.	Chi-Square	P
Kabullenme	18-22 Yaş	1154	760,83	2,314	0,314
	23-27 Yaş	331	720,10		
	28-32 Yaş	18	772,56		
Öz Benlik	18-22 Yaş	1154	746,60	1,633	0,442
	23-27 Yaş	331	764,82		
	28-32 Yaş	18	862,22		
Amaç ve Değerler	18-22 Yaş	1154	753,01	0,366	0,833
	23-27 Yaş	331	745,50		
	28-32 Yaş	18	806,58		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin yaşlarına göre ruhsal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 25'te görülmektedir. Test sonuçlarına göre, yaş oranları itibarıyla ruhsal zekânın alt boyutları olan Kabullenme ($X^2=2,314$; $p > 0,05$), Öz Benlik ($X^2=1,633$; $p > 0,05$) ile Amaç ve Değerler ($X^2=0,366$; $p > 0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere her üç grubun da kabullenme, öz benlik ile amaç ve değerlere yönelik düşünceleri aynı seviyededir.

Tablo 26'da araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin okudukları fakülte bazında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 26. Öğrencilerin Fakültelerine Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Fakülte	N	M.R.	Chi-Square	P
Kabullenme	Edebiyat	189	735,94	9,292	0,411
	Fen	144	736,84		
	İİBF	93	731,64		
	İlahiyat	313	803,75		
	İşletme	51	730,21		
	Mimarlık	86	724,83		
	Mühendislik	244	714,74		
	STGSF	100	732,06		
	Teknik Eğitim	105	807,10		
	Teknoloji	178	750,10		
Öz Benlik	Edebiyat	189	767,34	10,967	0,278
	Fen	144	788,26		
	İİBF	93	771,86		
	İlahiyat	313	765,83		
	İşletme	51	699,75		
	Mimarlık	86	638,62		
	Mühendislik	244	737,56		
	STGSF	100	702,47		
	Teknik Eğitim	105	789,78		
	Teknoloji	178	766,76		
Amaç ve Değerler	Edebiyat	189	740,60	13,181	0,155
	Fen	144	741,47		
	İİBF	93	769,68		
	İlahiyat	313	796,87		
	İşletme	51	799,66		
	Mimarlık	86	702,54		
	Mühendislik	244	717,88		
	STGSF	100	670,05		
	Teknik Eğitim	105	820,36		
	Teknoloji	178	747,21		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin okudukları fakülte bazında ruhsal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelerle verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 26'da görülmektedir. Test sonuçlarına göre, fakülte itibarıyla ruhsal zekânın alt boyutları olan Kabullenme ($X^2=9,292$; $p>0,05$), Öz Benlik ($X^2=10,967$; $p>0,05$) ile Amaç ve Değerler ($X^2=13,181$; $p>0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere her on grubun da kabullenme, öz benlik ile amaç ve değerlere yönelik düşünceleri aynı seviyededir denilebilir.

Tablo 27’de araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin sınıflarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 27. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Sınıf	N	M.R.	Chi-Square	P
Kabullenme	Hazırlık	271	776,61	5,683	0,224
	1. Sınıf	551	757,23		
	2. Sınıf	283	770,75		
	3. Sınıf	230	735,35		
	4. Sınıf	168	686,34		
Öz Benlik	Hazırlık	271	767,11	6,591	0,159
	1. Sınıf	551	744,17		
	2. Sınıf	283	740,53		
	3. Sınıf	230	805,12		
	4. Sınıf	168	699,89		
Amaç ve Değerler	Hazırlık	271	782,06	6,220	0,183
	1. Sınıf	551	741,91		
	2. Sınıf	283	754,78		
	3. Sınıf	230	782,71		
	4. Sınıf	168	689,87		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin okudukları sınıflar bazında ruhsal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 27’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, ruhsal zekânın alt boyutları olan Kabullenme ($X^2=5,683$; $p>0,05$), Öz Benlik ($X^2=6,591$; $p>0,05$) ile Amaç ve Değerler ($X^2=6,220$; $p>0,05$) alt boyutlarının sınıflara göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere her beş grubun da kabullenme, öz benlik ile amaç ve değerlere yönelik düşünceleri aynı seviyededir.

Tablo 28’de araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin kaldıkları yerler bazında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 28. Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Kalınan Yer	N	M.R.	Chi-Square	P
Kabullenme	Ev	693	749,89	1,325	0,857
	KYK	228	728,67		
	Özel Yurt	440	759,47		
	Pansiyon/Apart	88	783,49		
	Aile	54	765,36		
Öz Benlik	Ev	693	767,65	5,419	0,247
	KYK	228	732,66		
	Özel Yurt	440	722,07		
	Pansiyon/Apart	88	814,06		
	Aile	54	775,55		
Amaç ve Değerler	Ev	693	774,14	9,500	0,050
	KYK	228	733,78		
	Özel Yurt	440	708,48		
	Pansiyon/Apart	88	827,75		
	Aile	54	775,97		

* $p < 0,05$

Katılımcıların barınma yerlerine göre ruhsal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 28’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, kalınan yer itibarıyla ruhsal zekânın alt boyutları olan Kabullenme ($X^2=1,325$; $p>0,05$), Öz Benlik ($X^2=5,419$; $p>0,05$) ile Amaç ve Değerler ($X^2=9,500$; $p>0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere; her beş grubun da kabullenme, öz benlik ile amaç ve değerlere yönelik düşünceleri aynı seviyededir.

Tablo 29’da araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin babalarının eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 29. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Eğitim	N	M.R.	Chi-Square	P
Kabullenme	İlköğretim	776	759,25	2,468	0,650
	Lise	465	735,15		
	Önlisans	76	762,06		
	Lisans	164	745,75		
	Lisansüstü	22	864,09		
Öz Benlik	İlköğretim	776	757,29	2,488	0,647
	Lise	465	741,53		
	Önlisans	76	699,61		
	Lisans	164	784,37		
	Lisansüstü	22	726,57		
Amaç ve Değerler	İlköğretim	776	764,87	5,183	0,269
	Lise	465	735,87		
	Önlisans	76	688,60		
	Lisans	164	781,28		
	Lisansüstü	22	639,59		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın babalarının eğitim seviyesine göre tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 29’da görülmektedir. Test sonuçlarına göre, babaların eğitim durumlarına göre ruhsal zekânın alt boyutları olan Kabullenme ($X^2=2,468$; $p>0,05$), Öz Benlik ($X^2=2,488$; $p>0,05$) ile Amaç ve Değerler ($X^2=5,183$; $p>0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere her üç grubun da kabullenme, öz benlik ile amaç ve değerlere yönelik düşünceleri aynı seviyededir.

Tablo 30’da araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin annelerinin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 30. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Eğitim	N	M.R.	Chi-Square	P
Kabullenme	İlköğretim	1138	758,14	2,781	0,595
	Lise	262	735,45		
	Önlisans	29	743,64		
	Lisans	63	691,67		
	Lisansüstü	11	878,45		
Öz Benlik	İlköğretim	1138	761,69	3,935	0,415
	Lise	262	707,89		
	Önlisans	29	704,88		
	Lisans	63	772,79		
	Lisansüstü	11	805,05		
Amaç ve Değerler	İlköğretim	1138	766,45	10,228	0,037*
	Lise	262	714,65		
	Önlisans	29	559,66		
	Lisans	63	714,07		
	Lisansüstü	11	870,59		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın, annelerinin eğitim seviyesine göre tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 30'de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, annelerin eğitim durumlarına göre ruhsal zekânın alt boyutları olan Kabullenme ($X^2=2,781$; $p>0,05$), Öz Benlik ($X^2=3,935$; $p>0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere her beş grubun da kabullenme ve öz benlik ile ilgili düşünceleri aynı seviyededir. Bununla birlikte annelerin eğitim durumlarına göre ruhsal zekânın alt boyutu olan Amaç ve Değerler ($X^2=10,228$; $p<0,05$) boyutunun farklılık gösterdiği saptanmıştır. Amaç ve Değerler alt boyutuna ilişkin ortalama değerler incelendiğinde, bu boyutla ilgili en olumsuz düşünen grup ön lisans mezunlarıyken en olumlu düşünen grubun ise lisansüstü mezunları oldukları görülmektedir.

Tablo 31'de araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin aile gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 31. Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Aile Geliri	N	M.R.	Chi-Square	P
Kabullenme	500TL ve altı	47	660,35	7,468	0,382
	501-1000 TL	208	765,92		
	1001-1500 TL	271	770,56		
	1501-2000 TL	349	786,14		
	2001-2500 TL	237	739,19		
	2501-3000 TL	121	732,34		
	3001-3500 TL	140	711,99		
	3501 TL ve üzeri	130	717,27		
Öz Benlik	500TL ve altı	47	636,37	11,101	0,134
	501-1000 TL	208	701,37		
	1001-1500 TL	271	739,68		
	1501-2000 TL	349	781,78		
	2001-2500 TL	237	734,46		
	2501-3000 TL	121	776,20		
	3001-3500 TL	140	776,60		
	3501 TL ve üzeri	130	803,48		
Amaç ve Değerler	500TL ve altı	47	590,11	8,010	0,332
	501-1000 TL	208	751,18		
	1001-1500 TL	271	758,79		
	1501-2000 TL	349	772,66		
	2001-2500 TL	237	751,18		
	2501-3000 TL	121	752,01		
	3001-3500 TL	140	767,20		
	3501 TL ve üzeri	130	727,36		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın ailenin gelir durumuna göre tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 31’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, aile gelir durumlarına göre ruhsal zekânın alt boyutları olan Kabullenme ($X^2=7,468$; $p>0,05$), Öz Benlik ($X^2=11,101$; $p>0,05$) ile Amaç ve Değerler ($X^2=8,010$; $p>0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere her sekiz grubun da kabullenme, öz benlik ile amaç ve değerlere yönelik düşünceleri aynı seviyededir.

Tablo 32’de araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 32. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Kardeş Sayısı	N	M.R.	Chi-Square	P
Kabullenme	Kardeşim yok	68	684,94	3,175	0,673
	1	504	748,23		
	2	451	760,49		
	3	238	735,26		
	4	114	775,54		
	5 ve Üzeri	128	782,71		
Öz Benlik	Kardeşim yok	68	761,49	5,567	0,351
	1	504	749,27		
	2	451	749,21		
	3	238	720,56		
	4	114	746,67		
	5 ve Üzeri	128	830,75		
Amaç ve Değerler	Kardeşim yok	68	777,26	11,378	0,044*
	1	504	723,68		
	2	451	739,04		
	3	238	757,01		
	4	114	780,88		
	5 ve Üzeri	128	860,73		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin kardeş sayısı durumlarına göre ruhsal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasında anlamlı farklılığın olduğunu belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 32’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, öğrencilerin kardeş sayısı durumlarına göre ruhsal zekânın alt boyutları olan Kabullenme ($X^2=3,175$; $p>0,05$), Öz Benlik ($X^2=5,567$; $p>0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere her altı grubun da kabullenme ve öz benlik ile ilgili düşünceleri aynı seviyededir. Bununla birlikte öğrencilerin kardeş sayısı durumlarına göre ruhsal zekânın alt boyutu olan Amaç ve Değerler ($X^2=11,378$; $p<0,05$) boyutunun farklılık gösterdiği saptanmıştır. Amaç ve Değerler alt boyutuna ilişkin ortalama değerler incelendiğinde, bu boyutla ilgili en olumsuz düşünen grup 1 kardeşe sahip olan öğrencilerken, en olumlu düşünen grubun ise 5 ve üzeri kardeş sayısına sahip olanlar oldukları görülmektedir.

Tablo 33’te araştırmaya katılan öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin aylık masraflarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 33. Öğrencilerin Aylık Harcamalarına Göre Ruhsal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Aylık Masraf	N	M.R.	Chi-Square	P
Kabullenme	500 TL ve Altı	668	766,24	7,189	0,066
	501-1000 TL	682	752,06		
	1001-1500 TL	104	733,21		
	1501 TL ve Üstü	49	596,99		
Öz Benlik	500 TL ve Altı	668	743,18	3,990	0,263
	501-1000 TL	682	758,92		
	1001-1500 TL	104	804,61		
	1501 TL ve Üstü	49	664,28		
Amaç ve Değerler	500 TL ve Altı	668	753,98	0,793	0,851
	501-1000 TL	682	750,06		
	1001-1500 TL	104	773,06		
	1501 TL ve Üstü	49	707,36		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin ruhsal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın yaptıkları aylık masrafa göre tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 33'te görülmektedir. Test sonuçlarına göre, yapılan masrafa göre ruhsal zekânın alt boyutları olan Kabullenme ($X^2=7,189$; $p>0,05$), Öz Benlik ($X^2=3,990$; $p>0,05$) ile Amaç ve Değerler ($X^2=0,793$; $p>0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere her dört grubun da kabullenme, öz benlik ile amaç ve değerlere yönelik düşünceleri paralellik göstermektedir.

3.3.6. Duygusal Zekâ Alt Boyutlarına İlişkin Düşüncelerin Tanımlayıcı Bilgilere Göre Karşılaştırması

Araştırmanın bu kısmında duygusal zekâ alt boyutlarının öğrencilerin tanımlayıcı bilgilerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan “Mann-Whitney U” ve “Kruskal-Wallis H” testleri sonuçları incelenmiştir.

Tablo 34'te araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 34. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Mann-Whitney U Testi)

Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıralama Değeri Ortalaması	Sıralama Değerleri Toplamı	Mann-Whitney U	p
İyimserlik	Erkek	677	724,22	490300,00	260797,000	0,025*
	Kadın	826	774,77	639956,00		
Duyguları Değerlendirme	Erkek	677	703,49	476261,00	246758,000	0,000*
	Kadın	826	791,76	653995,00		
Duyguları Kullanma	Erkek	677	692,26	468657,50	239154,000	0,000*
	Kadın	826	800,97	661598,50		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelerle verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 34'te görülmektedir. Test sonuçlarına göre, kadın ve erkeklerin İyimserlik ($U=260797,0$; $p < 0,05$), Duyguları Değerlendirme ($U=246758,0$; $p < 0,05$) ve Duyguları Kullanma ($U=239154,0$; $p < 0,05$) alt boyutları ile ilgili görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Alt boyutlara ilişkin sıralama değeri ortalamaları incelendiğinde, genel olarak kadınların her üç boyuta yönelik düşüncelerinin, erkeklerden daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 35'te araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 35. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Yaş	N	M.R.	Chi-Square	P
İyimserlik	18-22 Yaş	1154	754,62	3,486	0,175
	23-27 Yaş	331	733,50		
	28-32 Yaş	18	924,36		
Duyguları Değerlendirme	18-22 Yaş	1154	750,37	0,216	0,898
	23-27 Yaş	331	759,45		
	28-32 Yaş	18	719,28		
Duyguları Kullanma	18-22 Yaş	1154	759,58	5,941	0,051
	23-27 Yaş	331	738,27		
	28-32 Yaş	18	518,25		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin yaşlarına göre duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelerle verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 35'te görülmektedir. Test sonuçlarına göre, yaş oranları itibarıyla duygusal zekânın alt boyutları olan İyimserlik ($X^2=3,486$; $p>0,05$), Duyguları Değerlendirme ($X^2=0,216$; $p>0,05$) ve Duyguları Kullanma ($X^2=5,941$; $p>0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 36'da araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin okudukları fakülte bazında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 36. Öğrencilerin Fakültelerine Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Fakülte	N	M.R.	Chi-Square	P
İyimserlik	Edebiyat	189	718,09	17,406	0,043*
	Fen	144	759,83		
	İİBF	93	791,72		
	İlahiyat	313	776,97		
	İşletme	51	823,49		
	Mimarlık	86	671,76		
	Mühendislik	244	726,43		
	STGSF	100	676,02		
	Teknik Eğitim	105	856,92		
	Teknoloji	178	751,15		
Duyguları Değerlendirme	Edebiyat	189	665,98	108,011	0,000*
	Fen	144	808,82		
	İİBF	93	653,62		
	İlahiyat	313	863,96		
	İşletme	51	689,93		
	Mimarlık	86	856,22		
	Mühendislik	244	813,38		
	STGSF	100	599,09		
	Teknik Eğitim	105	460,08		
	Teknoloji	178	793,30		
Duyguları Kullanma	Edebiyat	189	672,54	81,843	0,000*
	Fen	144	795,98		
	İİBF	93	736,79		
	İlahiyat	313	857,64		
	İşletme	51	700,25		
	Mimarlık	86	886,08		
	Mühendislik	244	762,05		
	STGSF	100	705,23		
	Teknik Eğitim	105	468,96		
	Teknoloji	178	752,50		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin okudukları fakülte bazında duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelerle verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 36'da görülmektedir. Test sonuçlarına göre, duygusal zekânın alt boyutları olan İyimserlik ($X^2=17,406$; $p < 0,05$), Duyguları Değerlendirme ($X^2=108,011$; $p < 0,05$) ve Duyguları Kullanma ($X^2=81,843$; $p < 0,05$) alt boyutlarının fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi iyimserlik alt boyutu ile ilgili en olumlu düşünen grubun Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileriyken, en olumsuz düşüncelerin Mimarlık Fakültesi öğrencileri olduğu söylenebilir. Duyguları

değerlendirme boyutu ile ilgili olarak, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin diğer fakülte öğrencilerinden daha olumlu düşündükleri tespit edilmiştir. Yine duyguları kullanma boyutu ile ilgili en olumsuz düşünenler Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileriyken, en olumlu düşünenlerin Mimarlık Fakültesi öğrencileri olduğu görülmektedir.

Tablo 37’de araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin sınıflarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 37. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Sınıf	N	M.R.	Chi-Square	P
İyimserlik	Hazırlık	271	780,47	6,926	0,140
	1. Sınıf	551	737,94		
	2. Sınıf	283	770,13		
	3. Sınıf	230	777,88		
	4. Sınıf	168	686,19		
Duyguları Değerlendirme	Hazırlık	271	819,75	16,596	0,002*
	1. Sınıf	551	702,09		
	2. Sınıf	283	743,62		
	3. Sınıf	230	797,73		
	4. Sınıf	168	757,90		
Duyguları Kullanma	Hazırlık	271	812,52	17,137	0,002*
	1. Sınıf	551	694,66		
	2. Sınıf	283	772,18		
	3. Sınıf	230	786,63		
	4. Sınıf	168	761,02		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin okudukları sınıflara göre duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 37’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, duygusal zekânın alt boyutu olan İyimserlik ($X^2=6,926$; $p > 0,05$) boyutunun okunulan sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Duyguları Değerlendirme ($X^2=16,596$; $p < 0,05$) ve Duyguları Kullanma ($X^2=17,137$; $p < 0,05$) alt boyutlarının sınıflara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi iyimserlik alt boyutu ile ilgili düşüncelerin paralellik gösterdiği söylenebilir. Duyguları değerlendirme boyutu ile ilgili olarak, hazırlık sınıfı öğrencilerinin diğer üst sınıf öğrencilerinden daha olumlu düşündükleri tespit edilmiştir. Yine duyguları

kullanma boyutu ile ilgili en olumsuz düşünenler 1. Sınıf öğrencileri, en olumlu düşünenlerin hazırlık öğrencileri olduğu görülmektedir.

Tablo 38’de araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin barındıkları yerlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 38. Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Kalınan Yer	N	M.R.	Chi-Square	P
İyimserlik	Ev	693	750,55	2,243	0,691
	KYK	228	744,24		
	Özel Yurt	440	742,06		
	Pansiyon/Apart	88	806,45		
	Aile	54	795,58		
Duyguları Değerlendirme	Ev	693	763,65	13,220	0,010*
	KYK	228	677,89		
	Özel Yurt	440	744,16		
	Pansiyon/Apart	88	823,35		
	Aile	54	863,09		
Duyguları Kullanma	Ev	693	746,24	9,171	0,057
	KYK	228	720,23		
	Özel Yurt	440	745,01		
	Pansiyon/Apart	88	851,50		
	Aile	54	854,85		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın barındıkları yerler bazında tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 38’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, duygusal zekânın alt boyutu olan İyimserlik ($X^2=2,243$; $p > 0,05$) ve Duyguları Kullanma ($X^2=9,171$; $p > 0,05$) alt boyutlarının kalınan yere göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Duyguları Değerlendirme ($X^2=13,220$; $p < 0,05$) alt boyutunun barınılan yere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi iyimserlik ve duyguları kullanma alt boyutlarıyla ilgili düşüncelerin paralellik gösterdiği söylenebilir. Duyguları değerlendirme boyutu ile ilgili olarak, Kredi ve Yurtlar Kurumunda kalanların diğer gruplardan daha olumsuz düşüncelere sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 39’da araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin, babalarının eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık

gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 39. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Eğitim	N	M.R.	Chi-Square	P
İyimserlik	İlköğretim	776	758,07	1,791	0,774
	Lise	465	745,35		
	Önlisans	76	771,64		
	Lisans	164	747,49		
	Lisansüstü	22	644,30		
Duyuları Değerlendirme	İlköğretim	776	749,80	8,270	0,082
	Lise	465	725,93		
	Önlisans	76	741,37		
	Lisans	164	838,11		
	Lisansüstü	22	775,23		
Duyuları Kullanma	İlköğretim	776	770,72	5,259	0,262
	Lise	465	714,26		
	Önlisans	76	768,20		
	Lisans	164	764,73		
	Lisansüstü	22	738,55		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın babalarının eğitim durumları bazında tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 39’da görülmektedir. Test sonuçlarına göre, babanın eğitim durumu itibariyle duygusal zekânın alt boyutları olan İyimserlik ($X^2=1,791$; $p>0,05$), Duyuları Değerlendirme ($X^2=8,270$; $p>0,05$) ve Duyuları Kullanma ($X^2=5,259$; $p>0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Alt boyutlara ilişkin ortalama değerler incelendiğinde, söz konusu boyutlara ilişkin düşüncelerin paralellik gösterdiği söylenebilir.

Tablo 40’ta araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin, annelerinin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 40. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Eğitim	N	M.R.	Chi-Square	P
İyimserlik	İlköğretim	1138	752,63	1,323	0,857
	Lise	262	734,99		
	Önlisans	29	763,29		
	Lisans	63	803,39		
	Lisansüstü	11	767,50		
Duyguları Değerlendirme	İlköğretim	1138	749,79	6,845	0,144
	Lise	262	733,22		
	Önlisans	29	697,91		
	Lisans	63	869,27		
	Lisansüstü	11	899,36		
Duyguları Kullanma	İlköğretim	1138	764,34	4,137	0,388
	Lise	262	717,23		
	Önlisans	29	692,90		
	Lisans	63	698,40		
	Lisansüstü	11	766,82		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelerle verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın annelerinin eğitim durumları bazında tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 40’te görülmektedir. Test sonuçlarına göre, babanın eğitim durumu itibariyle duygusal zekânın alt boyutları olan İyimserlik ($X^2=1,323$; $p>0,05$), Duyguları Değerlendirme ($X^2=6,845$; $p>0,05$) ve Duyguları Kullanma ($X^2=4,137$; $p>0,05$) alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Alt boyutlara ilişkin ortalama değerler incelendiğinde, söz konusu boyutlara ilişkin düşüncelerin birbirine yakın oldukları söylenebilir.

Tablo 41’de araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin, aile gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 41. Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Aile Geliri	N	M.R.	Chi-Square	P
İyimserlik	500TL ve altı	47	574,15	10,942	0,141
	501-1000 TL	208	730,90		
	1001-1500 TL	271	754,85		
	1501-2000 TL	349	778,09		
	2001-2500 TL	237	740,38		
	2501-3000 TL	121	740,15		
	3001-3500 TL	140	773,43		
	3501 TL ve üzeri	130	783,22		
Duyguları Değerlendirme	500TL ve altı	47	652,30	20,563	0,004*
	501-1000 TL	208	679,80		
	1001-1500 TL	271	747,60		
	1501-2000 TL	349	760,65		
	2001-2500 TL	237	758,60		
	2501-3000 TL	121	704,29		
	3001-3500 TL	140	807,94		
	3501 TL ve üzeri	130	861,64		
Duyguları Kullanma	500TL ve altı	47	698,94	11,993	0,101
	501-1000 TL	208	762,14		
	1001-1500 TL	271	815,97		
	1501-2000 TL	349	759,67		
	2001-2500 TL	237	722,78		
	2501-3000 TL	121	695,32		
	3001-3500 TL	140	701,35		
	3501 TL ve üzeri	130	761,59		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın aile gelir durumları bakımından tespiti için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 41’de görülmektedir. Test sonuçlarına göre, duygusal zekânın alt boyutu olan İyimserlik ($X^2=10,942$; $p>0,05$) ve Duyguları Kullanma ($X^2=11,993$; $p>0,05$) alt boyutlarının aile gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Duyguları Değerlendirme ($X^2=20,563$; $p<0,05$) alt boyutunun ailenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi iyimserlik ve duyguları kullanma alt boyutlarıyla ilgili düşüncelerin paralellik gösterdiği söylenebilir. Duyguları değerlendirme boyutu ile ilgili olarak, 500 TL ve altı gelir düzeyine sahip olanların en olumsuz, 3500 TL’nin üzerinde aile geliri olanların ise en olumlu düşünen gruplar oldukları görülmektedir.

Tablo 42’de araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin, sahip oldukları kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 42. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Kardeş Sayısı	N	M.R.	Chi-Square	P
İyimserlik	Kardeşim yok	68	790,50	4,625	0,463
	1	504	742,04		
	2	451	754,17		
	3	238	723,40		
	4	114	752,44		
	5 ve Üzeri	128	815,91		
Duyguları Değerlendirme	Kardeşim yok	68	703,84	1,084	0,956
	1	504	759,12		
	2	451	753,85		
	3	238	744,76		
	4	114	749,45		
	5 ve Üzeri	128	758,79		
Duyguları Kullanma	Kardeşim yok	68	669,00	8,345	0,138
	1	504	730,24		
	2	451	788,15		
	3	238	755,84		
	4	114	714,69		
	5 ve Üzeri	128	780,48		

* $p < 0,05$

Tablo 42’de görüldüğü üzere; öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerinin, sahip oldukları kardeş sayısı bakımından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, duygusal zekânın alt boyutları olan İyimserlik ($X^2=4,625$; $p>0,05$), Duyguları Değerlendirme ($X^2=1,084$; $p>0,05$) ve Duyguları Kullanma ($X^2=8,345$; $p>0,05$) alt boyutlarının kardeş sayısı bakımından farklılık göstermediği saptanmıştır. Nitekim alt boyutlara ilişkin ortalama değerler incelendiğinde, söz konusu boyutlara ilişkin düşüncelerin birbirine yakın oldukları söylenebilir.

Tablo 43’te araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin, yapılan aylık masrafa göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 43. Öğrencilerin Aylık Harcamalarına Göre Duygusal Zekâ Alt Boyutlarının Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis H Testi)

Boyutlar	Aylık Masraf	N	M.R.	Chi-Square	P
İyimserlik	500 TL ve Altı	668	739,49	3,156	0,368
	501-1000 TL	682	759,64		
	1001-1500 TL	104	806,98		
	1501 TL ve Üstü	49	699,47		
Duyguları Değerlendirme	500 TL ve Altı	668	733,75	11,826	0,008*
	501-1000 TL	682	748,71		
	1001-1500 TL	104	890,52		
	1501 TL ve Üstü	49	752,60		
Duyguları Kullanma	500 TL ve Altı	668	776,54	10,256	0,017*
	501-1000 TL	682	750,07		
	1001-1500 TL	104	662,99		
	1501 TL ve Üstü	49	633,21		

* $p < 0,05$

Tablo 43'te görüldüğü üzere; öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerinin, yaptıkları aylık masrafa göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, duygusal zekânın alt boyutu olan İyimserlik ($X^2=3,156$; $p > 0,05$) bir farklılık gözlenmezken, Duyguları Değerlendirme ($X^2=11,826$; $p < 0,05$) ve Duyguları Kullanma ($X^2=10,256$; $p < 0,05$) alt boyutlarının aylık yapılan masrafa göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. İyimserlik alt boyutuna ilişkin ortalama değerle incelendiğinde, söz konusu ortalamaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra duyguları değerlendirme boyutu ile ilgili olarak en olumlu düşünen grup 1001-1500 TL masraf yapanlar iken duyguları kullanma alt boyutuna ilişkin en olumlu düşüncenin 500 TL ve altında masraf yapanlara ait olduğu görülmektedir.

3.3.7. Korelasyon Analizine Yönelik Bulgular

Araştırmada kullanılan verilerin normal dağılım (Kolmogorov-Smirnov Test) gösterip göstermediğine ilişkin olarak yapılan testler sonucunda p değerlerinin 0,05'ten küçük olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın devamında yapılan istatistiksel analizlerde parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Araştırma amacına ulaşmak için parametrik olmayan Spearman'ın korelasyon testi kullanılmıştır. Bu çerçevede araştırmanın bu kısmında, genelde ruhsal zekâ ve duygusal zekâ, özelde

ise ruhsal ve duygusal zekâların alt boyutlarının birbirleriyle olan ilişkisi incelenmiştir.

Tablo 44’te ruhsal ve duygusal zekâlar ile bu zekâ çeşitlerine ilişkin alt boyutlara yönelik korelasyon analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 44. Ruhsal Zekânın Duygusal Zekâ İle Olan İlişki Durumu

Korelasyon		Duygusal Zekâ	İyimserlik	Duyguları Değerlendirme	Duyguları Kullanma	
Spearman’rrho	Ruhsal Zekâ	r	0,412**			
		p	0,000			
	Kabullenme	r		0,441**	0,016	-0,027
		p		0,000	0,539	0,296
	Öz Benlik	r		0,595**	0,139**	-0,014
		p		0,000	0,000	0,582
	Amaç ve Değerler	r		0,588**	0,152**	-0,049
		p		0,000	0,000	0,060

* $p < 0,05$

Tablo 44’teki sonuçlara göre, ruhsal zekâ ile duygusal zekâ arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır ($r=0,412$). Ruhsal zekânın alt boyutu olan kabullenme boyutu ile duygusal zekâ boyutu olan iyimserlik boyutu ($r=0,441$) pozitif zayıf bir ilişki bulunmuştur. Ancak kabullenme boyutu ile duyguları değerlendirme ve kullanma boyutları arasında her hangi bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0,05$). Ruhsal zekânın alt boyutu olan öz benlik boyutu ile duygusal zekâ boyutları olan iyimserlik ($r=0,595$) boyutu arasında orta düzeyde ve duyguları değerlendirme ($r=0,139$) boyutu arasında pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki bulunmuştur. Ancak öz benlik boyutu ile duyguları kullanma boyutu arasında bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0,05$). Ruhsal zekânın alt boyutu olan amaç ve değerler boyutu ile duygusal zekâ boyutları olan iyimserlik ($r=0,588$) boyutu arasında orta düzeyde ve duyguları değerlendirme ($r=0,152$) boyutu arasında çok zayıf bir ilişki bulunmuştur. Ancak amaç ve değerler boyutu ile duyguları kullanma boyutu arasında bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Gerçekleştirilen analizler kapsamında, araştırma sonuç bulguları ve hipotezlerin kabul ve kabul edilememe durumları Tablo 45’te sunulmuştur.

Tablo 45. Araştırma Hipotezlerinin Kabul ve Kabul Edilmeme Durumları

<i>H₁</i> : Öğrencilerin ruhsal zekâları ile duygusal zekâları arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
<i>H_{1.1}</i> : Ruhsal zekânın alt boyutu olan kabullenme boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan iyimserlik boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
<i>H_{1.2}</i> : Ruhsal zekânın alt boyutu olan kabullenme boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları değerlendirme boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL DEĞİL
<i>H_{1.3}</i> : Ruhsal zekânın alt boyutu olan kabullenme boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları kullanma boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL DEĞİL
<i>H_{1.4}</i> : Ruhsal zekânın alt boyutu olan öz benlik boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan iyimserlik boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
<i>H_{1.5}</i> : Ruhsal zekânın alt boyutu olan öz benlik boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları değerlendirme boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
<i>H_{1.6}</i> : Ruhsal zekânın alt boyutu olan öz benlik boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları kullanma boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL DEĞİL
<i>H_{1.7}</i> : Ruhsal zekânın alt boyutu olan amaç ve değerler boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan iyimserlik boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
<i>H_{1.8}</i> : Ruhsal zekânın alt boyutu olan amaç ve değerler boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları değerlendirme boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
<i>H_{1.9}</i> : Ruhsal zekânın alt boyutu olan amaç ve değerler boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan duyguları kullanma boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL DEĞİL

SONUÇ

Ruhsal zekâ ve duygusal zekâ arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışmadan elden edilen veriler incelendiğinde; ruhsal zekânın kabullenme boyutu ile ilgili olarak, araştırmaya katılan öğrencilerin, diğer insanların fikir ve duygularına saygı duydukları, diğer insanların görüş açılarını anlayabilmek amacıyla onları dinledikleri ve diğer insanların farklılıklarını ve çeşitliliklerini kabullenmeye açık oldukları saptanmıştır. Öğrenciler, noksanlıklarına ya da kusurlarına rağmen kendi haklarında olumlu duygulara sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler, yaptıkları faaliyetlerin ve gösterdikleri davranışların başkalarının ilerideki rahatlığı ve iyiliği için olduğuna inanmaktadırlar ve hayatlarındaki her olaya şefkatle (ya da merhametle) yaklaştıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin, zamanlarını, paralarını ya da diğer kaynaklarını başkalarına yardım için verdikleri ortaya çıkmıştır. Ancak öğrencilerin, hayatı ve insanları, değiştirmeye çalışmadan olduğu gibi kabul ederim ifadesine orta düzeyde katıldıkları söylenebilir. Öğrenciler, başka insanların yaptıkları hataları her zaman affetmediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca insanların gösterdikleri her davranışın arkasında iyi niyet olduğuna inanmadıkları ortaya çıkmıştır.

Ruhsal zekânın öz benlik boyutu ile ilgili olarak, araştırmaya katılan öğrenciler, kim olduklarının ve ne için yaşadıklarının bilincinde olduklarını, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler, kendileri için nelerin önemli olduğunu çok iyi bildikleri söylenebilir. Öğrencilerin, başkaları söylemese bile kendi haklarındaki gerçekleri bildikleri ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, inandıkları ya da kanaatleri konusunda cesaretli oldukları ve bunları korkmadan savunabildiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin, en derin güdülerinin neler olduğunu anlamak için çaba sarf ettikleri, ruhlarının derinliklerine bakmaktan ve eksikliklerinin neler olduğunu görmekten korkmadıkları, karşılına çıkan zorlukları, kendilerini daha iyi tanıyabilmek için bir fırsat olarak gördükleri söylenebilir.

Öğrencilerin, yaptıkları hataları kolaylıkla kabullenebildikleri saptanmıştır. Ancak öğrencilerin, kendilerine ait kişisel konuları her zaman başkalarına rahatlıkla anlatamadıkları veya bu konuda kararsız kaldıkları söylenebilir.

Araştırmada ruhsal zekânın alt boyutu olan amaç ve değerler boyutu kapsamında öğrencilerin, bu dünyaya ne amaçla geldikleri ve ne amaçla bulduklarının farkında oldukları ortaya çıkmış olup hayatın anlamı ve amacını bildikleri saptanmıştır. Öğrenciler, iyimser bir yaşam tarzlarının olduğunu, değer yargılarıyla, gösterdikleri davranışların birbiriyle tutarlılık gösterdiğini, gerek işlerinde gerekse aile ile ilgili işlerde, dürüstlüklerini ters yönde etkileyebilecek kişilere karşı tek başına direnebildiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin, nerede olmak ya da bulunmak istediklerine dair bir vizyonlarının olduğu, çevrelerinde gelişen olayların önemini anlayabilmek için onlara geniş bir açıdan bakmaya çalıştıkları, çevrelerinde bulunanlara verebilecekleri katkıların neler olduğunu bildikleri ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, çözüm yolunu ya da cevabını bilmedikleri belirsizliklerle baş edebildiklerini ve onlarla yaşayabildiklerini ifade etmişler. Ancak rahatsız ya da huzursuz oldukları zaman bunu her zaman sorun haline getirmedikleri veya bazen zorun haline getirdikleri ortaya çıkmıştır.

Duygusal zekânın alt boyutu olan iyimserlik boyutu kapsamında araştırmaya katılan öğrencilerin, ruh hallerinin iyi olması durumunda sorunların üstesinden daha kolay geldikleri saptanmıştır. Öğrenciler, insanların üzgünken onlara kendilerini daha iyi hissetmeleri için yardım ettiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler, başkalarına gönderdikleri beden dili ve yüz ifadesi gibi sözsüz mesajların ve hissettikleri duyguların farkında olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler, mutlu olabilmek için çeşitli uğraşlar bulmaya çalıştıkları, iyi bir şeyler yapıldığında insanlara iltifat ettikleri, diğer insanların gönderdiği sözel olmayan mesajların farkına vardıkları söylenebilir. Öğrencilerin, üstlendikleri görevlerden iyi sonuçlar alacaklarını hayal ederek kendilerini güdüledikleri, iyimser olmanın sorunlar ile baş etmeye devam edebilmek için yardımcı olduğuna dair bir düşünceye sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Ancak öğrenciler, duygularda ne zaman bir değişiklik olsa akıllarına her zaman yeni fikirlerin gelmediğini veya bazen geldiğini ve ruh hallerinin iyi olmasının yeni fikirler üretmelerine engel olmadığını belirtmişlerdir.

Öğrenciler, diğer insanların kendilerine kolaylıkla güvendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, yaşamdaki bazı önemli olayların, kendilerini neyin önemli neyin önemsiz olduğunu yeniden değerlendirmeye sevk ettiğini, bir sorunla karşılaştıkları zaman benzer durumları hatırladıkları ve üstesinden gelebildiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların hissettikleri duyguların farkında oldukları, kişisel sorunlarını ne zaman başkaları ile paylaşacakları, ruh hallerinin değiştiği durumlarda yeni olasılıkları görebildikleri, önceden yaşamış oldukları bir olay onlara anlatıldığında sanki aynı durumu yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmada başkalarının hoşlanabileceği etkinliklerin katılımcılar tarafından düzenlendiği tespit edilmiştir. Öğrenciler, nispeten güzel duygular hissedildiğinde bunu nasıl sonlandırılacaklarını bildiklerini ifade etmişlerdir. Ancak insanların kendilerini nasıl hissettiklerini sadece onlara bakarak anlayabilme konusunda katılımcıların kararsız oldukları söylenebilir.

Duygusal zekânın alt boyutu olan duyguları değerlendirme boyutu kapsamında katılımcıların, sosyal yaşamda neler olup bittiğini yanlış anlamadıkları saptanmıştır. Bununla birlikte, diğer insanların beden dili, yüz ifadesi gibi sözel olmayan mesajlarını anlamakta zorlanmadıklarını, kişinin ses tonundan karşıdaki kişinin kendini nasıl hissettiğini anlamakta zorlanmadıklarını ve insanların kendilerini neden iyi ya da kötü hissettiklerini kolaylıkla anlayabildiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların, bir zorlukla karşılaştıkları zaman umutsuzluğa bazen kapıldıkları çünkü başarılı olacakları konusunda nispeten bir kararsızlık yaşadıkları biçiminde yorumlanabilir. Benzer şekilde insanların yüz ifadelerini her zaman doğru anlamadıkları tespit edilmiştir. Katılımcılar, yakın arkadaşlıklar kurmakta zorlanmadıklarını, kendileriyle konuşmanın kolay olduğunu, konuştukları kimsenin ciddi mi olduğunu yoksa şaka mı yaptığını bazen anlayabildiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların, genellikle duygularının niçin değiştiğini her zaman bilemedikleri, her zaman duygularını kontrol edemedikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların, genellikle yeni bir şey denerken başarısız olacaklarını düşünmedikleri veya bazen böyle bir duyguya kapıldıkları söylenebilir. Ayrıca genellikle iyi şeyler olmasını bekleme konusunda kararsız oldukları söylenebilir.

Duygusal zekânın alt boyutu olan duyguları kullanma boyutu kapsamında araştırmada duyguların yaşam kalitesi üzerinde etkisinin olduğu, katılımcıların

genellikle duygularını gizli tuttıkları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, sorunları çözüm biçimi üzerinde bazen duyguların etkisi olduğunu, bazen başkaları üzerinde bıraktıkları etkiyle ilgilendikleri söylenebilir. Öğrencilerin, bir sorunu çözmeye çalışırken ruh hallerinden her zaman etkilenmedikleri veya bazen etkilendikleri ortaya çıkmıştır. Bir sorun çözülmeye çalışılırken her zaman duygusallıktan kaçınılmadığını, dolayısıyla bazen duygularla hareket edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yeni fikirler üretilmesi gerektiği durumlarda, her zaman duyguların yapılan işi kolaylaştırmadığı veya bazen kolaylaştırdığı tespit edilmiştir.

Araştırmada ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncenin, öğrencilerin tanımlayıcı bilgilerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye çalışılmıştır. Bu çerçevede öğrencilerin ruhsal zekâyâ ilişkin düşünceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermezken, duygusal zekâyâ ilişkin düşünceleri arasında farklılık olduğu görülmüştür. Dolayısıyla her iki grubun da ruhsal zekâyâ yönelik düşünceleri aynı seviyede olup duygusal zekâyâ yönelik düşünceleri konusunda kadınların erkeklerden daha olumlu düşüncelere sahip oldukları saptanmıştır. Öğrencilerin yaşları itibarıyla ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşünceler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Öğrencilerin okudukları fakülte bazında ruhsal zekâyâ yönelik düşünceleri anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin duygusal zekâyâ yönelik düşüncelerinin okudukları fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre, duygusal zekâyâ yönelik olarak en olumlu düşünceye sahip grup İlahiyat Fakültesi öğrencileri, en olumsuz düşünen grup ise Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileri oldukları söylenebilir. Ruhsal zekâyâ yönelik düşüncelerin sınıflar bazında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra duygusal zekâyâ yönelik düşüncelerin sınıflara göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Söz konusu zekâyâ ilişkin ortalama değerlere göre, hazırlık sınıfı öğrencilerini en olumlu, 1. Sınıf öğrencilerinin en olumsuz düşünceye sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca ruhsal zekâyâ yönelik düşüncelerin öğrencilerin kaldıkları yerler bazında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra duygusal zekâyâ yönelik düşüncelerinin, kaldıkları yerler bazında göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Söz konusu zekâyâ ilişkin sonuçlar, ailesiyle birlikte kalan

öğrencilerin en olumlu, Kredi ve Yurtlar Kurumunda kalan öğrencilerin ise en olumsuz düşünceye sahip olduklarını göstermiştir.

Öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığın babalarının eğitim durumları açısından tespit edilmeye çalışılmıştır. Test sonuçlarına göre, öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerinin babalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerinin annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla söz konusu zekâlara yönelik düşüncelerin paralellik gösterdiği söylenebilir.

Öğrencilerin aile geliri durumlarına göre ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerini içeren ifadelere verdikleri cevaplar arasındaki olası anlamlı farklılık analiz edilmiştir. Test sonuçlarına göre, ruhsal zekâyâ yönelik düşüncelerin aile geliri bazında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra duygusal zekâyâ yönelik düşüncelerin ise aile gelirine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Söz konusu zekâyâ ilişkin ortalama değerler, 3500 TL üzerinde aile geliri olan öğrencilerin en olumlu, 500 TL ve altında aile geliri olan öğrencilerin ise en olumsuz düşünceye sahip olduklarını göstermiştir. Ancak araştırmada öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâlara yönelik düşüncelerinin kardeş sayısı ve aylık masraf durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Araştırmada ruhsal zekâ alt boyutlarının öğrencilerin tanımlayıcı bilgilerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Test sonuçlarına göre, öğrencilerin cinsiyet, yaş, okudukları fakülte, sınıf, kaldıkları yer, babalarının eğitim durumları, aylık masraf ve aile gelirine göre ruhsal zekâ alt boyutları olan kabullenme, öz benlik ile amaç ve değerler alt boyutları ile ilgili görüşleri arasında bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmada annelerin eğitim durumlarına göre ruhsal zekânın alt boyutları olan kabullenme, öz benlik alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Bununla birlikte annelerin eğitim durumlarına göre ruhsal zekânın alt boyutu olan amaç ve değerler boyutunun farklılık gösterdiği tespit edilmiş olup, bu boyutla ilgili en olumsuz düşünen grup ön lisans mezunlarıyken en olumlu düşünen grubun ise lisansüstü mezunları oldukları görülmüştür. Araştırmada,

öğrencilerin kardeş sayısı durumlarına göre ruhsal zekânın alt boyutları olan kabullenme ve öz benlik alt boyutlarının farklılık göstermezken amaç ve değerler boyutunun farklılık gösterdiği saptanmıştır. Dolayısıyla bu boyutla ilgili en olumsuz düşünen grup 1 kardeşe sahip olan öğrencilerken, en olumlu düşünen grubun ise 5 ve üzeri kardeş sayısına sahip olanlar oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmada, duygusal zekâ alt boyutlarının öğrencilerin tanımlayıcı bilgilerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Test sonuçlarına göre, kadın ve erkeklerin duygusal zekâ alt boyutları olan iyimserlik, duyguları değerlendirme ve duyguları kullanma alt boyutları ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre, kadınların her üç boyuta yönelik düşüncelerinin, erkeklerden daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Yaş oranları itibariyle duygusal zekân alt boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır.

Öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına yönelik düşüncelerinin okudukları fakülte bazında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede iyimserlik alt boyutu ile ilgili en olumlu düşünen grubun Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileriyken, en olumsuz düşünenlerin Mimarlık Fakültesi öğrencileri olduğu söylenebilir. Duyguları değerlendirme boyutu ile ilgili olarak, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin diğer fakülte öğrencilerinden daha olumlu düşündükleri tespit edilmiştir. Yine duyguları kullanma boyutu ile ilgili en olumsuz düşünenler Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileriyken, en olumlu düşünenlerin Mimarlık Fakültesi öğrencileri olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin sınıflarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Test sonuçlarına göre, duygusal zekânın alt boyutu olan İyimserlik boyutunun okunulan sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra duyguları değerlendirme ve duyguları kullanma alt boyutlarının sınıflara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Duyguları değerlendirme boyutu ile ilgili olarak, hazırlık sınıfı öğrencilerinin diğer üst sınıf öğrencilerinden daha olumlu düşündükleri tespit edilmiştir. Yine duyguları kullanma boyutu ile ilgili en olumsuz düşünenler 1. Sınıf öğrencileriyken, en olumlu düşünenlerin hazırlık öğrencileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin barındıkları yerlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiş olup iyimserlik ve duyguları kullanma alt boyutlarının kalınan yere göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra duyguları değerlendirme alt boyutunun barınılan yere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Duyguları değerlendirme boyutu ile ilgili olarak, Kredi ve Yurtlar Kurumunda kalanların diğer gruplardan daha olumsuz düşüncelere sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin, babalarının ve annelerinin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ancak bir farklılık bulunmamıştır.

Öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin, aile gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlenmeye çalışılmıştır. Test sonuçlarına göre, duygusal zekânın alt boyutu olan iyimserlik ve duyguları kullanma alt boyutlarının aile gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra duyguları değerlendirme alt boyutunun ailenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Duyguları değerlendirme boyutu ile ilgili olarak, 500 TL ve altı gelir düzeyine sahip olanların en olumsuz, 3500 TL'nin üzerinde aile geliri olanların ise en olumlu düşünen gruplar oldukları görülmüştür.

Öğrencilerin duygusal zekâ alt boyutlarına ilişkin düşüncelerinin, sahip oldukları kardeş sayılarına ve aylık masraflarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Test sonuçlarına göre, söz konusu alt boyutların kardeş sayısı bakımından farklılık göstermediği saptanmıştır. Yine aylık masraf itibariyle duygusal zekânın alt boyutu olan iyimserlik boyutunda bir farklılık gözlenmezken, duyguları değerlendirme ve duyguları kullanma alt boyutlarının aylık yapılan masrafa göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Duyguları değerlendirme boyutu ile ilgili olarak en olumlu düşünen grup 1001-1500 TL masraf yapanlar iken duyguları kullanma alt boyutuna ilişkin en olumlu düşüncenin 500 TL ve altında masraf yapanlara ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma amacına ulaşmak için parametrik olmayan Spearman's rho korelasyon testi kullanılmıştır. Bu çerçevede ruhsal ve duygusal zekâlar ile bu zekâ

çeşitlerine ilişkin alt boyutlara yönelik ilişki incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, ruhsal zekâ ile duygusal zekâ arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki, ruhsal zekânın alt boyutu olan kabullenme boyutu ile duygusal zekâ alt boyutu olan iyimserlik boyutu pozitif zayıf bir ilişki bulunmuştur. Ancak kabullenme boyutu ile duyguları değerlendirme ve kullanma boyutları arasında her hangi bir ilişki bulunmamıştır. Ruhsal zekânın alt boyutu olan öz benlik boyutu ile duygusal zekâ boyutları olan iyimserlik boyutu arasında orta düzeyde ve duyguları değerlendirme boyutu arasında pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak öz benlik boyutu ile duyguları kullanma boyutu arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ruhsal zekânın alt boyutu olan amaç ve değerler boyutu ile duygusal zekâ boyutları olan iyimserlik boyutu arasında orta düzeyde ve duyguları değerlendirme boyutu arasında çok zayıf bir ilişki bulunmuştur. Ancak amaç ve değerler boyutu ile duyguları kullanma boyutu arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Daha çok psikoloji alanındaki çalışmalarda kullanılsa da ruhsal ve duygusal zekâ konularının artık yönetsel ve eğitsel çalışmalarda da kullanıldığını da söylemek mümkündür. Bu araştırmada da ruhsal ve duygusal zekâ ölçeklerinin tercih edilmesi ve üniversite öğrencileri üzerinde uygulanması hem eğitim anlamında alana katkılar sağlayabileceği gibi hem de yönetsel açıdan yöneticilere ve araştırmacılara önemli fikirler verebilecektir.

Bu kapsamda konuyla ilgili yapılacak çalışmalarda araştırmacıların bu ve benzeri psikoloji konularıyla yapılacak ilişkilendirmeler disiplinler arası bir çalışma ortamının ortaya çıkmasına ve farklı konuların incelenmesine de katkılar sağlayabilecektir.

KAYNAKLAR

- Acar, F. (2002) “Duygusal Zekâ ve Liderlik”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 53-68.
- Adiloğulları, İ. (2011) Profesyonel Futbolcularda Duygusal Zekâ İle Örgütsel Bağlılık İlişkisi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Akın, M. (2004) İşletmelerde Duygusal Zekânın Üst Kademe Yöneticiler İle Astarları Arasındaki Çatışmalar Üzerindeki Etkileri (Kayseri’deki Büyük Ölçekli İşletmelerde Bir Uygulama), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Aslan, Ş. ve Özata, M. (2008) “Duygusal Zekâ ve Tükenmişlik Arasındaki İlişkilerin Araştırılması: Sağlık Çalışanları Örneği”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (30), 77-97.
- Atalay, B. (2014) Ortaokul Öğrencilerinin Becerilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aydıntan, B. (2009) “Ruhsal Zekânın Dönüştürücü Liderlik Üzerine Etkisini Araştıran Uygulamalı Bir Çalışma”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23 (2), 257-274.
- Baltaş, Z. (2006) *İnsanın Dünyasını Aydınlatan ve İşine Yansıyan Işık: Duygusal Zekâ*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Basır, N. (2014) Ruhsal Zekâ ve Çevre Üzerine Bir Araştırma, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Bekiş, T.(2006) Liderlikte Ruhsal Zekâ Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Beltekin, E. (2015) Türkiye'deki Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüklerinde Görev Yapan Yönetici Personelin Duygusal Zekâ ve Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bowell, R. A. (2007) *7 Adımda Ruhsal Zekâ*, Çev.: M. Gün ve Y. Aşıkoğlu, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Bozdağ, M. (2003) *Ruhsal Zekâ (SQ)*, İstanbul: Nesil Yayınları.
- Buğa, A. (2010) İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Çatışma Yöntemi Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Caruso, D. R. ve Salovey, P. (2010) *Yönetimde Duygusal Zekâ*, Çev.: S. Kaymak, İstanbul: Crea Yayınları.
- Costa, P. T. Jr. ve McCare, R. R. (1985) *The NEO Personality Inventory Manual*, Odessa, FL: Psychological Assesment Resources.
- Çakar, U. ve Arbak, Y. (2003) “Dönüşümcü Liderlik Duygusal Zekâ Gerektirir Mi? Yöneticiler Üzerinde Örnek Bir Çalışma”, *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, 18 (2), 83-98.
- Çat, S. (2014) Acil Yardım, Kurtarma Ve Müdahale Çalışanlarının Ruhsal Zekâ ve Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma: Gümüşhane İli Örneği, Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çetinkaya, Ö. ve Alparslan, A. M. (2011) “Duygusal Zekânın İletişim Becerileri Üzerine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 363-377.

- Dağlı, G., Silman, F. ve Çağlar, M. (2008) “Liderlerin Başarısında Duygusal Zekânın Rolü ve Önemi”, *KKEF Dergisi*, (17), 22-46.
- Daştan, Z. (2013) Çalışanların Duygusal Zekâ Düzeyleri İle İş Etiğine Bakış Açıları Arasındaki İlişki ve Bir Araştırma, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Demir, M. (2010) “Örgütsel Catışma Yönetiminde Duygusal Zekânın Etkisi: Konaklama İşletmelerinde İşgörenlerin Algılamaları Üzerine Bir Araştırma,” *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11 (2), 199-211.
- Doğan, S. ve Demiral, Ö. (2007) “Kurumların Başarısında Duygusal Zekânın Rolü ve Önemi”, *Yönetim ve Ekonomi*, 14 (1), 209-230.
- Erdoğdu, M. Y. (2008) “Duygusal Zekâ’nın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (23), 62-76.
- Erkuş, A. ve Günlü, E. (2008) “Duygusal Zekânın Dönüşümcü Liderlik Üzerine Etkileri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 187-209.
- Girgin, G. (2009) “Universite Öğrencilerinde Duygusal Zekânın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *KKTC Milli Eğitim Dergisi*, 3, 1-12.
- Goleman, D. (2002) *Duygusal Zekâ Neden IQ’dan Daha Önemlidir?*, Çev.: B. S. Yüksel, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gül, H., İnce, M. ve Korkmaz, O. (2014) “Çalışma Yaşamında Duygusal Zekâ ve Bireylerin Duygusal Zekâ Düzeylerini Kullanabilme Becerileri Üzerine Bir Araştırma,” *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 30-49.
- Güllüce, A. Ç. (2010) Duygusal Zekânın İşyerindeki Psikolojik Taciz Algısındaki Rolünün Bireyin Tolerans Düzeyi Açısından İncelenmesi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Gürbüz, S. ve Yüksel, M. (2008) “Çalışma Ortamında Duygusal Zekâ: İş Performansı, İş Tatmini, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Bazı Demografik Özelliklerle İlişkisi”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9 (2), 174-190.

- Gürbüz, T. İ. (2015) Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Problem Çözme Üzerine Etkisi: Sivil Havacılık Alanında Kabin Ekipleri Örneği, İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- İftar, K. G. (1999) “Bilim ve Araştırma,” *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ed.; A. A. Bir, 1-10, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- İnci, S.(2014) Aday Öğretmenlerin Duygusal Zekâ İle Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişki, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- İsmen, E. A. (2004) “Duygusal Zekâ ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişki”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (11), 55-75.
- Karabulut, E. (2014) “Psikolojik Danışman Adaylarının Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Düşünme Stilleri Arasındaki İlişki, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karahan, F. T. ve Özçelik, M. (2006) “Bir Duygusal Zekâ Beceri Eğitimi Programı’nın Diabet Hastalarının Duygusal Zekâ Düzeylerine Etkisi”, *O.M.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 301-320.
- Kayış, A. (2009) *Güvenirlilik Analizi*, Ed.; Kalaycı Ş., *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kaynak, A. (2013) Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri İler Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kızıl, Ş. (2014) Öğretmenlerin Duygusal Zekâları ile Örgütsel Adanmışlıkları Arasındaki İlişki (Balıkesir İli Örneği), İstanbul: Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Korkmaz, B. (2008) İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Anne-Babalarının Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Eğitim Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Krejcie, R. V. ve Morgan, D. W. (1970) Determining Sample Size for Research Activities, *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Maboçoğlu, F. (2006) Duygusal Zekâ ve Duygusal Zekânın Gelişimine Katkıda Bulunan Etkenler, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Merlevede, P. E., Vandamme, R ve Bridoux, D. (2006) *7 Adımda Duygusal Zekâ*, Çev.: T. Kırca, İstanbul: Omega Yayınları.
- Nakip, M. (2013) *Pazarlama Araştırma Teknikleri*, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Odabaşı, Y. (1999) “Anket Yöntemi,” *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ed.; A. A. Bir, 79-97, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- Otacıoğlu, S. G. (2009) “Müzik Öğretmeni Adaylarının Duygusal Zekâ İle Akademik ve Çalgı Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişki”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1), 85-96.
- Öcal, E. (2006) “Değer Zinciri Faaliyetleri ve Demografik Özellikler İle Duygusal Zekâ Arasındaki İlişki: Doğuş Otomotiv Örneği” İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Özaslan, B. Ö., Acar, A. B. ve Acar, A. C. (2009) “Duygusal Zekâ ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 20 (64), 98-111.
- Özdenk, S. (2015) Bireysel ve Takım Sporuyla Uğraşan Sporcular ile Spor Yapmayan Bireylerin Duygusal Zekâ ve Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Pehlivan, Ş. (2015) Duygusal Zekânın (Eİ) Satış Elemanlarının Algıladıkları Satış Performansına Etkisi, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Polat, S. ve Aktop, E. (2010) “Öğretmenlerin Duygusal Zekâ ve Örgütsel Destek Algılarının Girişimcilik Davranışlarına Etkisi” *Akademik Bakış Dergisi*, (22), 1-20.
- Somuncuoğlu, D. (2005) “Duygusal Zekâ Yeterliliklerinin Kuramsal Çerçevesi ve Eğitimdeki Rolü”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 269-293.
- Suğur, N. (2009) “Felsefe, Bilim ve Toplum,” Ed.: N. Suğur, *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, 2-30, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Süslü, S. B. (2016) Duygusal Zekâ ve Örgütsel Stres: Örgütlerde Hemşirelerin Duygusal Zekâ Becerileri ve Stresle Başa Çıkma Düzeyleri Arasındaki İlişki, İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sütlü, S. A. (2013) Sağlık Çalışanlarında Duygusal Zekâ ve Tükenmişlik İlişkisi, İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şenocak, M. (2015) Duygusal Zekâ ve Liderlik Tarzlarının Çalışan Verimliliği Üzerine Etkileri ve Bir Uygulama, İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tarhan, N. (2006) *Duyguların Dili*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tatar, A., Tok, S. ve Saltukoğlu, G. (2011) “Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi”, *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 21 (4), 325-338
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2016a). Güncel Türkçe Sözlük Web: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5739d131395817.28357038 adresinden 01.03.2016 tarihinde alınmıştır.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2016b). Biyoloji Terimleri Sözlüğü Web: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5739d2411dd350.03584926 adresinden 01.03.2016 tarihinde alınmıştır.

- TDK (Türk Dil Kurumu) (2016c). Güncel Türkçe Sözlük Web: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.573aed16c9fa40.16199238 adresinden 05.03.2016 tarihinde alınmıştır.
- Tingaz, E. O. (2013) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği İle Bazı Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekâ ve Mutluluklarının Karşılaştırılması, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Tufan, Ş. (2011) Geliştirilen Duygusal Zekâ Eğitimi Programının Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeylerine Etkisi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Türkmen, F. (2013) Kişilik Tiplerinin Çatışmayı Yönetme Yöntemlerine Etkisi: Turizm Sektöründe Bir Uygulama, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Ural, A. (2001) “Yöneticilerde Duygusal Zekânın Üç Boyutu,” *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (2), 209-219.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006) *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Üstten, A. U. (2008) Kuantum Biliminin Getirdiği Yenilikler Işığında Ruhsal Zekânın Edebiyat Eğitiminde Kullanılması, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Varinli, İ., Yaraş, E. ve Başalp, A. (2009) “Duygusal Zekânın Müşteri Odaklılık ve Satış Performansı Üzerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, *Ege Akademik Bakış*, 9 (1), 113-130.
- Yelkikalan, N. (2006) “21.Yüzyılda Girişimcinin Yeni Özelliği: Duygusal Zekâ, *Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1 (2), 39-51.
- Yerli, S. (2009) İlk ve Orta Öğretim Okullarındaki Yöneticilerin Duygusal Zekâ ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki, İstanbul Anadolu Yakası Örneği, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Yıldırım, G. G. C. (2015) Fen ve Sosyal Bilimlerde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerin Duygusal Zekâlarının Bazı Alt Boyutlar Yönünden Karşılaştırılması, İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yılmaz, C. (2014) Kamu Kurumlarında Duygusal Zekâ ve Örgütsel İklimine Etkisi, Karabük: Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yüksel, A.(2009) “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Empatik Becerileriyle Aile İşlevleri ve Benlik Kavramları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (25), 153-165.
- Zohar, D. ve Marshall, I. (2004) *Ruhsal Zekâmızla Bağlantı Kurmak (SQ)*, Çev.: B. Erdemli ve K. Budak, İstanbul: Meta Yayınları.

EKLER LİSTESİ

EK1: ANKET FORMU

ANKET FORMU							
Sayın Katılımcı, Bu anket, üniversite öğrencilerinin ruhsal ve duygusal zekâları arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek amacıyla geliştirilmiş olup, yüksek lisans tez çalışmasına bilgi toplama aracı olarak hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar kesinlikle araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Dolayısıyla isim belirtmenize gerek olmayıp, değerli zamanınızı ayırdığınız için teşekkür eder saygılarımızı sunarız.							
Yrd. Doç. Dr. Fatih TÜRKMEN Tez Danışmanı Safranbolu Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü fatihurkmen@karabuk.edu.tr			Gülay YILMAZ Yüksek Lisans Öğrencisi Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü gly_demir_37@hotmail.com				
1. Cinsiyet: Erkek ( ) Kadın ( )							
2. Yaş: 18-22 ( ) 23-27 ( ) 28 Yaş ve Üstü ( )							
3. Fakülte: Edebiyat ( ) Fen ( ) İktisadi ve İdari B. ( ) İlahiyat ( ) İşletme ( ) Mimarlık ( ) Mühendislik ( ) Safranbolu FTGST ( ) Teknik Eğitim ( ) Teknoloji ( )							
4. Sınıf: Hazırlık ( ) 1. Sınıf ( ) 2. Sınıf ( ) 3. Sınıf ( ) 4. Sınıf ( )							
5. Kaldığınız Yer: Ev ( ) KYK ( ) Özel Yurt ( ) Pansiyon/Apart ( ) Aile ( )							
6. Ailenizin Aylık Geliri: 500 TL ve altı ( ) 501-1000 TL ( ) 1001-1500 TL ( ) 1501-2000TL ( ) 2001-2500TL ( ) 2501-3000TL ( ) 3001-3500TL ( ) 3501 TL ve Üstü ( )							
7. Babanızın Eğitim Durumu: İlköğretim ( ) Lise ( ) Ön Lisans ( ) Lisans ( ) Lisansüstü ( )							
8. Annenizin Eğitim Durumu: İlköğretim ( ) Lise ( ) Ön Lisans ( ) Lisans ( ) Lisansüstü ( )							
9. Kardeş Sayınız (Siz Hariç): Kardeşim yok ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ve üzeri ( )							
10. Aylık Harcama Miktarınız: 500 TL ve altı ( ) 501-1000 TL ( ) 1001-1500 TL ( ) 1501 TL ve üstü ( )							
RUHSAL ZEKÂ ÖLÇEĞİ							
Ruhsal zekâyâ ilişkin önermelere katılıp katılmadığınızı (X) işaretleyerek belirtiniz							
1: Hiç Katılmıyorum	2: Az Katılıyorum	3: Orta Düzeyde Katılıyorum	4: Çok Katılıyorum	5: Tamamen Katılıyorum			
1.1. Diğer insanların fikir ve duygularına saygı duyarım.			1	2	3	4	5
2. Diğer insanların farklılıklarını ve çeşitliliklerini kabullenmeye açığım.			1	2	3	4	5
3. Yaptığım faaliyetler ve gösterdiğim davranışlar başkalarının ilerideki rahatlığı ve iyiliği içindir.			1	2	3	4	5
4. İnsanların gösterdikleri her davranışın arkasında iyi niyet olduğuna inanırım.			1	2	3	4	5
5. Başka insanların yaptıkları hataları affedebilirim.			1	2	3	4	5

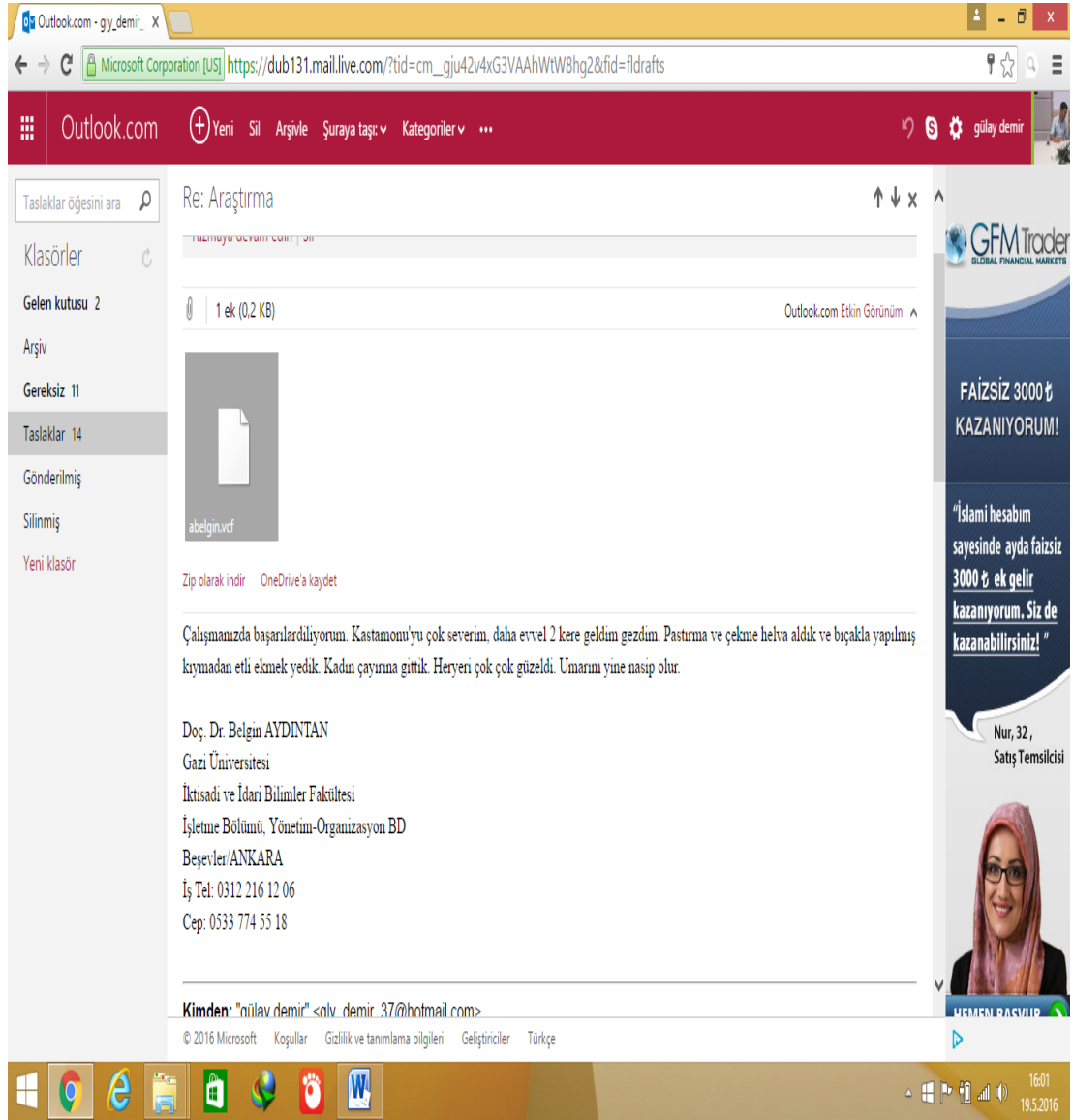

1: Hiç Katılmıyorum	2: Az Katılıyorum	3: Orta Düzeyde Katılıyorum	4: Çok Katılıyorum	5: Tamamen Katılıyorum		
6. Zamanımı, paramı ya da diğer kaynaklarımı başkalarına yardım için veririm.	1	2	3	4	5	
7. Hayatı ve insanları, değiştirmeye çalışmadan olduğu gibi kabul ederim.	1	2	3	4	5	
8. Hayatımdaki her olaya şefkatle (ya da merhametle) yaklaşırım.	1	2	3	4	5	
9. Diğer insanların görüş açılarını anlayabilmek maksadıyla onları dinlerim.	1	2	3	4	5	
10. Noksanlıklarına ya da kusurlarına rağmen kendi hakkımda olumlu duygulara sahibimdir.	1	2	3	4	5	
2.11 Yaptığım hataları kolaylıkla kabullenebilirim.	1	2	3	4	5	
12. Ruhumun derinliklerine bakmaktan ve eksikliklerimin neler olduğunu görmekten korkmam.	1	2	3	4	5	
13. Karşıma çıkan zorlukları, kendimi daha iyi tanıyabilmek için bir fırsat olarak görüyorum (ya da kullanıyorum).	1	2	3	4	5	
14. İnanıklarım ya da kanaatlerim konusunda cesaretliyimdir, bunları korkmadan savunabilirim.	1	2	3	4	5	
15. Bana başkaları söylemese bile kendi hakkımdaki gerçekleri bilirim.	1	2	3	4	5	
16. Kim olduğumun ve ne için yaşadığının bilincindeyimdir.	1	2	3	4	5	
17. En derin güdülerimin neler olduğunu anlamak için çaba sarf ederim.	1	2	3	4	5	
18. Güçlü ve zayıf yönlerimin farkındayım.	1	2	3	4	5	
19. Kendime ait kişisel konuları başkalarına rahatlıkla anlatabilirim.	1	2	3	4	5	
20. Benim için neyin ya da nelerin önemli olduğunu çok iyi bilirim.	1	2	3	4	5	
3.21. Nerede olmak ya da bulunmak istediğime dair bir vizyona sahibimdir.	1	2	3	4	5	
22. Rahatsız ya da huzursuz olduğum zaman bunu sorun haline getirmiyorum.	1	2	3	4	5	
23. Hayatımın anlamını ve amacını biliyorum.	1	2	3	4	5	
24. Çevremde bulunanlara verebileceğim katkıların neler olduğunu biliyorum.	1	2	3	4	5	
25. Çözüm yolunu ya da cevabını bilmediğim belirsizliklerle baş edebilirim ve onlarla yaşayabilirim.	1	2	3	4	5	
26. Çevremde gelişen olayların önemini anlayabilmek için onlara geniş bir açıdan bakmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	
27. Gerek işimde gerekse ailemde, dürüstlüğüme ters yönde etkileyebilecek kişilere karşı tek başıma direnebilirim.	1	2	3	4	5	
28. İyimser bir yaşam tarzım vardır.	1	2	3	4	5	
29. Değer yargılarımla, gösterdiğim davranışlar birbiriyle tutarlılık gösterir.	1	2	3	4	5	
30. Bu dünyaya ne amaçla geldiğimi ve ne amaçla bulunduğumu biliyorum.	1	2	3	4	5	
DUYGUSAL ZEKÂ ÖLÇEĞİ						
Duygusal zekâyâ ilişkin önermelere katılıp katılmadığınızı (X) işaretleyerek belirtiniz						
1. Kişisel sorunlarımı başkaları ile ne zaman paylaşacağımı bilirim.	1	2	3	4	5	
2. Bir sorunla karşılaştığım zaman benzer durumları hatırlar ve üstesinden gelebilirim.	1	2	3	4	5	
3. Genellikle yeni bir şey denerken başarısız olacağımı düşünürüm.	1	2	3	4	5	
4. Bir sorunu çözmeye çalışırken ruh halimden etkilenmem.	1	2	3	4	5	
5. Diğer insanlar bana kolaylıkla güvenirlere.	1	2	3	4	5	
6. Diğer insanların beden dili, yüz ifadesi gibi sözel olmayan mesajlarını anlamakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	
7. Yaşamımdaki bazı önemli olaylar neyin önemli neyin önemsiz olduğunu yeniden değerlendirmeme yol açtı.	1	2	3	4	5	
8. Bazen konuştuğum kimsenin ciddi mi olduğunu yoksa şaka mı yaptığını anlayamam.	1	2	3	4	5	
9. Ruh halim değiştiğinde yeni olasılıkları görürüm.	1	2	3	4	5	
10. Duygularımın yaşam kalitem üzerinde etkisi yoktur.	1	2	3	4	5	
11. Hissettiğim duyguların farkında olurum.	1	2	3	4	5	

1: Hiç Katılmıyorum	2: Az Katılıyorum	3: Orta Düzeyde Katılıyorum	4: Çok Katılıyorum	5: Tamamen Katılıyorum		
12.Genellikle iyi şeyler olmasını beklemem.	1	2	3	4	5	
13.Bir sorunu çözmeye çalışırken mümkün olduğunca duygusallıktan kaçınırım.	1	2	3	4	5	
14.Duygularımı gizli tutmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	
15.Güzel duygular hissettiğimde bunu nasıl sonlandıracağımı bilirim.	1	2	3	4	5	
16.Başkalarının hoşlanabileceği etkinlikler düzenleyebilirim.	1	2	3	4	5	
17.Sosyal yaşamda neler olup bittiğini sıklıkla yanlış anlarım.	1	2	3	4	5	
18.Beni mutlu edecek uğraşlar bulmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	
19.Başkalarına gönderdiğim beden dili, yüz ifadesi gibi sözsüz mesajların farkındayım.	1	2	3	4	5	
20.Başkaları üzerinde bıraktığım etkiyle pek ilgilenmem.	1	2	3	4	5	
21.Ruh halim iyiyken sorunların üstesinden gelmek benim için daha kolaydır.	1	2	3	4	5	
22.İnsanların yüz ifadelerini bazen doğru anlayamam.	1	2	3	4	5	
23.Yeni fikirler üretmem gerektiğinde duygularım işimi kolaylaştırmaz.	1	2	3	4	5	
24.Genellikle duygularımın niçin değiştiğini bilmem.	1	2	3	4	5	
25.Ruh halimin iyi olması yeni fikirler üretmeme yardımcı olmaz.	1	2	3	4	5	
26.Genellikle duygularımı kontrol etmekte zorlanırım.	1	2	3	4	5	
27.Hissettiğim duyguların farkındayım.	1	2	3	4	5	
28.İnsanlar bana, benimle konuşmanın zor olduğunu söylerler.	1	2	3	4	5	
29.Üstlendiğim görevlerden iyi sonuçlar alacağımı hayal ederek kendimi güdülerim.	1	2	3	4	5	
30.İyi bir şeyler yaptıklarında insanlara iltifat ederim.	1	2	3	4	5	
31.Diğer insanların gönderdiği sözel olmayan mesajların farkına varırım.	1	2	3	4	5	
32.Bir kişi bana hayatındaki önemli bir olaydan bahsettiğinde ben de aynımsı yaşamış gibi olurum.	1	2	3	4	5	
33.Duygularımda ne zaman bir değişiklik olsa aklıma yeni fikirler gelir.	1	2	3	4	5	
34.Sorunları çözüm biçimim üzerinde duygularımın etkisi yoktur.	1	2	3	4	5	
35.Bir zorlukla karşılaştığım zaman umutsuzluğa kapılırım çünkü başarısız olacağıma inanırım.	1	2	3	4	5	
36.Diğer insanların kendilerini nasıl hissettiklerini sadece onlara bakarak anlayabilirim.	1	2	3	4	5	
37.İnsanlar üzgünken onlara yardım ederek daha iyi hissetmelerini sağlarım.	1	2	3	4	5	
38.İyimser olmak sorunlar ile baş etmeye devam edebilmem için bana yardımcı oluyor.	1	2	3	4	5	
39.Kişinin ses tonundan kendini nasıl hissettiğini anlamakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	
40.İnsanların kendilerini neden iyi ya da kötü hissettiklerini anlamak benim için zordur.	1	2	3	4	5	
41.Yakın arkadaşlıklar kurmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	

Sayın katılımcı, araştırmamızın sonuçlarını sizinle paylaşmamızı istiyorsanız lütfen e-posta adresinizi (.....@.....) yazınız.

EK2: RUHSAL ZEKÂ ÖLÇEĞİ İZİN YAZISI

Outlook.com - gly_demir_ X

Microsoft Corporation [US] https://dub131.mail.live.com/?tid=cm_gju42v4xG3VAAHwW8hg2&fid=fldrafts

Outlook.com +Yeni Sil Arşivle Şuraya taşı Kategoriler ...

Taslaklar öğesini ara

Klasörler

Gelen kutusu 2

Arşiv

Gereksiz 11

Taslaklar 14

Gönderilmiş

Sililmiş

Yeni klasör

Re: Araştırma

1 ek (0,2 KB) Outlook.com Etkin Görünüm

abelgin.vcf

Zip olarak indir OneDrive'a kaydet

Çalışmanızda başarılı oluyorum. Kastamom'u çok severim, daha evvel 2 kere geldim gezdim. Pastırma ve çekme helva aldık ve bıçakla yapılmış kıymadan etli ekmeğe yedik. Kadın çayırına gittik. Heryeri çok çok güzeldi. Umarım yine nasip olur.

Doç. Dr. Belgin AYDINTAN
Gazi Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü, Yönetim-Organizasyon BD
Beşevler/ANKARA
İş Tel: 0312.216 12 06
Cep: 0533 774 55 18

Kimden: "nvlv.demir" <nvlv.demir_37@hotmail.com>

© 2016 Microsoft Koşullar Gizlilik ve tanımlama bilgileri Geliştiriciler Türkçe

GFM Trader
GLOBAL FINANCIAL MARKETS

FAİZSİZ 3000 ₺
KAZANIYORUM!

"İslami hesabım sayesinde ayda faizsiz 3000 ₺ ek gelir kazanıyorum. Siz de kazanabilirsiniz!"

Nur, 32,
Satış Temsilcisi

HEMEN BAŞLA

16:01
19.5.2016

EK3: DUYGUSAL ZEKÂ ÖLÇEĞİ İZİN YAZISI

Outlook.com - gly_demir_ X

Microsoft Corporation [US] https://dub131.mail.live.com/?tid=cmvp3n5IPJ58GDCQAIZMF7ng2&fid=flinbo&paid=cmgKs72RzK58GGRAAhWthXeg2&pad=2015-03-11

Outlook.com Yeni Yanıtla Sil Arşivle Gereksiz Süpür Şuraya taşı Kategoriler

E-postada ara Re: FW: Araştırma

Klasörler

Gelen kutusu 2

Arşiv

Gereksiz 11

Taslaklar 14

Gönderilmiş

Sililmiş

Yeni klasör

Serdar Tok (tokserdar@gmail.com) Kişilere ekle 13.03.2015

Kime: gülay demir

Gülay hanım

ölçeğe ilişkin her türlü bilgi ve ölçeğin kendisi ve faktör puanlarının nasıl hesaplanacağına ilişkin bilgi elinizdeki makale de mevcut. ölçeği kullanmak için kimseden izin almanıza gerek yok. orijinal geliştirme çalışmasında yazarlar ölçeğin ticari olmayan amaçlar (klinik, bilimsel) doğrultusunda kullanılabileceğini belirtiyor.

İyi çalışmalar.

2015-03-12 11:48 GMT+02:00 gülay demir <gly_demir_37@hotmail.com>

Sayın Serdar Tok;
Ben Karabük Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi Gülay Demir.

Değerli Hocam;
Yüksek lisans tezimde Duygusal Zeka ile ilgili bir çalışma yapmayı planlamaktayım. yaptığım araştırma sonucunda sizin Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, Cilt: 21, Sayı: 4, 2011 yılındaki Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zeka Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi adı altındaki çalışmanıza rastladım. Çalışmanızda Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zeka Ölçeğinden istifade ettiğiniz 41 sorudan oluşan Schutte, Malouff, Hall, Haggerty, Cooper, Golden ve Dornheim

© 2016 Microsoft Koşullar Gizlilik ve tanımlama bilgileri Geliştiriciler Türkçe

16:06
19.5.2016

%64'e kadar daha fazla kırpık görünümü

EK4: ETİK KURUL KARARI

T.C. KARABÜK ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARLARI

Karar Tarihi: 13/04/2015 **Toplantı No:**2015/04

Karabük Üniversitesi Etik Kurulu, Prof. Dr. Nihat EKİNCİ başkanlığında 13/04/2015 Pazartesi günü, aşağıdaki gündemi görüşmek üzere toplandı.

KARARLAR

Karar 3 :

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 30.03.2015 tarih ve 143425 sayılı yazısı ile Safranbolu Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Fatih TÜRKMEN'in danışmanı bulunduğu İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi 2013528202008 numaralı Gülay DEMİR'in "Üniversite Öğrencilerinin Duygusal ve Ruhsal Zekaları Arasındaki İlişki" konulu anket çalışması incelenmiş olup, gerekli iznin sağlanması uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Nihat EKİNCİ
Etik Kurul Başkanı

ASLI GİBİDİR
13.04.2015.

Kalp ve damar hastalıklarından korunmak için sağlıklı beslenmeye özen gösteriniz.

Karabük Üniversitesi, Demir Çelik Kampüsü 100. Yıl Mah. 78050 KARABÜK.

ÖZET

Bireyleri birbirinden farklılaştıran kişilik, tutum, davranış, yetenek, benlik ve kişilerarası iletişime kadar pek çok bireysel yapı taşını temelinde barındıran ruhsal ve duygusal zekâ kavramlarının ilişkilendirildiği bu araştırma Karabük Üniversitesi'nde 2015-2016 eğitim öğretim döneminde lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin görüşleri alınarak oluşturulmuştur.

Anket tekniği kullanılarak toplanan 1503 öğrenci görüşünün analiz edildiği bu araştırmada, yüzde-frekans analizi, Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis H Testi ve Spearman'ın rho korelasyon testi kullanılarak elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, anket uygulanan öğrencilerin demografik özellikleri itibariyle ruhsal ve duygusal zekâları arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin ruhsal ve duygusal zekâ alt boyutları arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişkiler belirlenmiştir.

ARSİV Kayıt Bilgileri

Tezin Adı	:Üniversite Öğrencilerinin Ruhsal ve Duygusal Zekâları Arasındaki İlişki
Tezin Yazarı	: Gülay Yılmaz
Tezin Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Fatih Türkmen
Tezin Konumu	: Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	: 20.06.2015
Tezin Alanı	: İşletme
Tezin Yeri	: KBÜSBE-KARABÜK
Anahtar Sözcükler	: Üniversite Öğrencileri, Ruhsal Zekâ, Duygusal Zekâ

ABSTRACT

This research associated with the concept ‘mental and emotional intelligence’ containing a great deal of individual building blocks such as such as personality differentiating individuals from each other, attitudes, skills, personality and interpersonal communication has been formed by taking the students’ opinions who are getting undergraduate education at Karabük University in 2015 and 2016.

In this study in which 1503 students’ opinions collected by using survey technique are analyzed, the results gotten by using the percentage- frequency analysis, Mann-Whitney U and Spearman's Rho Testing have been interpreted.

According to the findings, significant and meaningful differences have been found between Spiritual and emotional intelligence among the students due to the the demographic characteristics. In addition to, It has been found that there is a positive correlation between students’s spiritual and emotional intelligence subscales.

ARCHIVE Information:

Thesis Name : Relationship Between University Students’ Spiritual And Emotional Intelligence
Thesis Author : Gülay Yılmaz
Thesis Advisor : Asst. Prof. Fatih Türkmen
Thesis Type : Master Thesis
Date of Thesis : 20.06.2016
Department of Thesis : Business Administration
Place of Thesis : KBÜSBE-KARABÜK
Key Words : University Students’, Spiritual Intelligence, Emotional Intelligence

ÖZGEÇMİŞ

Gülay YILMAZ, 04.11.1987 yılında Kastamonu/Taşköprü’de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kastamonu/İnebolu Atatürk İlköğretim okulunda okudu. Lise öğrenimini Kastamonu Küzeykent lisesinde okudu. 2006 yılında Kastamonu Üniversitesi Meslek Yüksekokulu İşletme bölümü’ne başladı. 2008’de İşletme bölümünü bitirdikten sonra başladığı, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İşletme/İşletmecilik bölümünü 2011 yılında bitirdi. 2013 yılında başlamış olduğu, Karabük Üniversitesi-Bülent Ecevit Üniversitesi ortak yüksekisans işletme programı öğrenimini sürdürmektedir. 2008 yılında Kargaz Doğal A.Ş. müşteri hizmetleri temsilcisi olarak çalıştığı görevine devam etmektedir.